

T. C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE’DEKİ DARBELERİN VARLIK DERGİSİNE YANSIMASI
“REFLECTION OF MILITARY COUP OF TURKEY IN VARLIK
MAGAZINE”**

SULTAN KIR

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

DOÇ. DR. HATEM TÜRK

GİRESUN 2021

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 26.02.2021 tarihli toplantısında, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Sultan KIR'ın "TÜRKİYE'DEKİ DARBELERİN VARLIK DERGİSİNE YANSIMASI" başlıklı tezini incelenmiş olup, aday 26.03.2021 tarihinde tez savunmasına alınmıştır.

Sunulan çalışma, sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Emine Bilgehan TÜRK	
Üye	Doç. Dr. Hatem TÜRK	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Emel HİSARCIKLILAR	

ONAY

...../...../2021

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdür V.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “TÜRKİYE’DEKİ DARBELERİN VARLIK DERGİSİNE YANSIMASI” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23/04/2021

Sultan KIR

ÖN SÖZ

Varlık dergisi 1933 yılının Temmuz ayında yayımlanmaya başlamıştır. Dergi o günden beri Türk kültürüne ve sanatına emek veren birçok ismin mekânı olmuştur. Ülkenin sosyal ve siyasal meselelerini çözümlemeyi dert edinmiş yazar kadrosuyla 88 senedir Türkçe konuşan, Türkçe yazan, Türkçe anlayan herkesi sayfalarında misafir etmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının bugün bulunduğu seviyeye gelmesine önemli katkıları bulunan Varlık dergisi hakkında yaptık. Yapılan bu çalışma 27 Mayıs 1960 Darbesi, 12 Eylül 1980 Darbesi ve 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi'nin Varlık dergisine yansıyan sayılarını kapsamaktadır. Bu çalışmanın amacı, darbe dönemlerinin dergiye olan etkilerini, toplumu etkileyen siyasal, sosyal, kültürel olayların sanat hayatına yansımalarını ortaya koymaktır.

Çalışma süresince bana olan desteği, hoşgörüsü ve ilgisiyle kendimi iyi hissettiren, yaptığım çalışmada her türlü yardımını ve bilgisini benden esirgemeyen, kendimi geliştirme fırsatı veren saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Hatem Türk'e çok teşekkür ederim. Bugünlere gelmemde emeği olan ve çalışmam boyunca yanımda olan, maddi ve manevi her türlü destek gördüğüm sevgili aileme, tezimin hazırlanması sırasında beni yalnız bırakmayan değerli ablam Neslihan Demir'e, her an yardımına koşan sevgili nişanlıma, manevi desteğini benden esirgemeyen kıymetli arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Sultan KIR

2021 - Giresun

ÖZET

Varlık dergisi Yaşar Nabi Nayır tarafından ülkemize yapılmış bir hizmet ve edebiyatımıza kazandırılmış bir mirastır. Dergi edebî faaliyetlerinin yanı sıra Cumhuriyet Türkiye'sinin yol haritasını çizmektedir. Türk edebiyatında birçok sanatçıya ev sahipliği yapması ve çalışmalarını yürütme imkânı sunması bakımından bir okul konumundadır. Ülkenin sosyal ve siyasal meselelerini çözümlemeyi dert edinmiş yazar kadrosuyla günümüze dek yayımlanmaya devam etmiştir.

Bu çalışmada Türk edebiyatının bugün bulunduğu seviyeye gelmesine çok büyük katkı sağlayan Varlık dergisi hakkında bir inceleme yapılmıştır. Araştırmada darbelerin Varlık dergisine yansıması ve dergiye olan etkileri ele alınmıştır. Çalışma, Türkiye'de gerçekleşen üç darbe dönemini kapsamaktadır. Bunlar; 27 Mayıs 1960 askerî darbesi, 12 Eylül 1980 askerî darbesi ve 15 Temmuz 2016 askerî darbe girişimidir. Çalışmada Varlık dergisinde incelenen yazılar üzerinden medya ve demokrasi arasındaki ilişki irdelenmiştir. Bu çalışmanın amacı; başta darbeler olmak üzere toplumu etkileyen siyasal olayların sanat hayatına yansımasını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Varlık Dergisi, Darbe, Edebiyat.

ABSTRACT

Founded by Yasar Nabi Nayir, the Varlik magazine is a national treasure and a service to Turkish Literature. The magazine, besides serving literature purposes, has been a road map for the Republic of Turkey. Varlik magazine has been a home and school for many Turkish literates to further their education and careers. Writes of Varlik magazine, by taking on many of the social and political issues, have been able to continue its publishing.

This work will examine Varlik Magazine, a cultural and literate treasure, which had great influence on the Turkish literature. The work will include examination of the 3 military coupes of which were Coupe of May 27, 1960, Coupe of September 12, 1980 and the attempted Coupe of Jul 15, 2016. In the study, the relationship between the media and democracy was examined through the articles published and examined in the magazine. Primary purpose of this study is to further examine effects of political events, especially the coups on daily lives and on art life.

Key Words: Varlık magazine, Coup, Literature.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	II
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	V
GİRİŞ.....	1
A. VARLIK DERGİSİ	1
B. DARBELER VE BASIN YAYIN	2
1.BÖLÜM: 1960 DARBESİ.....	11
1.1. Demokrat Parti Dönemi.....	11
1.2. Demokrat Parti ve Basın.....	20
1.3. Varlık'ta 27 Mayıs Dönemi.....	24
2.BÖLÜM: 1980 DARBESİ.....	45
2.1. Darbe Sonrası	48
3. BÖLÜM: 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ.....	59
3.1. Varlık'ta Girişim Süreci	71
4. BÖLÜM: VARLIK DERGİSİNDEKİ DARBEYLE İLGİLİ YAZILARIN AÇIKLAMALI DİZİNİ	84
4.1.Konularına Göre	84
4.1.1 1960	84
4.1.2. 1980	95
4.1.3. 2016	100
4.2. Yazar Adına Göre.....	104
4.3. Sayılarına Göre.....	120
SONUÇ.....	140
KAYNAKLAR.....	142
1.1. Kitaplar ve Dergiler	142
1.2. Gazeteler	145
1.3. İnternet Kaynakları	146
ÖZ GEÇMİŞ.....	148

KISALTMALAR

Ak Parti / AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

AP: Adalet Partisi

CGP: Cumhuriyetçi Güven Partisi

DP: Demokrat Parti

FP: Fazilet Partisi

MSP: Milli Selamet Partisi

RP: Refah Partisi

SP: Saadet Partisi

MGK: Milli Güvenlik Kurulu

MİT: Milli İstihbarat Teşkilatı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

IMF: International Monetary Fund

FETÖ: Fetullahçı Terör Örgütü

S. Sayı

s. Sayfa

GİRİŞ

A. VARLIK DERGİSİ

Türk sanat ve kültür hayatının en önemli değerlerinden biri olan Varlık dergisi 1933 yılının Temmuz ayında yayımlanmaya başlamıştır. Yaşar Nabi Nayır tarafından yayınlanan dergi, Türk edebiyatına birçok şair ve yazar kazandırmıştır. Bugün edebiyat dünyasında adından söz ettirmeyi başarmış sanatçıların neredeyse hepsinin yolu Varlık dergisinden geçmiştir. Dergi, sanatçıların ve Türk toplumunun yoluna ışık tutmuştur. Birçok sanatçıya kendini ifade etme imkânı sunmuş, Cumhuriyet dönemi aydınının sesi olmuştur.

Yaşar Nabi Nayır, Varlık dergisini ülkedeki “hakiki sanat mecmuası” eksikliğini gidermek amacıyla çıkarmıştır. Türk halkının birçok zoru başarmış olduğunu ve bu başarının sanat hayatında da var olacağına inandığını söylemiştir.¹⁵ Temmuz 1933’te çıkan ilk sayısında *Varlık Ne İçin Çıkıyor?* adlı yazısıyla amaçlarını ve beklentilerini dile getiren Varlık Dergisi, yazarlarından öz Türkçeyle yazmalarını istemiştir.

Dergi, dönemin sosyal ve siyasal sorunlarına sırt çevirmemiş, halkın bilinçlenmesine katkı sağlamıştır. Dünya ekonomisi ve siyasi durumu da dergide kendine yer edinmiş, bu bağlamda her ay çeviri yazılarla ve röportajlarla dönemin resmi çizilmiştir. “İlk sayıdan itibaren Türk edebiyatının önemli isimlerine sayfalarını açan Varlık, özellikle çağdaş dünyayı yakından takip etmesiyle dikkatleri üzerinde toplamıştır” (Türk, 2017, 547). Bu durum derginin yayınlanma amaçlarında şu şekilde ifade edilir: “*Telif yazılara daima en fazla yer ayırmakla beraber garbin şaheserlerini ve edebî hareketlerini okuyucularımıza tanıtacağız. Ve gözlerimizi, şimdiye kadar yapıldığı gibi yalnız Fransa’ya çevirmeyeceğiz, bütün garp dillerinden ve edebiyatlarından sırası ile eserler neşredeceğiz.*”¹

1946’da Varlık Yayınları’nı kuran Yaşar Nabi Nayır, derginin yanı sıra kitap yayıncılığını da sürdürmüştür. 1981 yılındaki vefatına kadar, 35 yıllık süre içinde binin üzerinde telif ve çeviri eseri Türk edebiyatına kazandırmıştır. Batı edebiyatından Dostoyevski, Turgenyev, Gogol, Kafka, Tolstoy, Steinbeck, Hemingway, Balzac, Malraux, Zola, Gide, Camus, Sartre gibi ünlü yazarlardan yüzlerce eserlerin çevirisini Türk milletine sunmuştur. Nayır, Türk kültür hayatına yaptığı hizmetlerden dolayı 1979 yılında Kültür Bakanlığı Büyük Ödülü’ne layık görülmüştür.

¹ <http://varlik.com.tr/varlikNeIcinCikiyor.aspX>

Türk edebiyatının en olgun ve erişkin devresinde olduğunu neşredeceği eserlerle ispat edeceğini yazan dergi, bu iddiasını bugüne kadar başarıyla taşıdığı yayıncılığıyla yerine getirmiştir. İlk sayısından bugüne kadar, Atatürkçü düşünce sisteminin açıklayıcısı ve savunucusu olan Varlık, bu çizgisini kaybetmeden yayın hayatına devam etmektedir.

B. DARBELER VE BASIN YAYIN

Gazete, dergi ve sosyal medya gibi toplumu yönlendirme gücü olan iletişim araçları bir toplumda yaşanan olaylardan etkilenebileceği gibi, toplumu etkileme gücüne de sahiptir. Medyanın etki alanını genişletmesiyle, bireylerin de haberdar oldukları ve iletişim kurdukları alanlar genişlemiştir. Medya sayesinde bireyler, içinde yaşadıkları muhitten ve çok daha kapsamlı çevreden haberdar olabilmektedir. Bu bağlamda takip edilen her türlü çevreyle iletişim kurma, etkileme ve etkilenme mümkündür. Teknolojinin de gelişmesiyle beraber bu gibi iletişim araçlarının pozitif ya da negatif etkileri giderek artmaktadır.

Medyanın en önemli özelliklerinden birisi devleti ve kamuyu takipte olup denetleyici bir görev üstlenmesidir. Medya halk adına, yönetenleri denetler ve halkla devlet arasında iletişim sağlar. Yönetimin yürüttüğü her türlü politikayı ve yaptığı her türlü çalışmayı halka iletir. Böylelikle halkın, yönetenlerin icraatlarından haberdar olması ve yönetim üzerinde denetim sahibi olması sağlanır. Darbe gibi olağanüstü hallerde medyanın görevini sürdürmesi, halkın yaşanan olaydan haberdar olmasına aracılık eder. Böylece kamuoyu oluşturulmuş olur. Bu sebeple olağanüstü durumlardan ilk etkilenen ve kontrol altına alınmak istenilen güç, basın yayın organları olur.

27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 darbelerinde dönemin gazeteleri en başta darbe hareketlerine destek verir. Sonrasında gelişen süreçteyse kitle iletişim araçlarının gücünü fark eden darbe iktidarları, basını kontrol altına almak için çaba sarf eder. Böylece tüm kurum ve kuruluşların zarar gördüğü gibi gazeteler, dergiler de darbelerden zarar görür. Basının kontrol altında tutulmak istenmesi, haber yapma ve yayımlama özgürlüğünün kısıtlanması, dönemin gazetelerini farklı ve alternatif yollar aramaya iter. Bu durumun sonucunda gazetelerde magazinsel olaylara ağırlık veren haberler yazılır. *“Darbe yönetiminin sert ve sansürcü tutumu günlük rutini etkilemiş ve “suya sabuna dokunmayan” haberler yapma yoluna gidilmiştir”* (Çıtak, 2007,1).

Darbe dışında haberler yapmak, gazetenin işini kolaylaştırırken okuyucuyu da dönemin gergin havasından uzaklaştırdığı için oldukça talep görür. Böylece magazin haberlerine ve gazetelerin magazin eklerine rağbet artar. Darbelerin yayın dünyasında nasıl etki yarattığına en belirgin örnek olarak Hürriyet gazetesinin çıkardığı Kelebek eki gösterilebilir. Hürriyet, magazin eki çıkararak hem kendisine siyasal baskıdan uzak bir alan oluşturmuş hem de okuyucusuna gündem konusu dışında eğlenceli bir seçenek sunmuştur. Aynı dönemde televizyon kullanımının artması da toplumu yönlendiren ve bilgilendiren yeni bir iletişim aracı olarak dikkat çekmektedir. Ülkede olup biteni anlamaya çalışan toplum, hem gündemi televizyondan takip eder, hem de günlük hayatın kargaşa ortamından uzaklaşabilme fırsatı bulur.

27 Mayıs 1960 askerî darbesinin en önemli nedenlerinden bir tanesi Demokrat Parti'nin özgürlükleri sınırlandıran otoriter bir rejime doğru dönüşmesidir. Bu otoriter tutum özellikle dergi ve gazeteleri olumsuz yönde etkilemiştir. 27 Mayıs öncesi uygulanan baskı ve sıkıyönetim medyanın darbeyi davet eder bir tutum sergilemesine neden olmuştur. Nihayetinde darbe gerçekleştiğinde ise medyada ihtilalin olumlu yönleri öne çıkarılmıştır. Basın- yayın organlarında kutlama niteliğinde haberler yer aldığı, dergilerde sevinç dolu şiirlerin basıldığı görülür.

Darbenin gece yarısından sonra yapılmış olması sebebiyle 27 Mayıs 1960 tarihli gazetelerde konuyla ilgili haber ve yoruma rastlamak çok mümkün değildir. Milliyet gazetesi “İdare orduda” başlığı ile darbe haberini verirken, Cumhuriyet “Kahraman Türk Ordusu bütün memlekette dün gece sabaha karşı idareyi ele aldı” başlığını kullanmıştır. Vatan da benzer ana başlıkla çıkmıştır: “Ordu idareyi ele aldı”. Havadis gazetesi “Silahlı Kuvvetler muvakkat idareyi ele aldı” başlığıyla yayınlanmıştır. Gazetelerin 27 Mayıs tarihli sayılarında ilk sayfalarda genellikle Türk Silahlı Kuvvetleri'nin açıklamalarına yer verilmiştir.

O dönem CHP'ye ait olan Ulus gazetesi yazarı Cihan Baban, askerî darbeyi yapanları demokrasiyi kurtaracak olan kişiler ve Atatürk çocukları olarak nitelendirirken şu ifadeleri kullanır:

“...aradan tam on sene geçtikten sonra ihanet gören demokrasiyi düştüğü demagoji ve ihtiras çukurundan çekip çıkaranlar, Atatürk'ün izinden yürüyen, onun gibi Türk milletinin kudretine inanmış, Türk milletinin efendiliğine iman etmiş olan Atatürk çocuklarıdır” (Ulus, 1960, 1).

Aynı gazeteden Bülent Ecevit ise;

“Günaydın Türk Milleti” diyerek söze başlar, darbe sonrasındaki sevincini şöyle dile getirmektedir: “Türkiye halkı, dün sabah uyandığında güneşin ışıyla beraber hürriyetin aydınlığına da kavuştu. Bu aydınlığı ona Türk ordusu bir büyük müjde olarak sundu. Sağ olasın Türk ordusu, günaydın Türk milleti!” (Ulus, 1960, 1).

Mümtaz Faik Fenik, darbeden sonra Havadis gazetesinde yazdığı yazısında;

“İtiraf etmek lazımdır ki, Silahlı Kuvvetlerimizin yerinde müdahale ettiği güne kadar, memleketi saran ve kardeşi kardeşe düşüren çekişmeleri önlemeğe maalesef bir imkân bulunamadı... Bu vazifenin ifasında kendilerine yardımcı olmak, milletçe bizim boynumuzun borcudur. Hangi partiden olursak olalım, vatandaş olarak bize düşen vazife vatan emniyetinin selameti için hep birlikte çalışmaktır” (Havadis, 1960, 1) ifadeleriyle darbeye karşıt bir tutum sergilemek yerine, açık bir şekilde bundan sonraki süreci destekleme çağrısı yapmıştır.

Tarihler 12 Mart 1971’i gösterdiğinde ise Türkiye’de yine darbe dönemi başlar. Parlamento kapatılmadan, siyasal partilerin çalışması engellenmeden, yöneticiler tutuklanmadan ve hükûmet idaresine fiilen el konulmadan olan bir darbe süreci gerçekleşir. Silahlı Kuvvetler, İç Hizmet Talimatı’nın anayasadan daha üstün bir belge olduğunu ileri sürerek kendi iradesini seçilmiş meclise dayatır.

Gazeteler muhtırayı:

“Ordu ultimatı verdi, hükûmet istifa etti” (Hürriyet, 1971, 1).

“Demirel istifa etti” (Milliyet, 1971,1).

“Türk ordusu idareyi üzerine almaya kararlı” (Cumhuriyet, 1971,1) ana başlıklarıyla duyurur.

Başbakan Demirel, Cumhurbaşkanı’na sunduğu istifa mektubunda:

“Muhtıra ile anayasa ve hukuk devleti anlayışını bağdaştırmak mümkün değildir” (Hürriyet, 1971, 4) ifadesini kullanır ancak yaşananların önüne geçecek bir politika da yürütemez.

Hürriyet’in başyazısında “Bunun Böyle Olacağı Belli İdi” , “Türkiye uçuruma gidiyor” ihtar ve ikazlarına kulak tıkayan Demirel Hükûmeti karşısında sabrı taştan Türk Silahlı Kuvvetleri’nin “Yeter Artık” dediği ifadelerine yer verilir (Hürriyet, 1971,1).

Türkiye’nin 1950’lerde başlayan siyasal ve ekonomik dönüşüm süreci, 1965-1971’lerde iyice hızlanır. Ekonomi büyümüş, millî gelir artmış, ancak gelir dağılımındaki eşitsizlik de giderek belirginleşmiştir. Bu durum yeni bir darbenin

yaşanmasına sebep olmuştur. Kenan Evren, 12 Eylül darbesini parlamenter sistemin felce uğradığı, demokrasinin ise sağlıklı işlemediği tıbbi bir müdahaleye benzetmektedir.

Gazeteler, gazeteciler ve diğer tüm mecmualar için çalışmanın en zor olduğu dönemler her zaman sıkıyönetim dönemleridir. Darbe dönemlerinde medya kuruluşlarının ayakta kalmaları askerî yönetimlerin kontrolüne bağlıdır. Böyle zamanlarda yayın durdurma cezaları süreli ya da süresiz verilmiş, pek çok gazeteci cezalandırılmıştır. 12 Eylül darbesinin yaşandığı dönemde gazeteler toplam 300 gün kapatılmış, 400 gazeteciye dava açılmış, 31 gazeteci cezaevine girmiş ve haklarında verilen ceza toplam 3315 yılı geçmiştir.

Gazeteci Hasan Cemal 13 Eylül günü şu cümleleri yazar:

“Habercilik konusunda ölçütleri belirleyebilmek hiç kolay olmayacak. Her şey bir bakıma iki dudak arasından çıkacak sözlere bağlı kalacak gibi” (Cemal, 2004, 24).

Kenan Evren darbeden sonra basına uygulanan baskıcı tutumu ve otosansürü o dönem şöyle açıklar; “Sıkıyönetim komutanlarının emirlerine aykırı hareket ederlerse kapatılıyordu. Hatta bazıları mahkemeye veriliyordu. Mahkûm olanlar da oldu. Yapmazsa bunu otoriteyi sağlamazdı”(Birand, 1988).

Sıkıyönetim Komutanlığı, her gün basına yasaklar getirmiştir. Gazeteci Yalçın Pekşen 12 Eylül döneminde yaşanan sansür sürecini ve o günleri şöyle anlatmaktadır:

“12 Eylül yönetimi son derece sıkı bir sansür uyguluyor ve haberlerin birçoğunu yasaklıyordu. Sıkıyönetim Komutanlıklarından gelen yasak bültenleri duvara iğnelenirdi... Bir süre sonra yazı işleri salonunun duvarlarında bu bildirimleri asacak yer kalmadı. Gazetenin diğer servislerine doğru yayıldılar ve en sonunda bütün gazeteyi kapladılar” (Köktener, 2004, 205).

1980 darbesiyle birlikte tüm basın yayın organları için tek tek çetele tutan generallerle tanışır. Gazeteler aldıkları ve yayınladıkları haberler ile kapatılma cezalarıyla karşı karşıya gelmişlerdir. Kapatılma cezaları verilirken basın kuruluşlarına eşit mesafede yaklaşmış ve 12 Eylül 1980 darbesiyle birlikte neredeyse kapatılmayan gazete kalmamıştır Ordu ve Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ imzalı 15 Kasım tarihli, Cumhuriyet Gazetesi’nin kapatılma kararı gerekçesi olarak “Pencere” isimli köşede yer alan “Kemalizm İdeolojisi Muz Mudur?” başlıklı yazıda Atatürk’e dil uzatılması gösterilir.

İşsizlik oranının artması ve İstanbul’da ekmek sıkıntısının artmasıyla ilgili yapılan haberler, Sıkıyönetim Komutanlığınca ‘kamunun telaşlanmasına ve heyecanlanmasına neden olacak asılsız haberler’ olarak değerlendirilmiş, bunun

sonucunda da Cumhuriyet gazetesi ikinci bir emre kadar kapatılmıştır. (Cemal, 2012, 138-139).

Tercüman Gazetesi, darbeden yaklaşık bir sene sonra ekim ayında, sahibi Kemal Ilıcak'ın eşi Nazlı Ilıcak'ın siyasal partilerin kapatılmasını eleştirdiği iki yazısı yüzünden süresiz kapatılır (Cemal, 2004, 416- 417).

Sıkıyönetim Komutanlığınca, basın yayın organlarına dayatılan sansürün yanı sıra, gazetecilere, haberi aldıkları kaynaklarını açıklamaları için de baskı yapılmaktadır. Yalçın Doğan, haber kaynağını söylemediği için Cumhuriyet gazetesine yayın durdurma cezası verilir. “Kaynağa saygı falan ben onlardan anlamam, dedi. Ben de söylemeyeceğim dedim. O zaman, dedi, gazeteni kapatacağım, seni de içeri atacağım. İyi peki, dedim. Akşama kadar bekletti. İfadem alındı... Sonra akşamüstü çağırdı. Önüme bir kâğıt verdi imzalattı. Cumhuriyet’i iki gün kapatmış... Bana da çık git dedi” (Birand, 1998, 2017).

Sıkıyönetim Komutanlığı politika haberlerinden sonra ekonomiye eleştiri getiren haberlere de sansür uygulamaya başlar. Günaydın Gazetesinin kapatılması ise Akgün Tekin tarafından şöyle anlatılmaktadır:

“Bir gece geç saatte telefon çaldı. Sıkıyönetim ’den nöbetçi subay olduğunu söyleyen biri arıyordu. Gece sekreteri alt kattaki teknik serviste olduğu için, telefonu temizlik görevlisi açtı. Telefondaki kişi, ajansın geçtiği, Fransa’ya tekstil satışıyla ilgili haberin kullanılmamasını söyledi. Sonra temizlikçinin adını alarak telefonu kapattı. Temizlik görevlisi durumu sekreter arkadaşına bildirdi. O da kontrol etti, böyle bir haberin kullanılmadığını gördü. Bu yüzden de bizlere söyleme gereği duymadı. Aradan 10 gün kadar geçti... Tesadüfe bakın ki o haber nereden geldiyse gelmiş, tek sütun ve 18 punto başlıkla ufak bir şekilde ekonomi sayfasına girdi... Bu haber üzerine, Sıkıyönetimin yasakladığı haberi kullandığımız gerekçesiyle 2 Aralık 1982 günü Günaydın bir hafta kapatıldı. Bu birinci kapanışımızdı...” (Tekin, 2006, 573).

Ordu, basının işlerine karışırken, sadece haberlerin içerikleriyle sınırlı kalmayıp, haberlerin yer aldıkları sayfalar ve hatta sayfa düzenlerini bile kontrolüne almıştır. Darbe hükûmetlerinin sert ve sansürcü tutumu basını etkilemiş ve basın, siyasal olaylara değinmeyecek haberler yapma yöntemine sığınmıştır. Türkiye tarihinde darbelerle birlikte basının hareket alanı kısıtlandığından, darbe dönemlerinde magazinsel haber arayışına girildiği görülmüştür.

Siyasi aktivitelere katılmanın ve siyaset ile ilgili haberlerin yazılmasının engellenmesi veya sansürlenmesiyle birlikte çözüm magazin, futbol haberlerinde bulunmuştur. Gazete, dergi ve televizyonların haber yerine eğlenceli içerikler sunması istenmiş; iletişim araçları bu yönde yönlendirilmiştir. Magazin haberleri ve fotoğraflarla dolu, büyük yazılarla donatılmış sayfalar artmıştır. Az haberin yer aldığı sayfa düzeniyle ve basit anlatımıyla dikkat çeken yazılar yayınlanmıştır. Haber

konularında ise ünlülerin yaşamları, sosyete dedikoduları, basit sokak cinayetleri, yemek tarifleri, fal gibi günlük ihtiyaçlara yönelik haberler yer almıştır.

Tarihler 15 Temmuz 2016'yı gösterdiğinde yeni bir darbe girişimiyle karşılaşılır. 15 Temmuz 2016 Cuma gecesi Türkiye’de demokratik hayat uzun bir aradan sonra bir kez daha askerî darbe ile kesintiye uğratılmak istenmiştir. Fetullahçı Terör Örgütü ile bağlantılı askerler, askerî- sivil politik bağlantılılar ile iş dünyası, akademi ve medyadaki geniş bir ağ tarafından tasarlanıp hayata geçirilen darbe girişimi, Türkiye’nin darbeler tarihinde emir- komuta zinciri dışında gerçekleştirilen başarısız bir darbe girişimi olarak yerini alır.

Türk Silahlı Kuvvetleri’nde kendilerini Yurtta Sulh Konseyi olarak tanımlayan bir grup asker, TRT’de yayımladığı bildiride ordunun yönetime el koyduğunu ifade ederek ülkede sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiğini açıklamıştır.

Darbe teşebbüsü İstanbul’daki Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü’nün jandarma tarafından kapatılmasıyla başlamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı İsmail Kahraman ve yaklaşık 50 kadar milletvekilinin mecliste bulunduğu sırada F-16 savaş uçakları meclis üzerinde alçak uçuş yaparak parlamentoyu dört kez bombalamıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a karşı suikast girişiminde bulunulmuş ve Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar, Kara Kuvvetleri Komutanı Salih Zeki Çolak, Hava Kuvvetleri Komutanı Abidin Ünal ve Jandarma Genel Komutanı Galip Mendi darbeyi gerçekleştiren askerler tarafından rehin alınmıştır.

Bu gelişmelerin üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan, CNN Türk’e telefondan görüntülü arama yöntemiyle bağlanmıştır. Erdoğan, darbecilere hiçbir şekilde imkân tanınmayacağını ifade ederek halkı darbeye karşı direnmek için meydanlara ve havalimanlarına çıkmaya davet etmiştir. Bu direniş çağrısının ardından, Türkiye’nin birçok şehrinde darbe karşıtı protesto gösterileri düzenlenmiş ve darbe geri püskürtülmüştür.

15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili haberler bir hafta boyunca 161 kez ana başlığa 58 kez yan başlığa taşınmış, bir anda ülke gündemi değişmiştir. Bütün gazeteler yaşanan olayları manşete taşımış, televizyon yayınları aralıksız yaşanan olayları aktarmıştır. İlgili tarihteki gazetelerin manşetleri şu şekildedir:

“Türk ordusu ve Türk milleti Amerikancı kalkışmayı bozguna uğrattı” (Aydınlık, 16 Temmuz 2016, 1).

“Darbeye geçit yok” (Hürriyet, 16 Temmuz 2016, 1).

“Demokrasi zaferi” (Haber Türk, 17 Temmuz 2016: 1).

“Başkomutan emretti millet destan yazdı” (Milat, 17 Temmuz 2016, 1).

“Kahraman astsubay” (Güneş, 18 Temmuz 2016, 1).

“İlk kurşun ilk kahraman” (Sabah 18 Temmuz 2016, 1).

“Milletimiz destan yazdı” (Millî Gazete, 21 Temmuz 2016, 1).

“Millet üçüncü günde de nöbetteydi” (Karar, 18 Temmuz 2016, 1).

“Destan yazan tantunici” ve “Kahraman Malatyalı” (Güneş: 22 Temmuz 2016, 1).

“Nene hatunlar” (Milat, 2 Temmuz 2016,1).

“Cesur yürekler” (Sabah, 22 Temmuz 2016, 1).

“Millet tarih yazdı” (Yeni Akit, 17 Temmuz 2016, 1).

“Demokrasinin zaferi” (Milliyet, 17 Temmuz 2016, 1).

“Türkiye önceki akşam tarihinde görülmemiş bir alçaklıkla karşı karşıya geldi. FETÖ’cü askerler kendilerine emanet edilen silahları millete ve onun seçtiği iktidara çevirdi. Millet ise onlara dersini verdi,” (Milliyet, 17 Temmuz 2016, 1)

TBMM’de yaşanan olaylar saniye saniye tüm Türkiye tarafından izlenmiştir. Olayların medyaya yansımaları, olası darbeyi engellemedeki en önemli etkidir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın herkesi sokağa çıkıp direnmeye davet etmesiyle televizyon başında olan bitenlere seyirci kalmak istemeyen halk meydanlara dökülmüştür. 15 Temmuz gecesi yaşanan darbe girişimini sokaklara çıkan halkın direnişi önlemiştir.

“Tarihin gördüğü en alçak terör saldırısına karşı tek vücut olup cuntacıları püskürten milyonlar, millî irade destanı yazdı. Tankları durduran vatandaşlar, polisler, Meclis’ine sahip çıkan partiler, halkıyla bütünleşen medya demokrasi zaferi kazandı,” ifadelerinde darbenin engellemesinde milletin önemi bir kez daha vurgulanır. (Güneş, 17 Temmuz 2016, 1).

“Milletimiz destan yazdı” ana başlığıyla verilen haberin devamında “En doğusundan en batısına bütün Türkiye’de sokaklara dökülen milyonlar, Fetullahçı Terör Örgütü’nün darbe girişimine karşı destansı bir kurtuluş mücadelesi verdi. Millet meydanları tuttu, tankları durdurdu, uçaklara siper oldu. Onlarca şehit verdi ama darbecileri püskürttü” (Yeni Şafak, 17 Temmuz 2016, 1) gibi ifadelerle halkın millî birlik ruhu iyice arttırılmıştır. Neredeyse tüm gazete haberleri millî birlik ve beraberlik ruhunu destekleyen, vatan millet sevgisini öne çıkaran yazılarla coşkulu içerikler yayınlamıştır.

“15 Temmuz Destanı” başlıklı yazıda ise “FETÖ’cü çetenin darbe girişimini, siyasetçisi, polisi, vatansever askeri, medyası ve STK’larıyla omuz omuza püskürten Türk milleti yeni bir istiklal zaferine imza attı. Dünya bir kez daha ‘Çılgın Türkler’i konuşuyor” (Akşam, 17 Temmuz 2016, 1) ifadeleri tüm dünyada Türklerin coşkulu kutlamalar yapmasında etkili olmuştur. Yaşanan olay her ne kadar ülkeyi bölmeye yönelik bir kalkışma olsa da millî duygular kamçılanarak daha çok birlik ve beraberlikten yana coşkulu bir ortam oluşmuştur. Bütün partilerin, sanatçıların, yurdun dört bir yanından gelen vatandaşların katıldığı kalabalık mitingler düzenlenmiş, demokrasinin ve millî iradenin gücü vurgulanmıştır.

Sabah’ın “Demokrasi destanı” haberinin devamı ise “Meclis’iyle, siyasi partileriyle, medyasıyla, STK’larıyla, Emniyetiyle, yargısıyla tüm Türkiye FETÖ’cü cuntacılara tarihi bir ders verdi. Sokağa dökülen 78 milyon destan yazdı.” (Sabah, 17 Temmuz 2016, 1) şeklindedir. İlerleyen süreçte ise darbe ortamını hazırlayan ve tetikleyen koşullar ve darbeden sonraki süreçte uygulanan politikaları eleştirmeye yönelik haberler de medyada yer almaya başlamıştır. Hükûmet yanlısı medya organları yaşanan olayları büyük bir destan olarak nitelendirse de muhalefet destekçisi medya kuruluşları olayların kurmaca olduğunu ileri sürecek kadar sivri eleştiriler yapmıştır. “Darbeciler içeride fikirleri iktidarda” (Evrensel, 20 Temmuz 2016, 1). “Provokatörlere izin vermeyelim” (Yeni Asya, 20 Temmuz 2016, 1). “Ne darbe ne tek adam: Tek seçenek demokrasi tek çözüm mücadele” (Evrensel, 17 Temmuz 2016, 1) başlığıyla gazetede yer alan “Tek adam diktasına da hayır” ifadesiyle Erdoğan’ın politikasını ve tutumunu eleştirmiştir.

“Türkiye darbe aldı”, “Darbe girişimi devlet kurumlarındaki derin zafiyeti açığa vurdu...”, “Sokaklarda askerlere yönelik şiddet içeren eylemlere tanık olundu. Bu olaylara rağmen sokağa çıkma çağrıları tekrarlandı” (Cumhuriyet, 17 Temmuz 2016, 1) gibi ifadelerle iktidara yönelik eleştiriler yapılmıştır. Cumhuriyet gazetesinde “Meydanlarda demokrasiden söz eden yok” ifadeleriyle girişim gecesi yapılan ve şiddet içeren eylemler eleştirilmiştir” (Cumhuriyet, 19 Temmuz 2016, 1).

Birgün gazetesi Ak Parti iktidarının politikasını beğenmediğini, engellenen kalkışmanın daha önceden var olan sorunları çözemeyeceğini şu ifadelerle paylaşır: “Darbe de yanlış, AKP’in gerici faşist iktidarı da. Darbe önlendi, peki demokrasi mi kazandı? Basın hürriyeti, yargı bağımsızlığı, özgürlükler, parlamenter sistem, laiklik mi kazandı? Hepsi hâlâ tehdit altında” (Birgün, 17 Temmuz 2016, 1).

Birçok gazete ve televizyon haberinde yaşanan olayların halkı tedirgin ettiği, bu holigan tutumun yanlış olduğu ifade edilerek iktidara yönelik olumsuz eleştiri dile getirilmiştir. Birgün gazetesi Ak Parti'nin darbeden önceki süreçlerde uyguladığı politikaya yönelik "AKP, darbecilere ne istedilerse verdi" (Birgün: 18.07.2016, 1). "AKP, Gülen Cemaati'nin öncülük ettiği Ergenekon ve Balyoz davalarına tam destek verdi. Süreç ordu içindeki tüm dengeleri sarsarken, bu davanın 'savcısıyım' diyen ise dönemin Başbakanı Erdoğan'dı" (Birgün, 18 Temmuz 2016, 1) şeklinde Erdoğan'a yönelik ağır eleştirilerde bulunmuştur.

Sonuçta basın organları her dönem iktidarın hem en yakınında tutmaya çalıştığı hem de en çok zorladığı kuruluşlar olmuştur. Değişen hükûmetlerin ve darbe iktidarlarının ilk hedefi olan medya ülke içinde yaşanan her olaydan etkilenmiştir. Görevini doğru yapmakla görmezden gelen, göz yuman, ses etmeyen, itaatkâr olmak arasında bırakılmıştır.

1.BÖLÜM: 1960 DARBESİ

1.1. Demokrat Parti Dönemi

Türkiye, cumhuriyetin ilanına kadar yüzyıllarca saltanatla yönetilmiştir. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yeni bir yönetim şekli başlamış, halkın yönetimde söz sahibi olduğu demokrasi sistemine geçilmiştir. Demokrasi sisteminin bir gereği olarak toplumun tümünün temsili adına çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri yapılmış; ancak ilk denemelerde başarılı olunamamıştır.

Dönemin cumhurbaşkanı İsmet İnönü demokratik bir siyaset için ikinci bir parti kurulması gerektiğinin farkındadır. Hem parti içindeki muhalifleri partiden uzaklaştırmak hem de kendi düşüncesine yakın bir muhalefet oluşturmak amacıyla CHP'den ayrılanların kuracağı yeni bir parti fikrini destekler. 15 Ağustos 1945'de TBMM'de yapılan toplantıda çok partili siyaset isteği yeniden dillendirilir. Bu dönemde CHP içinde muhalif fikirleriyle öne çıkan Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü gibi isimler partiden uzaklaştırılır. Bunun sonucunda Celal Bayar partideki milletvekilliği görevinden istifa eder. CHP genel başkanı İsmet İnönü 1 Kasım 1945'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada çok partili hayata geçişin gerekliliğini ve bu yönde yeni düzenlemeler yapılacağını belirtir. 4 Aralık'ta İsmet İnönü ve Celal Bayar arasında yapılan görüşme sonucu DP'nin kuruluş süreci başlamıştır. 7 Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti'yle birlikte çok partili siyasi dönem tam anlamıyla başlamıştır. Kurulan yeni partinin genel başkanı Celal Bayar olmuştur. CHP'den ayrılan birçok isim kısa sürede DP'ye geçiş yaparak partiyi desteklemiştir ve parti kısa sürede güçlü bir muhalefet haline gelmiştir. Nitekim 1950 seçimlerinde Demokrat Parti CHP'nin önüne geçerek iktidara gelmiştir. "14 Mayıs 1950 seçimi, demokrasi tarihimizde önemli bir dönüm noktası olmuştur. O gün halk sandıklara koşarak özgür iradesiyle tek parti iktidarına son vermiştir. 1950 seçimi, seçmenin serbest iradesinin, oyunun, tercihinin sandığa yansıdığı ilk seçim olarak tarihimizde yerini almıştır" (Çavdar, 2004,13).

Muhalefet bir parti isteyen halk bu isteğini sandığa da yansıtmış ve seçim sonucunda DP büyük bir başarıyla iktidara gelmiştir: "14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan genel seçimlerde, DP oyların yüzde 53'ünü alarak iktidara gelmiştir. 22 Mayıs 1950 tarihinde de Adnan Menderes başkanlığındaki kabine kurulmuş, partinin eski genel başkanı Celal Bayar da, Cumhurbaşkanı seçilerek partiden ayrılmıştır" (Toker, 1990, 66).

Demokrat Parti CHP'nin beklentisinin aksine zayıf ve söz geçirilebilir bir muhalefet olarak kalmayıp oldukça güçlü bir parti olarak çıkış yapmıştır. Böylelikle Türk siyasetinde yeni bir dönemi başlatmıştır. CHP'nin yirmi yedi yıllık iktidarı sonrasında ilk kez başka bir parti, dolayısıyla toplumun farklı bir kesimi, yönetimde söz sahibi olmuştur. DP'nin iktidara gelmesiyle sosyal, siyasal, ekonomi vb. birçok alanda önemli adımlar atılmıştır.

Çoğunluğu bürokrat ve askerlerden oluşan CHP grubunun seçimleri kaybetmesiyle ordunun siyasetteki nüfuzu azalmıştır. Bu durum sandık sonuçlarına itiraza neden olmuştur. Ordunun üst yönetimi seçimde hile olduğu gerekçesiyle İsmet İnönü'ye seçime müdahale teklifinde bulunmuştur ancak bu teklif İnönü tarafından kabul edilmemiştir. DP iktidara geldikten sonra orduda düzenlemeler yapılmış, CHP dönemindeki ordu- iktidar ittifakı bozulmuştur. Bu durum hem orduyu hem de CHP üyelerini rahatsız etmiştir: “DP iktidara gelir gelmez önce orduya el atmış, Genelkurmay Başkanı başta olmak üzere ordunun tüm üst düzey yetkililerini değiştirmiştir. Bu davranışın nedeni bir albayın Menderes'i ziyareti sırasında kendisine karşı askerî bir darbe yapılacağını söylemesidir” (Tekin, 2001, 128).

Demokrat Parti'nin iktidara gelince yaptığı diğer önemli değişiklik ise halk tarafından kabul görmemiş, büyük tepkilere neden olmuş olan ezanın Türkçe okunması ve din eğitiminin kaldırılması meselesidir. Seçim öncesinde Arapça ezan, seçmenlerce DP'lilere en çok duyurulan isteklerden biridir. Ezanın eskiden olduğu gibi Arapça okunması ve din eğitiminin ailelerin isteğine bırakılması kararı toplumun beklentilerini karşılamıştır. Böylece DP iktidardaki yerini sağlamlaştırmıştır. Tek parti döneminde kendini ifade etme imkânı bulamayan muhafazakâr kitlenin Arapça ezana, sayıları artan Kuran kurslarına ve yeniden açılan imam hatip okullarına ve dini anlamda çeşitli olanaklara kavuşması partiye olan güveni arttırmıştır.

Sonrasında genel af çıkartılmış Nazım Hikmet'in de içinde bulunduğu birçok kişi serbest kalmıştır. Dinî anlamda sağlanan hak ve özgürlükçü yaklaşım taşrada dinsel faaliyetlerin ve tarikatların artmasına neden olur. Bunlar sonucunda Atatürk'e yönelik sözlü ve yazılı saldırıların olması sebebiyle bir kanun çıkarılır. Atatürk'ü Koruma Yasası adı verilen bu kanunun çıkarılmasındaki amaç DP'nin herhangi bir geriliğe izin vermediğini göstermek istemesidir.

Demokrat Parti'nin ilk dönemlerinde kalkınma hamlelerine çok önem verilmiştir. Ülkenin birçok yerine baraj, karayolları, köprü ve elektrik santralleri

yapılmıştır. Ekili alanların miktarı arttırılmış, AK Parti iktidarının ilk yıllarında ekonomide önemli ölçüde iyileşme olmuştur.

“Yerli burjuvaziye destek olma çabaları DP ile devam etmiş ve Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası kurulmuştur. Liberal ekonomiye geçiş sürecinde sanayi ile beraber tarıma verilen önem artmış özellikle traktör her köylüye ulaşmış ve üretim artmıştır. Türkiye bu dönemde önemli ölçüde tarım ihracatına başlamış ve tarım, 1950-54 arası %13'lük ekonomik büyümede etkisi çok hissedilen bir sektör olmuştur. Köylünün satın alma gücü arttıkça, iç talep yükselmiş bu durum sanayi ürünlerinin daha fazla tüketilmesini beraberinde getirmiştir. Elektrik, su, enerji kaynakları gibi alt yapı çalışmalarıyla beraber karayolları yapımının hızlanmasıyla köyler kasabalarla kasabalar kentlerle bağlanmış böylece kırsal bölgeler merkezle doğrudan irtibat kurma şansını yakalamışlardır. Kültürel olarak da, ekonomik olarak da içine kapalı taşra kimliği ortadan kalkmaya başlamıştır”(Tekin, 2014, 129).

Ekonomi ve siyasette güçlenen, halkın desteğini arkasına alan Demokrat Parti muhafazakâr kesimin desteğini almasından korktuğu Millet Partisi'ni bir tehdit olarak görmüştür. Millet Partisi'ne yönelik çeşitli suçlamalarda bulunulmuş, hilafetin geri getirilmesi, Arap harflerinin kullanılması, peçe ve sarığın parti tarafından serbest bırakılmak istenmesi gibi iddialar öne atılmıştır. Bu iddialar sonucu Millet Partisi kapatılmıştır.

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle oluşan bir diğer problem ise Halkevlerdir. CHP döneminde kurulan Halkevleri, iktidarın değişmesi sonucu muhalefet partisine bağlı kuruluşlar konumuna düşmüştür. Bu durumda Halkevlerinin gerekliliği ve bu kuruma ayrılan bütçe tartışmalara neden olmuştur. Tartışmalara son vermeye çalışan CHP belediyelere gönderdiği talimatla belediyelerde Halkevleri için bütçe ayrılmasını ister. Bu değişikliklere rağmen Halkevlerinin siyasi bir partiye mal edilmesi ve halkın bu kuruma bakış açısındaki değişim sonucu kapatılması yönünde karar çıkarılmıştır. İnönü, Halkevlerinin kapatılması yerine bağımsız kurumlara dönüşmesi fikrini desteklemiştir. DP bu öneriyi kabul etmeyerek 8 Ağustos 1951'de çıkardığı yasayla Halkevlerini kapattırmıştır. Yasanın kabulünden sonra Halkevlerinin ve Halkodalarının mal varlığına el konulup hazineye devredilmiştir.

“Adnan Menderes, başbakanlığı döneminde yapmış olduğu bir konuşmasında, artık amaçlarının halkevlerinin varlığını devam ettirmek olmadığını açıkça belirtmiştir. Menderes'in bu konuşmasını yaptığı görüşmeler esnasında, bazı milletvekilleri tarafından halkevlerinin CHP ile ilişkisinin kesilmesi ve halk eğitime hizmet edecek kurumlar haline getirilmesi kendisine teklif edilmiş; ancak bu teklifler de kabul edilmemiştir” (Güneş, 2012, 150).

Dış politikada ABD ile yakınlaşma Demokrat Parti döneminde de devam etmiştir. Bu dönemde Türkiye Kore Savaşı'nda yüzlerce şehit vermiştir. Bunun sonucunda daha sonraki yıllarda Türkiye NATO'ya kabul edilmiştir. Kıbrıs sorununa karşı izlenen politika başarıyla sonuçlanmış ve halktan büyük bir destek görmüştür.

Köy Enstitülerinin ve Halkevlerinin kapatılması, enflasyonun artması, CHP'nin mallarına el konulması ve partiden ayrılan bazı milletvekillerinin CHP'nin yanında yer alması gibi bazı olumsuz gelişmeler hükûmete eleştirileri başlatmıştır. DP 1954 seçimlerinde % 57.6 oy oranıyla iktidardaki yerini devam ettirse de parti için zor bir dönem başlamıştır. Ekonomide bozulma sinyalleri kendini göstermiş, dış borçlanma başlamıştır. “Milli Korunma Kanunu” yeniden yürürlüğe girmiştir. Ekonomik problemleri çözmek için 1958’de IMF’den borç para alınmıştır. 1955’de iktisadi sıkıntıların artması ve yolsuzluk iddiaları parti içinde muhalefeti başlatmıştır. DP bir yandan kendi içindeki muhalefetle uğraşırken, bir yandan da CHP’nin artan muhalefetiyle mücadele etmeye çalışmıştır.

6 Eylül 1955’de Atatürk’ün Selanik’teki evine bomba atıldığı iddiası halk arasında tepkilere neden olmuştur. İstanbul’daki Rumların ev ve işyerleri sokağa çıkan halk tarafından yağmalanmaya başlanmıştır.

“İstanbul’daki büyük yağma, 22.00’de askerî birliklerin harekete geçerek, Beyoğlu’na girmesi ve bütün ulaşım yollarını kontrol altına almasıyla yavaşladı. Gece 00: 00’ da Sıkıyönetim ilan edildi. Gece 00.00-05.00 arası sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Askerî birlikler 02.30’da İstanbul’a tamamen hâkim oldular. 6/7 Eylül olayları sonucunda birkaç Rum öldü, 35 kişi yaralandı, 5622 bina tahrip edildi. Sadece İstanbul’da 5104 kişi tutuklandı. Beyoğlu tanınmaz hale geldi. Yağmalanmadık yer kalmadı” (Demir, 2012, 45).

6-7 Eylül olaylarından sonra hükûmet, parti üyeleri ve halk tarafından ağır suçlamalarla karşılaşmıştır. Sonuç olarak DP basından gelen eleştirilere karşı ağır cezalar içeren bir yasa çıkartır. Bu yasa sonucunda mahkemeye çıkartılan gazeteciler kendilerini savunma hakkından yoksun bırakılmıştır. Bu durum Demokrat Parti milletvekillerinden bazılarının tepkisine neden olmuş ve basının kolaylıkla sansür edilmesini engellemek için ispat hakkı önerisinde bulunulmuştur. Bu öneri Menderes tarafından kabul görmemiştir. İspat hakkını savunan bazı milletvekilleri Demokrat Parti’den ihraç edilmiş, bazıları ise istifa etmiştir. Partiden ayrılan isimlerden bir kısmı Hürriyet Partisi’ni kurmuş ancak bu parti kendini feshedince parti üyeleri ana muhalefet partisi CHP’ye geçmiştir.

“1954 seçimlerinin ardından DP’nin iktidardaki tavrı giderek sertleşirken arka arkaya birçok baskıcı uygulama birbirini takip etti. Memurların siyasi haklarının kısıtlanmasının ardından, yargıçların ve profesörlerin erken emekli edilmesini ve memurların görev sürelerine bakılmaksızın işten çıkarılmasını sağlayan yasalar çıkartıldı. En ağır tedbirler ise bu uygulamaları eleştiren basına yönelik alındı. 1954 yılının sonlarına doğru dönemin ünlü gazetecilerinden Hüseyin Cahit Yalçın, Bedii Faik, Cemal Sağlam, Fuat Arna gibi isimler tutuklanırken Nihat Erim ise para cezasına çarptırıldı. Bütün bu gelişmeler yaşanırken parti içinde de huzursuzluklar su yüzüne çıkmıştı. “İspat hakkı” meselesi tartışılırken DP’den istifa ve ihraçlar yoğun bir şekilde gündeme gelmişti” (Bulut, 2009, 3).

DP'den ayrılıp CHP bünyesine katılan bu milletvekilleri CHP'nin meclisteki koltuk sayısını arttırarak mecliste güçlü hale gelmesini sağlamıştır. Bu baskıcı tutum ve CHP'nin güç kazanması 1957 seçimlerinde de kendini hissettirmiştir. DP'nin oyları %50'nin altına düşerken, CHP oylarını %41'e yükseltmiştir. Çoğunluk sistemi sayesinde 424 milletvekili çıkaran DP, hükûmeti kurma hakkını elinde tutmuştur.

“27 Ekim 1957 seçimlerine iktidarın siyasal baskısı altında gidilmiştir. Genel Seçimlerde ilginç bir tablo ortaya çıkmıştır. DP oylarında büyük düşme olmuştur. DP'nin oy oranı %47, 3 olmuştur. CHP'nin oylarında artış gözlemlenmiş, %40, 6'ya çıkmış, çıkardığı milletvekili sayısı ise sadece 173 olabilmıştır” (Dilan, 1995, 200).

1954 seçimlerinden sonra ülke içerisindeki gerginlik günden güne artmış ve CHP-DP arasındaki ipler iyice gerilmiştir. DP 1954'ten sonra, birçok gazeteciyi tutuklamış, mevcut yasaları ağırlaştırmıştır. Kendisine yapılacak olan eleştirilerin önüne geçerek mevcut hükûmet sistemini korumayı hedefleyen bu baskıcı tutum basın tarafından partiye olan yaklaşımı daha da kötü bir çizgiye taşımıştır. 1958'de yapılması gereken genel seçim, artan muhalefetlerin önüne geçmek maksadıyla bir yıl öne alınarak 1957'de gergin bir ortamda yapılmıştır.

“Bu dönemde iki partinin birbirlerine olan bakışları keskin bir çizgiye oturmuş ve giderek sertleşmişti. DP, CHP'yi iktidarı seçim yoluyla teslim etmekten hoşlanmayan ve bu yüzden kargaşa çıkarmaya çalışan bir zihniyet olarak görürken, CHP'nin algılaması ise cahil halkın DP tarafından kandırıldığı yönündeydi. Bu bakış açısı iki tarafın birbirlerine karşı son derece hoşgörüsüz tavırlar içerisine girmelerine neden olmuştur. CHP'nin ordu, basın ve üniversiteler gibi güçleri arkasında bulundurması, hala geniş bir halk kitlesinin desteğine sahip olan DP'yi daha da öfkeliendirmiştir” (Bulut, 2009, 8).

Gergin bir ortamda yapılan seçim hazırlıklarının ardından sandıklar açıldıktan sonra tartışmalar iyice alevlenmiş, seçim sonucuna itiraz edilmiştir. Muhalef seçmenler seçimde usulsüzlük yapıldığı gerekçesiyle protesto yürüyüşleri başlatmıştır. Kayseri, Antep, Giresun, Samsun ve Çanakkale'de yapılan yürüyüşleri ve yaşanan kargaşayı durdurmaya çalışan hükûmet sert tedbirler almak durumunda kalmıştır.

“1957 seçimlerine, tıpkı 1946 seçimlerinde olduğu gibi muhalif kesimlerin büyük tepkisi ve itirazları olmuştur. Ancak bu kez itiraz eden DP'liler değil, CHP'lilerdir. Kayseri, Antep, Giresun, Samsun ve Çanakkale'de seçim sonuçlarını protesto eden muhalif halk kitleleri sokaklara döküldü ve olaylar çıkardı. Hükûmet olayları yatıştırmak için sert tedbirlere başvurdu. 1957 seçimlerini protesto eden muhalif kesimler, tıpkı DP'nin 1946 seçimlerinde yaptığı gibi seçimlerde usulsüzlük, şiddet ve baskı uygulandığını iddia etmişlerdir” (Erdoğan, 2006, 28).

27 Ekim 1957 seçimlerinden hemen sonra Menderes yaptığı bir konuşmada Cumhuriyet Halk Partisi'nin orduyu Demokrat Parti aleyhinde tahrik ettiğini söylemiş ve CHP'yi ülkede karışıklık yaratmakla suçlamıştır. Suçlamaları yalnızca sözde bırakmayan hükûmet, olası bir darbe girişimine karşı tedbirler almıştır. Bu tedbirler kapsamında birçok yargıç emekliye ayrılmak zorunda bırakılmıştır.

“Siyasetteki olumsuz gelişmeler neticesinde Adnan Menderes, hükûmetine karşı yapılacak darbe girişiminden iyice şüphelenmeye başlamıştır. Menderes ana muhalefet partisi CHP’yi de ihtilalci metotlar kullanmakla suçluyordu. Bu düşüncelerini 10 Nisan 1956 tarihli Antep mitinginde açıklayan Menderes; kendisini ve hükûmetini savunmak amacıyla yeni kanunlar çıkaracağını açıklamıştır. Menderes, hükûmetine karşı girişilecek darbe hareketinden korunmak için bir dizi tedbire girişti, bu doğrultuda DP hükûmetinin ilk hedefi yargıçlar oldu. Adalet Bakanlığı aldığı bir kararla on altı yargıcı emekliye sevk etti. Bu yargıçların arasında, Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay başkanı da vardı” (Erdoğan, 2006, 27).

1957 sonrası geçmiş yılların gerginlikleri artarak devam etmiştir. DP güçlenen CHP’nin farkına varmış ve buna yönelik bir dizi önlem almıştır. CHP ise diğer partilerden aldığı destek ve ülke içindeki kargaşa ortamının etkisiyle hükûmete karşı tepkilerini daha da arttırmıştır.

“DP bu sıkıntılardan kurtulmanın çaresini, muhalefet cephesine karşı “Vatan Cephesi” adıyla ülke çapında bir teşkilatlanmaya giderek aramaya karar vermiştir. Böylece tescillenen iktidar-muhalefet kamplaşması, hem mecliste çıkan şiddetli kavgalarda hem de meclis dışında çıkan olaylarda fiiliyata dökülmüştür. Genel seçimlerin söylentilerinin yayılmaya başlanmasıyla, iktidar son kozunu oynayacak ve en güçlü rakibi CHP’yi siyasal hayattan tasfiye etmeye yönelecektir” (Gaytancıoğlu, 2011, 113).

Muhalefet partilerin iktidar karşısında güç birliği yapması Demokratları tedirgin etmiş; neticede Vatan Cephesi kurulmuştur. İktidar yanlıları Vatan Cephesi adı altında toplanmıştır. Demokratlar, Vatan Cephesine katılanların sayısını arttırmak için, bu ittifaka girenlerin isimlerini devlet radyosundan duyurmuştur. Buradaki amaç Vatan Cephesine katılımı arttırmak ve hâla çoğunluğun desteklediği parti olduğunu CHP tarafına göstermektir.

Zamanla belediye başkanlarının yardım alabilmek için, işsizlerin iş bulmak için katılmasıyla Vatan Cephesi kuruluş amacının dışına çıkmaya başlamıştır. İlerleyen günlerde radyo yayınları ve basın yayın organlarının Vatan Cephesi için kullanılması, cepheye girenlerin isimlerinin radyoda okunulması CHP tarafından tepkiyle karşılanmış ve iki taraf arasındaki siyasi gerginliği daha da arttırmıştır.

“Vatan Cephesine katılanların sayısını arttırmak için, cepheye girenlerin isimlerinin radyoda okunulması uygulamasına gidilmiştir. Bu uygulamaya benzerini Halkçılar iktidardayken yapmış ve Demokratlar Halkçıları radyoyu kendi sesleri gibi kullandıkları için fazlası ile eleştirmişti, Demokrat Parti bir kez daha kendi eleştirdikleri yanlışı kendileri yapıyorlardı” (Açııcı, 2009, 11).

Yaşanan bu olumsuz gelişmelerin ardından Demokrat Parti halk nezdinde değer kaybetmeye başlamıştır. Basına karşı tutumu, eleştirilere karşı izlediği politika partinin sonunu getiren olaylar olmuştur. Nihayetinde ordu içinde DP hükûmetine karşı gruplaşmalar başlamış ve yaklaşan darbenin habercisi gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. 1958’de Samet Kuşçu adında bir subay hükûmet yetkililerine içerisinde kendisinin de bulunduğu dokuz subayı darbe yapacaklarını söyleyerek ihbar etmiştir.

İfade veren dokuz subay arasında sadece Samet Kuşçu yalan beyandan ceza almış, diğer subaylar serbest bırakılmıştır. Yaşanan olayın perde arkasında ise parti içinden Milli Savunma Bakanı Semi Ergin'e cunta liderliği teklifi götürüldüğü halde cuntacıları ihbar etmediği daha sonra anlaşılabacaktır.

“Cuntacıların liderlerinden Faruk Güventürk, orduya yakınlığı ile bilinen, Milli Savunma Bakanı Semi Ergin'e, yapacakları darbenin liderliğini teklif etmiştir. Semi Ergin bu teklifi kabul etmemiştir, ancak Ergin cuntacıları şikâyet de etmeyerek safını belli etmiştir. Bu sırada Samet Kuşçu adlı bir Binbaşı, Adnan Menderes'e, darbe hazırlığında bulunan 9 subayın ismini ihbar etmiştir. Bu isimler arasında, Faruk Güventürk ile beraber üç albay dört binbaşı ve bir de yüzbaşının da ismi vardı. Milli Savunma Bakanı Semi Ergin'in cuntacıları hükûmete şikâyet etmemesi, DP Hükûmeti içerisinde kopukluk ve fikir ayrılıkları olduğunu göstermektedir” (Erdoğan, 2006, 29).

Siyasal ve sosyal gerginliğin oldukça arttığı sırada 16 Şubat 1959'da dönemin başbakanı Adnan Menderes yurtdışında bir uçak kazası geçirmiştir. Bu kazadan hafif yaralanarak kurtulan Menderes'in ülkeye dönüşü gerilen siyasi ortamı yumuşatsa da bu ılımlı yaklaşım kısa sürmüştür. Kısa süre sonra siyasi çatışma yeniden alevlenerek daha da artmıştır. Hükûmet CHP'yi bütün kurumları kendisine karşı kışkırttığı gerekçesiyle suçlamış ve tüm muhalifleri bastırabilmek için Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nu çıkarmıştır. Yasaya göre siyasi partiler muhalifler hükûmeti protesto amaçlı yürüyüş, gösteri ve toplantı yapamayacaklardır. Hükûmet böylece kendisine yöneltilecek her türlü eleştiriye engellemiş olacak ve iktidardaki yerini sağlamlaştıracaktır.

“Hükûmetin karşısındaki en büyük güç olan CHP, DP hükûmeti tarafından, bütün kurumları iktidara karşı kışkırtmakla suçlanıyordu. DP hükûmeti, CHP'ye ve diğer muhalefet partilerini susturabilmek amacı ile, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nu çıkardı. Bu yasaya göre; bundan sonra siyasi partiler hükûmeti protesto amaçlı gösteri yapamayacaktı. Böylece meydanlar muhalefet partilerine kapatılmış oluyordu” (Erdoğan, 2006, 28).

Nisan 1960'ta gündem bir kez daha Cumhuriyet Halk Partisi'nin seçim dışı yollarla iktidar olmaya çalışması söylentileriyle karışmıştır. Yaşanan olayların sonucunda Demokrat Parti, her türlü yayını yasaklamak, parti toplantıları ve kongrelerini engellemek amacıyla 18 Nisan'da Tahkikat Komisyonu'nu kurmuştur. Bu komisyonun kurulması CHP ve halk tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

“CHP seçim dışı yollarla iktidara gelmek için hücre örgütü kurmakla, isyan hazırlamakla suçlanmış, bu nedenle on beş kişilik bir Tahkikat Komisyonu oluşturulmuştur. Tahkikat Komisyonu'nun almış olduğu karar doğrultusunda partilerin toplantıları, kongreleri, yeni örgüt kurmaları, bütün siyasi faaliyetleri ve komisyonun faaliyetleri ile ilgili bütün yayınlar, meclisteki tahkikat kararıyla yasaklanmıştır” (Emiroğlu, 2011, 3).

Tahkikat Komisyonu'nun kurulması ülkedeki olayların tırmanmasında büyük bir etki yaratmıştır. İstanbul'da halk tarafından gösteriler düzenlenmiş, DP karşıtı protestolar yapılmıştır. Bu gösterilerin en bilineni üniversite öğrencileri tarafından yapılan 555K (5'inci ayın 5'inci günü saat 5'te Kızılay'da) parolasıyla bilinen gösteridir. Kızılay'da toplanan, çoğunluğu üniversite öğrencilerinden oluşan bir grup, hürriyet talep eden sloganlar atmıştır. Bu olaylar gün geçtikçe karşı konulamaz bir hal alan darbenin ayak sesleri olmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde başlayan propagandalar CHP'nin gençlik kolları tarafından desteklenince diğer üniversitelere de sıçramıştır. Üniversite öğrencileri 'kahrolsun diktatörler, hürriyet isteriz' gibi sloganlar atarak sokağa çıkmışlardır.

Belirli bir süre sonra bu öğrencilere Harp Okulu öğrencilerinin de katılması hükûmet otoritesini sarsmıştır. Hükûmet, olayları durdurmak maksadıyla İstanbul'da sıkıyönetim ilan etmiştir. İktidar olayları baskıcı bir rejimle yatıştırmaya çalışmış, gösterilere polis müdahalesi başlamıştır. Polisin yaptığı silahlı müdahale sonucunda bir kişi ölmüş ve bu olayların çözülmez bir hale gelmesine neden olmuştur. Propaganda eylemleri Ankara gibi diğer illere sıçramış, polisin yetersiz kalmasıyla devreye askerî birlikler de girmiştir. Olayları durdurması beklenen askerî birliklerin hükûmet karşıtı davranışları yaklaşan darbenin habercisi olmuştur.

“Öğrenci olaylarına müdahale amacı ile bölgeye sevk edilen askerî birlikler, göstericilerin, Türk Ordusu çok yasa, gibi tezahüratlarının eşliğinde saf değiştirip eylemcilerin tarafına geçmişlerdir. İsyancı öğrencileri Davutpaşa Kışlasına götürmekle görevli askerî birlikler, kırk kişi dışındaki öğrenci grubunu yolda serbest bırakmıştır. Bu hareket askerin safını tamamen belli etmiştir. DP, artık orduyu tamamen kaybetmiştir. 28 Nisan üniversite olayları, tarihe Kanlı Perşembe olarak geçmiştir” (Erdoğan, 2006, 36).

Ankara'ya sıçrayan olayların diğer illerde duyulmasını engellemek amacıyla hükûmet yayın yasağı çıkarmış ancak bu sefer yaşananlar kulaktan kulağa yayılmış, halk kulaktan dolma haberlerle daha çok galeyana gelmiştir.

2 Mayıs 1960'da İstanbul'da yapılacak olan NATO toplantısına birçok yabancı devlet adamı ve gazeteci katılacaktır. Bu olayların dış siyaseti kötü etkilenmesinden çekinen DP hükûmeti olayları yatıştırmak istemiştir. Adnan Menderes radyodan halka seslenerek yaşanan olayların kulaktan kulağa yayıldığı gibi, büyük bir kalkışma olmadığını dile getirmiştir. Sonrasında ise Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel, Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'e gönderdiği mektupta Cumhurbaşkanı ve hükûmetin istifa etmesi gerektiğini belirtir. Yaşanılan bu krizin ancak bu şekilde çözebileceğini söyler. Adnan Menderes bu mektup üzerine istifa etmek istese de Celal Bayar istifasını kabul etmez.

Olayların şiddetlenmesiyle Ankara’da yaşanan kargaşa ortamından uzaklaşmak isteyen Adnan Menderes, Ege bölgesine giderek halkın arasına karışır. İzmir’de coşkulu bir kalabalık tarafından sevgiyle karşılanır. Bu coşku ve sevinç onun ihtilal söylentilerine olan inancını azaltır. Menderes, Ege gezisinin ardından 20 Mayıs 1960 günü Ankara’ya gelmiştir. Bu gezide karşılaştığı sevgi gösterisi onun moralini yükselmiştir ancak Ankara’da karşılaştığı Harbiye öğrencilerinin zafer anıtına yürümesi olayı onun moralini yeniden bozmuştur. Harbiyelilerin ayaklanması darbe söylentilerini destekler niteliktedir. DP’nin ileri gelen vekilleri darbe söylentilerine inanmaya başlamış ve acilen önlem alınması gerektiğini dile getirmiştir. Menderes ise halkın ona gösterdiği sevgiye aldanmış, komutanlarla olan yakınlığına güvenmiştir.

“Adnan Menderes’in önlem alması için gelen tekliflere kulak tıkamasının sebebi, kendilerine karşı darbe yapılacağına inanmamasıdır. Çünkü her gittiği yerde halk kendisine büyük sevgi gösterilerinde bulunuyordu ve TSK’nın, basta Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun’ un bulunduğu üst düzey komutanları, kendisine olan bağlılıklarını her fırsatta yineliyordu” (Erdoğan, 2006, 40).

Rüştü Erdelhun ihtilal gününe kadar bu tutumunu değiştirmemiş, Adnan Menderes Genel Kurmay Başkanının söylemlerine inanmıştır.

“26 Mayıs günü Ankara’da Genel Kurmay Başkanı Rüştü Erdelhun, ordu mensuplarına hitaben yaptığı konuşmasında. TSK’nın DP hükûmetine bağlılığını bildirmiştir. Ancak orada Erdelhun’un konuşmasını dinleyen ihtilalci subaylar, birkaç saat sonra hükûmeti devireceklerdir” (Erdoğan, 2006, 41).

26 Mayıs 27 Mayısı bağlayan gece ihtilalciler son toplantılarını yaparak saat 03: 00 civarı operasyona başlamıştır. İlk olarak merkez komutanlığındaki askerî personeli teslim alıp kendilerine muhalif olunması tehlikesini ortadan kaldırmışlardır. Ardından Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ı rehin alarak Harp Okuluna götürmüşlerdir. Ardından Adnan Menderes, Refik Koraltan, Hasan Polatkan ve diğer bakanlar Harp Okulu’na götürülmüştür. Ayrı ayrı odalarda başlarına askerî öğrenciler dikilerek tutulmuşlardır.

“İhtilalden sonra DP önde gelenleri Ankara Kara Harp Okulu’na getirilmiştir. Celal Bayar, Refik Koraltan, Adnan Menderes, Hasan Polatkan ve diğer Bakanlar Harp Okulu’nda ayrı ayrı odalara kapatılmış, başlarına da birer Harp Okulu öğrencisi muhafız olarak dikilmiştir. İçişleri Bakanı DR. Namık Gedik, ihtilalden iki gün sonra bir sinir krizi sonucu ikinci katta kaldığı odanın penceresinden atlayarak intihar etmiştir. İçişleri Bakanı olarak Gedik, aslında davanın en önemli sanıklarından biri olarak görülmüştür” (Emiroğlu, 2011, 19-20).

Darbenin başarıyla gerçekleşmesinin ardından sıra halka ihtilal yapıldığını duyurmaya gelmiştir. Cuntacılar bu görevi daha önceden Alparslan Türkeş'e vermişlerdir. Türkeş 27 Mayıs gecesi yönetime, kan dökmeden el konulduğunu duyuran konuşmayı radyodan yapmıştır. Tarihî konuşma metni şu şekildedir:

“Burası Türkiye Radyoları Yayın Postası; Türk Silahlı Kuvvetleri Türk Vatandaşlarını radyolarının başına davet eder. Sevgili vatandaşlar: Türk Silahlı Kuvvetleri el ele vererek memleketin idaresini almıştır. Bu hareket Silahlı Kuvvetlerimizin müşterek işbirliği sayesinde, kansız başarılmıştır. Sevgili vatandaşlarımızın sükûn içinde bulunmaları, resmi sıfatı ve vazifeleri ne olursa olsun, hiç kimsenin sokağa çıkmamasını rica ederiz.”²

Sina Akşin bu darbenin aynı zamanda Türkiye’ye birçok yenilik getirdiğini savunur.

“27 Mayıs hareketi darbedir, ama aynı zamanda devrimdir. Türkiye’de Atatürk ve İnönü’nün kurmuş oldukları demokrasi temellerini genişletip pekiştirmiştir. Sosyal devlet anlayışını, toplu sözleşme ve grev hakkını, çoğulcu anlayışı, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Cumhuriyet Senatosu gibi kurumları getirmiştir” (Akşin, 2018, 265).

Askerî darbenin nedenleri arasında asker ve hükûmetin anlaşmazlığa düşmesi, ekonominin kötüleşmesi, toplumsal statülerin gerilemesi ve ordunun itibarsızlaştırılması sıralanabilir.

1.2. Demokrat Parti ve Basın

7 Ocak 1946 Türk siyasi tarihinin dönüm noktalarından biri olmuştur. Demokrat Parti’nin kurulmasıyla siyasette çok partili dönem başlamıştır. Artık Türkiye Cumhuriyeti’nde muhalif kavramı ortaya çıkmıştır. CHP yönetiminden memnun olmayan kesim için destekleyebilecekleri bir parti oluşmuştur. Partinin kurulmasından hemen sonra CHP karşıtı gazeteler DP’yi destekleyen yazılar yayımlamıştır. Bu gazete ve dergiler muhalefetin kamuoyunda güçlenmesini sağlamışlardır.

“Bu dönemde gazeteler, Menderes'i geleceğin lideri olarak gördükleri için ona ait haberleri büyük manşetlerle ve genellikle birinci sayfadan veriyorlardı. DP'nin basınla iyi ilişkiler kurmasının nedenleri kendi politikalarından daha çok CHP'nin baskıcı yönetiminden kaynaklanmaktaydı. Çünkü basın, DP'yi özgürlükçü bir ortamı sağlayacağı gerekçesiyle destekliyordu. DP iktidarında bu gerekçe gerçekleştirilmeyince basın DP'nin karşısına geçti” (Yıldız, 1996, 485).

² Demirkırat Belgeseli, 8. Bölüm, Darbe, 32.Gün Arşivi (22:33)

CHP, 1946'ya kadar basının çok partili yönetim isteklerine yasaklarla karşı çıkmıştır. Muhalif basının baskıyla susturulması yalnızca yasaklarla kalmamıştır. İktidar, 1931 Matbuat Kanunu'nda yer alan gazeteleri kapatma yetkisini kullanarak birçok gazeteyi kapatmıştır. DP'ye destek veren gazeteler için soruşturma başlatılmış, birçok gazeteci tutuklanmıştır. Gazetecilerin tutuklanması tepkilere neden olmuştur. Sonuç olarak basının DP'nin yanında yer almasına hak verilmeye başlanmıştır. Diğer taraftan basını yanına almak isteyen Demokratlar ise basın özgürlüğünün en büyük savunucusu olmuştur. Basının muhalif duruşundan çekinen CHP seçimleri bir yıl öne alarak 21 Temmuz 1946'da gerçekleştirmiştir. Böylece basının desteklediği DP'nin yükselişini engellemeyi hedeflemiştir.

14 Mayıs 1950 seçimlerinde DP sandıktan galip çıkmıştır. Hükûmetin kurulmasından kısa bir süre sonra Cumhuriyet döneminin ilk basın yasası olan 1931 Matbuat Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece gazetelerin daha özgür bir ortamda yayınlanması sağlanmıştır.

“14 Mayıs 1950 günü yaşanan iktidar değişimi, Türkiye’de bir yenilik oluşacağına ve sosyal bünyenin zihniyetinde bazı farklılıklar meydana getireceğine dair bazı umutları da beraberinde getirmiştir. Bu inancı taşıyan kesimlerin başında da muhalefet yıllarında Demokrat Parti’den (DP) desteğini esirgemeyen basın yer almıştır. Basının yeni iktidardan en büyük beklentisi ise, yürürlükteki basın kanununun değiştirilmesi olmuştur. İktidar ise, basının sorunlarına çözüm üreteceğine ilişkin ilk ipuçlarını hükûmet programında vermiştir. Başbakan Adnan Menderes, burada yaptığı konuşmada; basın hürriyetinin teminatına çalışılacağını ifade etmiş, fakat basın hürriyetinin hakaret hürriyeti olarak algılanmasına izin vermeyecekleri şeklinde bir uyarı yaparak, basına tanınacak olan hürriyetin sınırlarını baştan belirlemekten de geri durmamıştır” (Kaya, 2011, 94).

DP iktidarın ilk yıllarında basının çalışma koşullarını iyileştiren yenilikler yapmıştır. Mecliste yeni bir kanun kabul edilmiş ve basın suçlarını da içine alan bir af kanunu çıkarılmıştır. 15 Temmuz 1950’de kabul edilen yeni yasanın getirdiği özgür ortam basını memnun etmiş, hükûmetle basın arasında yakın ilişkiler kurulmuştur. DP’nin bu ılımlı yaklaşımı karşısında önceleri CHP’yi destekleyen gazeteciler de Menderes’le yakınlaşmış ve hükûmeti desteklemeye başlamışlardır. DP hükûmetinin ilk yıllarında basın hak ve özgürlüğü için yaptığı bu iyileştirmeler olumlu bir izlenim oluşturmıştır.

Öte yandan CHP’ye yakınlığıyla bilinen Ulus Gazetesi yazarlarına ve gazeteye çeşitli davalar açılarak yanlı bir politika izlenmiştir. İlerleyen dönemde ülkedeki sorunları basının yarattığı izlenimi verilmeye çalışılmış ve birçok gazeteci gözaltına alınmıştır. Hüseyin Cahit Yalçın’ın dokunulmazlığı kaldırılmış, Yusuf Ziya Ademhan,

Ahmet Emin Yalman, Selami Akpınar gibi önemli isimler hapse atılmıştır. İlerleyen günlerde ise kâğıt ücretlerine zam yapılmış, dolayısıyla gazete fiyatları yükselmiştir.

Demokrat Parti 1954 seçimlerine giderken CHP'nin mal varlığı ile ilgili çıkarılan yasayla Ulus gazetesini de CHP'nin basın yayın organı olarak kabul etmiştir. Sonuç olarak gazete isim değişikliğine giderek yayın hayatına Yeni Ulus adıyla devam etmiştir.

Bu şartlarla yapılan 1954 seçimlerinden DP oy oranını arttırarak çıkmıştır. Yeniden hükûmeti kuran DP 1954 seçimleri sonrası basına yönelik ağır cezalar getirmeye başlamıştır. Kıbrıs meselesi ve 6-7 Eylül olaylarının yaşanmasıyla basın üzerindeki baskı ve kontrolü arttıran DP, artık daha kuralcı bir politika izleme yoluna gitmiştir. 1955 yılına gelindiğinde Demokrat Parti'nin gündemine oturan önemli bir konu da ispat hakkı meselesidir. DP içerisinde oluşmaya başlayan muhalefetin de desteklediği ispat hakkı meselesi meclis grubunda tepkiyle karşılanmış ve ispat hakkının gerekliliğini savunanlar partiden ayrılmıştır.

7 Haziran 1956'da Neşir Yoluyla veya Radyo İle İşlenecek bazı Cürümler Hakkında Kanun'unda değişikliğe gidilerek gizli toplantılardaki görüşmelerin ve kararların yazılması, memleket ahlakını bozacak açıklamalar yazılması gibi konularda yasaklar getirilmiştir. Gazetecilerin tutuklanma zorunluluğundan muaf tutulması hükmü Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'ndan kaldırılmıştır. Basın Kanunu'nun Mecliste görüşüldüğü sırada İsmet İnönü iktidarın bu yasayla polis devleti olma yolunda ilerlediğini söyler: “Kanunun meclisteki görüşmeleri sırasında bir konuşma yapan İnönü, iktidar bizi milletçe ihtiyacımızın tam zıddı yollara sevk ediyor. Kurulan irtica rejimi başarılı olamayacaktır. Bu rejim sonunda bugün en çok kızdığı basından en ağır cezayı alacaktır, demiştir” (Kaya, 2010, 103).

Menderes ise demokratik nizamın ancak bu kanunlarla sağlanacağını savunur. 1950 Basın Kanunu ile basın özgürlüğünü sağlamakla büyük bir hata yaptığını söyler. 1954'ten sonra basınla arası açılan DP, 1957 seçimlerini oy kaybıyla kazanmıştır. DP'nin seçime hile kattığı iddiaları gazetelerde manşetten verilmiştir. Aynı yıl basın davalarını protesto bildirisi yayımlayan İstanbul Gazeteciler Sendikası kapatılmıştır. Öte yandan DP tarafındaki gazetelere kâğıt desteği sağlanırken CHP'yi tutan gazetelerin kâğıt temini zorlaştırılmıştır. Ulus gazetesi tekrar kapatılmış, yazı işleri müdürü tutuklanmıştır. 1954'ten 1958'e kadar 238 gazeteci hapse mahkûm edilmiştir.

“3 Kasım 1958'de Ulus gazetesi bir ay süreyle kapatıldı; yazı işleri müdürü İhsan Ada tutuklandı. Bu, Ulus'un üçüncü kapatılışıydı. 31 Kasım'da ise Akis'i yayımlayan Metin

Toker, hükûmete danışmanlık yapan Nihat Erime hakaret ettiği gerekçesiyle bir yıl hapis cezasına çarptıldı. Aralık 1958'de Adalet Bakanı Esat Budakoğlu Meclis'te, 1954'den Mayıs 1958'e kadar 238 gazetecinin mahkûm olduğunu açıkladı” (Yıldız, 1996, 502).

Yaşanan olaylar yabancı basının da dikkatini çekmiş, uluslararası basın da Türkiye’de basına yönelik baskıdan duyulan rahatsızlık dile getirilmiştir. “Türk basını, dünyanın gündemine bu protestolarla iyice yerleşmiş, ilgi odağına gelen Türkiye’ye yabancı yazarlar da önem vermişlerdir” (Kaya, 2010, 106).

1959’a gelindiğinde ise siyasal ortamdaki gerginlik iyice artmış, gazeteler kapatılıp gazeteciler hapse atılmıştır. Gazetelerdeki birçok haber son anda engellendiği için sayfalar beyaz başlıklarla boş olarak yayınlanmak zorunda kalmıştır. 1960’a kadar olan süreçte basın davalarının sayısı oldukça artmıştır. Yılın son aylarına gelindiğinde muhalefet partisi milletvekili Osman Bölükbaşı 10 ay hapse mahkûm edilmiştir. 1960’ta Dünya gazetesinden Falih Rıfkı Atay, Bedii Faik ve Yekta Ragıp Önen bir süre yargılanırlar. DP’nin muhalefetle ve basınla ilişkileri oldukça gerginleşir. 30 Nisan 1960’da basının şiddetli muhalefeti karşısında Menderes Sarol’a “Elimizde derdimizi gerçekleri millete anlatacak radyodan başka silah kalmadı. Bunca yardım bunca dostluğa rağmen gazeteler karışımızda cephe aldılar. Bugünden itibaren vatandaşlarımıza radyodan ben konuşacağım” (Yıldız, 1996, 504) demiştir.

Sıkıyönetimin ardından Ulus ve Akis’in sorumluları sorguya çekilir. Ulus, Akis, Dünya, Kim Demokrat İzmir’in ve matbaaları kapatılır. Forum, Cumhuriyet, Yeni Sabah, Milliyet gazeteleri kapatılır. Aynı günlerde Menderes en çok destek gördüğü İzmir’e gitmiş iktidar gazeteleri 300 bin kişinin Menderes’i karşıladığını yazmıştır. Ancak karşılamının havadan çekilen fotoğrafını yayımlayan Akşam gazetesindeki görüntüde fazla insan olmadığı dikkat çeker. Bu haberin ardından gazete aynı gün kapatılır. Hükûmet kendisine yapılan eleştirileri susturarak veya gizleyerek dizginlemeye çalışsa da artık sona gelinmiştir. Gazetelerin kapatılmasıyla muhalefet engellenmek istedikçe eleştiriler yüksek sesle ifade edilmeye başlanmıştır.

Demokrat Parti çok büyük umutlar vaat ederek geldiği hükûmetten darbeyle indirilmesinin ardından yönetime gelen Milli Birlik Komitesi yayımladığı bildiride yeni bir anayasa hazırlayacağını duyurmuştur. Anayasanın ilanına kadar tüm siyasal çalışmalar yasaklanmıştır. Aynı bildiride Demokrat Parti iktidarı döneminde baskı altına alınan medya için yeni bir dönemin başladığını da duyurmuştur. Aslında tam anlamıyla tarih tekerrür etmiştir. Bu vaatler 1950’lerde Menderes’in yaptıklarından farklı değildir.

1.3. Varlık'ta 27 Mayıs Dönemi

1954'ten sonra ülke siyasetindeki değişimler etkisini gazete ve dergilerde de göstermiştir. Dönemin önemli yayın organlarından olan Varlık Dergisi de siyasi ve sosyal değişimlere bu yıllarda çıkardığı sayılarında yer vermiştir. DP iktidarının ilk yıllarında basına verdiği hak ve özgürlükler neticesinde Varlık Dergisi yazarları hükûmete karşı ılımlı bir tutum sergilemişlerdir. İlerleyen dönemlerde DP'nin baskıcı tutumu, kâğıt desteği konusundaki yanlı politikası dergide hükûmete karşı eleştirel yazılar yayınlanmasına neden olmuştur.

“Bugüne kadar memleketimizde Mr kâğıt darlığı öte yandan büyük bir kâğıt israfı vardır. Rekabet yüzünden gazeteler durmadan sayfalarını çoğaltıyor, piyangolar, yarışmalar, bulmacalar düzenleyerek satışlarını suni yollardan arttırıyorlardı. Mademki dışarıya verecek dövizimiz yok, mademki yerli kâğıt fabrikamız da ihtiyacı karşılamaya yetmiyor, bu israfın önüne geçmek şart olmuştu. Nihayet hükûmet cesaretli bir karar verdi, gazetelerin sayfalarını azalttı, piyango gibi suni yollardan satış arttırılmasını da yasak etti” (Varlık, 15 Haziran 1960, 2).

1 Mart 1956 tarihli 428. sayıda yaşanan kâğıt krizi açıkça dile getirilmiştir. Milletin kültürüne hizmet eden dergi ve gazetelerin sürekli olarak kâğıt zamlarıyla zor durumda bırakılması eleştirilmiştir. Fiyat yükseltmek istemeyen dergi yönetimi çözümü sayfa sayısını azaltmakta bulmuştur. 32 sayfa olan sayfa sayısı 24 sayfaya indirilmiş, fiyat sabitlenmiştir.

“Acı veya tatlı, değiştirmek elimizde olmayan bu gerçeğe uymak zorundayız. Yıllık kâğıt ihtiyacımızın bazan yarısını bazan üçte birini İzmit fabrikasından sağlayabiliyorduk. Şimdi görüyorsunuz geçen yılki resmi kâğıt fiyatına yüzde elliden fazla zam yapılmıştır. Karaborsa fiyatlarının geçen yıla göre gördüğü zam daha şimdiden yüzde yüzü bulmuştur. Bu durum karşısında birçok dergiler fiyatlarını iki katına çıkarmışlardır. Biz, geçen sayımızdaki şeklimizi ve fiyatımızı bu ay da muhafaza ediyoruz. Geçen yıl yaptığımız 8 sayfalık ilaveyi kaldırmak zorunda kaldıysak bu elimizde olmayan sebeplerden ileri gelmiştir. Şu haliyle Varlık memleketin en ucuz dergisi haline gelmiştir. Bunu da dergiden hiçbir zaman kâr beklememiş olmamıza borçluyuz...” (Varlık, 1 Mart 1956, 2)

Bir taraftan kâğıt sıkıntısı yaşanırken diğer yandan hükûmetin bütçeyi bilinçli kullanmaması eleştirilerin artmasına neden olur. Hükûmetin halktan vergiyle topladığı paranın adeta düşman ganimeti gibi rahatça israf edilmesi, herkesin devlet bütçesinden bir parça koparmaya çalışması eleştirilir. Selahattin Batu, İsrâf Yangını başlıklı yazısında bu durumu ele almıştır: “Bu devletin halktan güç bela topladığı para, millet parası değildir de sınırda yenilmiş düşmanın parasıdır, ganimet malıdır, yaban akçasıdır, vurgundur, soygundur sanki... Acımiyor, yürekleri bile sızlamıyor,

istiyorlar, koparıyorlar, sonra da kıyasıyla baba malı gibi harcıyorlar” (Batu, 1 Mart 1956, 5).

Aynı yazıda devletin çağdaş ilim zihniyetini kabul etmeyip, Batılı çalışma metotlarına omuz silktiği ancak ekonomiyi yönetemediği ifade edilir. İsrafin devlet kurumlarından sokakta gezen öğrenciye kadar ülkenin her yerinde yapıldığı, bunun sebebinin ise ekonominin kötü yönetilmesinin olduğu savunulur. Hükûmetin hesapsızca düşünmeden yaptığı yatırımlar, bütçeyi kötüye kullanma ülkenin geri kalmasına sebep gösterilir. Japonya’nın, Bulgaristan’ın, Yunanistan’ın nasıl ilerlediği örnek gösterilir. Selahattin Batu’nun deyişiyle *daha dün kapımızda eşik öpen milletler* bugün çağdaş bir seviyeye gelmiş, ekonomisini güçlendirmiştir. Batu’ya göre yanlış yapılan yatırımlar, düşünmeden atılan adımlar zaten yetersiz olan bütçeyi daha geriye götürmüştür: “Plan, hesap, program önermelerini kâğıt sepetine atmakla övünür. Bir tek iş yapmaya yetişecek imkânı, on işe birden yatırır. Bir avuç devlet gelirini on rüzgâra birden savurur. Bir fabrikalık yere, üç tane birden kurmaya kalkar. Beş gemi uğramayan koylara, beş bin gemilik limanlar yapar” (Batu, 1 Mart 1956, 5).

1956’ya gelindiğinde kâğıt problemi tam anlamıyla baş göstermiştir. Kâğıt fiyatları iyice artmış öyle ki derginin kâğıt ihtiyacının nereden karşıladığı bir mesele haline gelmiştir. Nitekim Varlık 430. sayısının imzasız olarak basılan Ayın Olayları bölümünde bu konuda açıklama yapmış ve kâğıtlarını karaborsadan fahiş fiyatlarla temin ettiğini açıklıkla ifade etmiştir. Yapılan açıklamada resmî yollarla temin edilen kâğıt miktarının yalnızca 17 ton olduğu ancak yıl içinde kullanılan kâğıt miktarının 42 tonu bulunduğu ifade edilir. Bu sebeple kâğıt ihtiyacının karaborsadan karşılandığı ve buna bağlı olarak kâğıtların her zaman aynı kalitede olmadığı özür dileyerek ifade edilir.

“Kâğıdımızı nereden aldığımız meselesinin bazı dergicikleri pek ilgilendirdiğini görüyoruz. Açık alınla verilmeyecek hiçbir hesabımız olamadığı için meraklarını giderelim. 1955 yılı içinde gerek dergi gerekse kitap yayını için bize resmi kanaldan yapılan tahsisler şundan ibaret olmuştur: 12 tonu Basım İstihlak Kooperetifi eliyle ve 9 tonu da doğrudan doğruya Vekâlet tahsisi olarak İzmit Fabrikasından olmak üzere topyekün 17 ton kâğıt. Gene 1955 yılı içinde çıkardığımızı 94 kitapla (Bir kısmı tekrar baskı.) 12 Varlık sayısı için kullandığımız kâğıt tutarı ise aşağı yukarı 42 ton kadardır. Aradaki fark karaborsadan fahiş fiyatla sağlanmıştır. Böylece malum ola...

Kâğıt dedik de ... Bu sayımızın kâğıdı için özür dileriz. Ne yapalım, iyisini bulunca iyisine basıyoruz, bulamayınca ne bulursak ona. İnşallah bundan beterine de düşmeyiz (Varlık, 1 Mayıs 1956 2).

Öte yandan hükûmet yanlısı veya yeni çıkan dergi ve gazetelere kâğıt verilmesi de başka bir problemidir. Yeni çıkan henüz oturmamış dergilere kâğıt bütçesinden hak vermek daha eski olanlara haksızlık olarak kabul edilir. Önceliğin daha eski ve kültürel varlığa daha çok faydası olan yayınlara verilmesi beklenir. Hükûmetten bu yönde beklentiler 432. sayıda Kâğıt Derdi başlıklı yazıyla ifade edilir: “Akla gelen ikinci önemli tedbir, kâğıt dağıtımını yalnız ötedenberi çıkmakta ve çalışmakta olan gazete, dergi ve yayınevlerine yaparak yenilerini bu dağıtımın dışında bırakmaktır. Öyle ya, mademki ülkede kâğıdımız yetmiyor, bu durumda, yeni gazete ve dergiler çıkarıp, eskileri kapanmaya mahkûm etmek hakka sığar mı?” (Varlık, 15 Haziran 1956, 2)

460. sayıda ise edebiyat hürriyetinin basın üzerindeki ağır kanunlardan etkilendiği ancak edebiyat alanında topluma sırt çeviren yazarların artmasının tek sebebinin bu durum sayılamayacağı belirtilir.

1958’in son sayısında bütün sene çekilen sıkıntıların artık son bulması ve ekonomik krizin çözümlenmesi dilenir: “Yıllardır çekilen sıkıntıların artık sona ermesini, iktisadi hayatımızı daraltan engellerin ve yoksullukların ortadan kalkmasını herkes gibi biz de özlüyoruz. 1959’un bu bakımdan biten yılı aratmayacağını, bize ve milletimize daha geniş imkânlar sunacağını umalım” (Varlık, 15 Aralık 1958, 2).

1954’ten sonra ekonomideki kötüye gidişin yaşanan siyasi ve sosyal problemlerin dergide yer bulduğu görülür. Hükûmetin kurulduğu ilk yıllarda basına verilen hak ve özgürlükleri takdir eden yazılar yayınlanmışken son dönemlerde bu yazıların yerini sert ve eleştirel ifadeler almıştır. Özellikle ekonomideki kötüye gidiş kâğıt sıkıntısını beraberinde getirmiş, bu problem neredeyse tüm sayılarda gündeme getirilmiştir. Hükûmetin gazete ve dergilere kâğıt temini konusunda bile yanlı bir tutum sergilemesi en büyük eleştiri sebebidir. Hükûmetin yanında olan ve destekleyen yayınevleri kâğıt temini konusunda sınırsız destek bulmuş; karşıt tutumlu yayınlar ise bu konuda zorlanmışlardır. Nitekim 27 Mayıs 1960’a gelindiğinde yaşanan askerî darbe dergide sevinçle karşılanmış; darbe, kurtuluş yolu, aydınlığa çıkış olarak değerlendirilmiştir: “Bize sanatı manatı, her şeyi unutturan büyük olay 27 Mayıs sabahı başladı. O günden bugüne iki hafta geçti henüz Ama bu iki hafta ne çok sevinçli haber, ne çok heyecanla dolup taşı. Denilebilir ki, Türk milleti yıllardan beri yaşamadığı ömrünü şu birkaç haftanın içinde sığdırmak fırsatını buldu” (Varlık, 15 Haziran 1960, 1).

Gerçekleşen darbe sonrası çıkan ilk sayının kapağında Atatürk'ün bir fotoğrafı bulunmaktadır. Fotoğrafın üzerinde “Başımızda vardın bir daha Atam/ Vatani kurtardın bir daha Atam!” sloganı yer almaktadır.

Fotoğraf 1 (Varlık, 15 Haziran 1960)

Aynı sayının ilk sayfasında senelerdir ülkeye çökmüş olan kasvetin ortadan kalktığı, güvenli ve huzurlu bir yaşam alanı olduğu dillendirilmiştir. Ülkenin matem havasından çıkıp bayram sevicini yaşadığı, yasakların kalkmasıyla oluşan özgürlük hissinin adeta yeniden nefes almak gibi olduğu görülür.

“Bakın çevrenize bir! Ne olmuştur ki yıllardır yurdun üstüne çöken karamsarlık havası birdenbire uçup gitmiş, yerini bir güven, bir sonsuz yaşama sevinci kaplayıvermiştir. Ne birbirini kovalayan yasaklar kalmıştır, ne de bunun sonucu olan nefes darlığı. Bütün

emniyet supapları tıkanmış için milletin daracık bir kazan içinde biriken ve günden güne kabaran enerjisi nihayet kazanı patlatıp çıkmış ve bir matemhaneden farksız yurdu bir gün içinde bir bayram yerine çevirmiştir” (Varlık, 15 Haziran 1960,1).

Varlık’ın 528. sayısında imzasız olarak yayımlanan yazıda darbenin gerçekleşmesinin iç savaş tehlikesini ortadan kaldırdığı, sağ-sol çatışmasının bir nebze olsun durulttuğu ifade edilmiştir. Aynı yazıya göre ülke ekonomisinin günden güne geriye gittiği günler geride kalmış, Türkiye eski itibarını geri kazanmıştır. Eski, seçilmiş hükûmet için “bir avuç kara ruhlu” insan ifadesi kullanılırken, bir anlık gafletle başa geçirilen bu insanların layık oldukları yere oturtulduğu söylenmiştir: “Bu kadar kısa zamanda bu kadar ıstırapın ortadan kalkması, korkunç bir iç savaş tehlikesinin bir anda yok olması, yıllardır gülmeyen yüzlerin gülmesi, batmak üzere olan bir memleketi bir hamlede eski itibarına yeniden kavuşması için bir tek şey yetmiştir: Nasıl bir gafletle başımıza geçirdiğimizi bilemediğimiz bir avuç kara ruhlu insanın oradan alınarak layık oldukları yere oturtulması” (Varlık, 15 Haziran 1960, 1).

Dergide açıkça darbeyi destekleyen, hatta bir şölen havasında kutlama yapan birçok yazı ve şiire rastlamak mümkündür.

“Bazı gün havayı kaplar bulutlar,
Alçalır, alçalır sema, çatlarsın.
Ya yağsın bir yağmur diye umutlar,
Ya rüzgâr dağıtsın diye patlarsın.

Ömrümüz işte o bulutlu gündü,
Gündüzün üzüntü, gece üzüntü,
Yatağa girersin, o zalim örtü,
Uyanır, gündüz de onu sırtlarsın.

Nihayet hürriyet ışığı vurdu,
Kara bulutların akını durdu,
İnsan haklarının ardından ordu,
Artık nefes alır ve rahatlırsın.

Bu sabah, milletim, neşeyle uyan,
Bir gerçek olmuştur geceki rüyan,

Ey şimdi sevinçten gülen, ağlayan,

Unutma! Bugünü her yıl kutlarsın” (Tecer, 15 Haziran 1960, 4).

Ahmet Kutsi Tecer’e ait üstteki şiirde olduğu gibi nihayet hürriyete kavuşulduğu, kara bulutların dağıldığı, ordunun ve milletin rahat bir nefes alacağı pek çok şiir kaleme alınmıştır. Artık 27 Mayıs her yıl anılacak, kutlanacak bir gün olarak nitelendirilmiştir. Şiire göre bir rüyanın gerçek oluşu kadar güzel bir gelişme sayılan darbe, milletin gece-gündüz sırtında taşıdığı üzüntüyü almış götürmüştür.

Aynı sayıda Necati Cumalı’ya ait 27 Mayıs 1960 adlı şiirde ise darbeye birlikte kahrın sevince döndüğü, gecenin gündüze, karanlığın ışığa, dökülen kanların güllere döndüğü savunulmuştur. “*Kanın, gözyaşının aktığı her yerde şimdi artık güller açıyor*” diyen şair gerçekleşen ihtilalle kargaşa ortamının durulacağından ümit vardır. Birlik ve beraberliğin sağlandığı Türkiye’de yaşamak hep bir ağızdan şarkı söylemeye benzetilir.

27 Mayıs 1960

“Bir gül açıyorsa şimdi Türkiye’de

Aşkla ümitle açıyor

Adsız unutulmuş her bahçede

Bir gül tomurcuklanıyorsa

Sabaha karşı gecede

Açmak için tomurcuklanıyor

Aşkla ümitle

Sevinçle yaşamak için tomurcuklanıyor

Kanının aktığı yerde

Gözyaşının aktığı yerde

Karanlığı içinde kahrın

Güller açıyor işte

Gülleri ışık, aydınlık içinde

Güller bütün güller bu sabah

Bir ağızdan şarkı söyler gibi açıyor her bahçede

Geceler gündüze dönüyor işte
 Karanlık ışığa dönüyor işte
 Kahır sevince dönüyor işte
 Akan kan dökülen yaş
 Güle dönüyor işte

Hasetsiz korkusuz kinsiz
 Binlerce güller açıyor işte
 Dargın kardeşe dönüyor işte
 Artık yaşamak bütün Türkiye'de
 Bir ağızdan söylenen bir türküye dönüyor” (Cumalı, 15 Haziran 1960, 6)

Aynı adla yayınlanan diğer bir şiir ise Ahmet Altümsek’e aittir. 27 Mayıs karanlık günlerin bittiği gün olarak betimlenmiş, suların tersine aktığı; nihayet yeniden Atatürklü yıllara döndüğü ifade edilmiştir.

27 Mayıs 1960

“Karanlık günlerin bittiği gün bu
 Bir yol gelmiş on yıl arkadan.
 İki ucu umutla parlar
 Ne var ki o günkü yalan
 Bugünkü doğru.

Bir yol gelirdi bindokuzyüzelli öncesinde
 Aydınlık, inançtı, Atatürklü.
 O yolda Türk ulusu ülkülü
 Kim derdi tersine akacak sular.
 Zamanlar olacak bir başka türlü” (Altümsek, 15 Haziran 1960, 6).

Şiirin devamında Türk ulusunun yüceliği üzerinde durulmuştur. Türk milletinin sakin duruşu kuzuya benzetilmiş, yalnız tanrıya kul olan bu ulusun kula kulluk etmeyeceği, baskıcı rejime boyun eğmeyeceği dillendirilmiştir.

“Benim Ulusum Türk Ulusu
 -Karanlıkta yaşama?
 İçtiği su, yediği ekmek helal

Bakma durduğuna bir kuzu gibi
Tanrıya kul olur da kula olmaz.

Yirmiyedi Mayıs bindokuzyüzaltmış günü
Karanlık günlerin bittiği gün.
Gecesinden bir aslan kükredi Ankara’da
Sabahı yurduma tekrardan güneş doğdu
O sabah herbirimiz yeniden Atatürktü” (Altümsek, 15 Haziran 1960, 6)

İhtilalin Ankara’dan başlaması “*Ankara’da bir aslan kükredi*” şeklinde ifade edilmiştir. O gece tüm yurda yeniden güneş doğduğu; her bireyin Atatürk gibi yurdu kurtaran birer gazi olduğu kaleme alınmıştır.

27 Mayıs başlıklı diğer bir şiir ise “Büyük Türk Ordusuna” ithaf edilmiştir. İhtilalin gerçekleşmesi yurda hürriyetin gelmesi olarak değerlendirilir. Önceki seneler yıllarca süren bir karanlık, yeni gün ise hürriyet aydınlığı olarak ifade edilir.

27 Mayıs

Büyük Türk Ordusuna

“Bu gece Hürriyet rüyası gördüm
Hürriyetin nazlı sesini duydum bu sabah hürriyet kokladım gül yerine
Kırılmış saksılarda.
Bu sabah hürriyet kalktım, hürriyet oturdum
Hürriyet ağladım, hürriyet güldüm
Hürriyet içtim çay yerine.
Hürriyet traşı oldum, hürriyet selamı verdim” (Salihoğlu, 15 Haziran 1960, 15).

İhtilal öncesi sokaklarda yaşanan çatışmalar ve iktidar- muhalefet kavgaları sebebiyle dışarı çıkmaktan korkulduğu için artık özgürce sokakta yürüyüp koşabilmenin keyfi anlatılır.

“Keyif bu ya!
Deli gibi koştuk, durduk sokaklarda,
Hürriyetle can cana, kucak kucağa” (Salihoğlu, 15 Haziran 1960, 15).

Hürriyet, özgürlük gibi kavramları yaşamak bir yana bahsetmenin bile suç sayıldığı o günlerde rahatça, korkmadan hürriyet diyebilmenin mutluluğu yaşanır. Hürriyeti dile getirmekten korkarken hürriyeti hisseden bir millet olmanın sevinci

anlatılır. İhtilalden öncesi, yıllarca süren karanlık bir geceye benzetilir. 27 Mayıs ise o gecenin sabahı, karanlığın bitişi, güneşin yeniden doğuşudur.

“Hürriyet, hürriyet diye seslendim onlara

Hürriyet dediler bana

Hiç korkmadan!

...

Yıllar süren bir geceydi buna sebep

Ahmet, Mehmet, Ayşe, Fatma değiliz artık

Hürriyetiz, hürriyet

Bitti karanlık” (Salihoğlu, 15 Haziran 1960, 15).

27 Mayıs unutulmaz büyük bir gün olmuştur artık, düğün günü gibi neşeli, herkesin eğlendiği bir vakittir.

“27 Mayıs unutulmaz büyük gün,

Oldun bize en güzel düğün” (Salihoğlu, 15 Haziran 1960, 15).

İhtilalin askerler tarafından yapılmasına “*Eritti karanlığı Mehmedim/ Hürriyet parlayan süngün*” (Salihoğlu, 15 Haziran 1960, 15) dizeleriyle atıf yapılmıştır.

Merhaba Hürriyet adlı şiirde Atatürk’ün hep akıllarda olduğu, hâla önderliğini koruduğu dillendirilir. Zaten birçok şiirde ve yazıda darbenin Atatürk ilkeleri sayesinde gerçekleştiği, yurdu kurtaranın yeniden Atatürk olduğu savunulur.

“...

Ata usumuzdadır önümüzde

Bayrağımızda kitaplarımızda

Dağlara ovalara ışık tutar dedik aramızda (Koç, 1 Temmuz 1960, 17).

Darbe öncesi sokaklarda yaşanan kargaşa ve silahlı çatışmalar şiire konu edilmiştir. Yasaklı kitapların okunmasının ve hatta bulundurulmasının suç sayılmasına değinilmiştir. Meydanlarda yaşanan olaylara karşı nasıl dik durulduğu anlatılmıştır. Gündüz vakti sokaklarda çıkan silahlı çatışmalar ve hürriyet savunucularının gözaltına alınması, darp edilmesi ve sonu silahlı biten gösteriler “gündüz vakti hürriyetin kurşuna dizilmesi” olarak nitelendirilir.

“Meydanlarda erkekçe savunduk hürriyeti;
 Kurşun yağmuru altında
 Koltuğumuzda kitaplar
 Yaralılar kucağımızda
 Hürriyet türküler ağzımızda.
 Tertemiz bir gök altında gün ortasında
 Kurşuna dizdiler hürriyeti meydanlarda;
 Kanımızın aktığı yerde al güller açtı
 Doğrulduk yürüdük başımız dik
 Düştük ama eğilmedik (Koç, 1 Temmuz 1960, 17).

Şiirde darbe sabahı “şehitler sabahı” olarak adlandırılmış, ihtilal sırasında ölenler şehit sayılmıştır. Büyük bir heyecan ve coşku barındıran dizelerde Türk gençliğine, ordusuna ve halkına sesleniş vardır. Artık yurdun her yerinde ve hatta Afrika’dan Avrupa’ya *hürriyet* kelimesinin söylenmesi istenir. Kemalettin Koç’a ait olan şiir, *hürriyetin artık tüm yurtta dillerde söylenen bir şarkı* olduğu belirtilerek sonlandırılır.

27 Mayıs 1960

Şehitler sabahından merhaba
 Merhaba ülkemin ordusuna gençliğine halkına
 Artık bütün dünyada şu kelime bilinir söylenir:
 HÜRRİYET.
 Afrikadan Avrupa’ya kadar.
 Artık yurdumda ulusum
 Hürriyet içinde hürriyet şarkısı söyler çalışır.” (Koç, 1 Temmuz 1960, 17).

Ruşen Hakkı’ya ait Mayıs Köşebaşları adlı şiirde ihtilal yapan askerlerden övgüyle bahsedilir. Türk ordusuna seslenilen dizelerde “*Ellerin dert görmesin*”, “*Tuttuğun altın olsun*” gibi sözlerle, askeri destekleyen cümleler yer alır. Korku ve kısıtlamaların son bulduğu, özgürlüğe kavuşulduğu ifade edilir.

“Ellerin dert görmesin askerim.
 Her tuttuğun altın olsun dilerim.
 Ne çember kaldı, ne korku,
 Özgürlüğe erişti etlerim” (Hakkı, 1 Ağustos 1960, 12).

Şair, özgürlüğe kavuşmanın mutluluğunu yaşamaktadır. Artık tüm yurttaki evleri bayrakların süslediği, yalnızca sevinç gözyaşları döküldüğü anlatılır. Gözyaşlarının bile bir tadının olduğu, sevinçten akan gözyaşının anlamlı bulunduğu görülür.

“Bak mayısların en güzelidir esen,
Ağlamaların bile bir tadı varmış meğer.
Şimdi her köşe obasında şenlik şenlik
Dalgaları al bayrak olmuş evler” (Hakkı, 1 Ağustos 1960, 12).

Köşe başlarının bile özgürleştiğini belirten şair, öncesinde sokaklarda nöbet tutan askerleri devlere benzetir. Baskının ve kısıtlamaların bitmesi “*Şükür tutsaklığımız uzun sürmedi*” dizeleriyle ifade edilir.

“Hep özgürken güzelsiniz köşebaşları,
Ne çemberleriniz, ne devleriniz var şimdi.
Evlerimiz mutlu, çocuklarımız tertemiz,
Şükür tutsaklığımız uzun sürmedi” (Hakkı, 1 Ağustos 1960, 12).

Atilla İlhan, Çağrı adlı şiirini *Yarının Başlangıcı* üst başlığıyla yayımlar. Şiirin başında “bu şiir ihtilal gerçekleşmese belki de hiç gün yüzüne çıkamayacaktı, buna imkân verenlere adanmıştır” açıklamasına yer verilir. Şiir ihtilalden önce yazılmış ancak sansürlerin son derece sıkı olduğu günlerde yayınlama imkânı bulamamıştır. Öyle ki yayınlanmak bir yana şiiri ortaya çıkarmak bile sakıncalı bir hal almıştır. İlhan, şiirlerini mitralyöz yani makineli tüfek gibi sakladığını şiirinde ifade eder. Şiirde darbe öncesinde yaşanan olayları anlatır. Hürriyet isteyenlerin nasıl kurşuna dizildiğini eğer bu duruma dur denilmezse en suçlu kişilerin bizzat kendileri olacağını dile getirir. İlhan, şiirin sonunda okuyucuya “eğer sen ellerinle bu vatani kurtarmaktan kaçırıyorsan ellerini hırsızlara saklayarak en kabahatli, en sorumlu sen oluyorsun” der.

Yarının Başlangıcı 1

-Bu şiir belki hiç yayınlanmayacaktı. Ona gün ışığına çıkmak imkânını verenlere adanmıştır.

Biz ki ellerimizle Türkiye'yi kurtarmak azmindeyiz

Çağrı

Bugün elbet şiirlerim

mitralyöz kuşakları gibi saklı durur

Elbet ki yarın paldır küldür şafaklar doğarken

vatan dağlarında
 bir orman gibi kurşuna diziliriz
 feryad feryad
 hürriyeti ve barışı istedik diye yalnız
 meydanlarda kurşuna diziliriz
 buna rağmen
 kulaklarındaki cehennem seslerine rağmen
 içinde hala şüpheli bir nokta kalırsa
 eminimki kabahat evvel ve ahir senindir
 sen ellerinle bir vatan kurtarmaktan kaçırıyorsun
 hünerli ellerini hırsızlara saklıyorsun sen sorumlusun” (İlhan, 15 Haziran 1960, 9).

İlhan, şiiri Yarının Başlangıcı 1,2,3 şeklinde üç ayrı sayıda yayımlar. *Yarının Başlangıcı 3*’ü “ben ölsem/ beni dağbaşlarına tek başıma gömseler bile/ ben yalnız kalmayacağım/ bizim taraftan kimse yalnız kalmayacak” sözüyle bitirir. Şair, *hürriyet* ruhuna inanan, *hürriyet* için direnmeye giderken düğüne gider gibi hazırlananlar olduğu sürece *bizim taraf* dediği kimsenin yalnız olmadığını söyler.

Muzaffer Uyguner ise *hürriyet* için çabalayanların halini anlatır. Şair duvarlardaki delikleri hürriyet âşıklarının oyulan gözlerine benzetir. Şaire göre yapılan bu zulüm ay yıldızlı bayrağı lekelemiştir. Bayrakta oluşan lekeler hürriyet kurbanlarının akan kanından oluşmaktadır:

“S.B.P. için

-Bu delikler ne duvarlarda?

-Oyulan gözleridir

Hürriyet âşıklarının...

-Bu leke ne ay yıldızında bayrağın!

... Akıtılan kanıdır Hürriyet kurbanlarının” (Uyguner, 1 Mayıs 1960, 6)

Behçet Necatigil 27 Nisan 1960 27 Mayıs başlıklı şiirinde atalarının hürriyet uğruna yitip gittiğini, kendisinin de bu milletin oğlu-kızı olduğunu ifade eder. Şair bu kötü gidişata artık dur denileceğini “Çimentepe’ler düşman ayak basar da/ Ben daha durur muyum?” sözleriyle vurgular.

“Çimentepe’ler düşman ayak basar da

Ben daha durur muyum?

Kimin kızımı, kimin oğluyum

Yitmiş gitmiş atam dedem

Hürriyetler uğruna

Ben daha durur muyum?” (Necatigil, 1 Mayıs 1960, 8).

18 Nisan 1960’da Demokrat Parti tarafından önerilen, Tahkikat Komisyonunun kurulmasına dair kanun kabul edilmiştir. Bunun üzerine 28 Nisan 1960 sabahı İstanbul Üniversitesi bahçesinde düzenlenen protesto mitingi sırasında polislerin okul bahçesine girmeleri üzerine olaylar büyümüş ve Beyazıt Meydanı'na kadar genişlemiştir. Bu sırada polis tarafından öğrencilere ateş açılmış, 20 yaşındaki üniversite öğrencisi Malatyalı Turan Emeksiz öldürülmüştür. Bu olay üzerine Ankara ve İstanbul’da sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Arif Damar Bir Ak Karanlıkta şiirinde Turan Emeksiz’i hatırlatarak 27 Mayıs’la artık suların uyandığını, her şeyin düzeldiğini; Turan Emeksiz’in de artık uyanması gerektiğini söyler. Turan Emeksiz’in bir fikri savunurken ölmesini tıpkı Mustafa Kemal’in ölmüş olmasına rağmen düşüncelerinin yaşamasına benzetir. Şaire göre onlar yeryüzünde seslerini- fikirlerini- bırakabilmişlerdir.

Bir Ak Karanlıkta

“Bir ak karanlıkta

Malatyalı Turan Emeksiz

Gece 3 ü geçti Turan Emeksiz

27 Mayıs Turan Emeksin

Sular uyandı Turan Emeksiz

Uyansana Turan Emeksiz

Turan Emeksiz

Turan Emeksiz

Bir ak karanlıkta

Durur yanında Mustafa Kemal'in

Ölüler biri-birini görmez

Sesleri yok

Seslenmezler biri-birlerine

Mustafa Kemal
Turan Emeksiz

Bıraktılar yeryüzünde
Seslerini gözlerini
Turan Emeksiz
Mustafa Kemal” (Damar, 15 Haziran 1960, 2)

Enver Gökçe’nin “*Ham meyveyi kopardılar dalından*” dediği bu genç ölüm, toplumda büyük yankılar uyandırmıştır. Turan Emeksiz için birçok şiir yazılmış, bazıları bestelenerek şarkı haline getirilmiştir. O gün yaşanan kanlı yürüyüş Cahit Külebi’nin de mısralarına taşınmıştır.

“Gökyüzü öyle mavi,
Minareler öyle incedi, öyle aktı.
Anne gibiydi ilkyaz güneşi
Nerdeyse insanları okşıyacaktı.

Anne gibiydi, ılıktı, ılımandı
Saçları uçurmıya hazır rüzgâr.
Delikanlılar andızlara benziyordu,
Bahar leleleri gibiydi kızlar.

Kıpırdamaktaydı tohumlar toprakta,
Çimenler yeşermekte, çağlalar büyümekteydi yavaş yavaş
Erguvan kokuları geliyordu boğazdan
Vapur düdükları, deniz yosunlarıyla sarmaş dolaş” (Külebi, 1 Temmuz 1960, 7)

İlk üç dördlükte baharla birlikte oluşan güzel ve huzurlu havayı anlatan Külebi, şiirin devamında bu huzurlu ortamı siren seslerinin umutsuz hale getirişini anlatır. Yaşamın güzel olduğunu ama insan gibi yaşayamadıklarını ifade eder. Ülke öyle bir haldedir ki çalışmak, bilim, hukuk, aşk, umut, hayal hepsi anlamsızlaşmıştır. Öyle bir umutsuzluktur ki bu, şairin ilkyaz günlerinde hayal kurma hevesini bile almıştır.

“Öyleyi ama ne güneş okşar,

Ne rüzgâr uçururdu saçları.
Siren sesleri deliceydi, umutsuzdu,
Umutsuzdu kent, umutsuzdu çocuklar.

Bir şey düğümlenmişti gırtlaklarında
Nisan yağmuru gibi kirpiklerinde damlalar vardı.
Yaşamak güzeldi ama insan gibi
Yaşamadıktan sonra neye yarardı.

Neye yarardı sabahlara kadar
Kör ışıklar altında oturup çalışmak.
Neye yarardı bilim, neye yarardı tüze,
Neye yarardı eşit olmadıktan sonra aşk.

Neye yarardı başaklar gibi
İlkyaz günlerinde hayal kurmak.
Neye yarardı umut, neye yarardı sevi
Neye yaradı sabahlara kadar çalışmak” (Külebi, 1 Temmuz 1960, 7)

Sekizinci dörtlükten itibaren 28 Nisan’ı anlatan şair gençlerin özgürlük diye
bağırarak, türküler söyleyerek, naralar atarak İstanbul’u inlettğini söyler. Bu genç
çocukların çabası karşısında, yüreklerindeki umutla adeta Türkiye özgürleşmiştir.
“Özgürlük diye bağırıyorlardı
Minareler, kümbetler titriyordu damar damar.
Gırtlaklardaki düğüm çözülüyordu
Çınlatıyordu dört yanı türküler, naralar.

Çınlatıyordu İstanbul’u duman duman
Dalgalar gibi, dağlar gibi
Çırpınan çocuk göğüslerinde
Bütün Türkiye özgürdü şimdi” (Külebi, 1 Temmuz 1960, 7)

Bu sevinç çok kısa sürmüş ve polisin müdahalesi başlamıştır. Sopalar, silahlar
çekilmiş meydanlar polislerle dolmuştur. Öyle bir kargaşa ortamı oluşmuştur ki güneş
ve rüzgâr bile korkusundan kaybolmuştur. Birden baharın tatlı huzur veren dinginliği

kaybolmuş etraf karanlığa bürünmüştür. Şair bu hayal kırıklığını “ah kader hep beklenmedik zamanda gelirsın” sözleriyle ifade eder. Yüzyıldan beri umut ve özgürlük istediklerini ama hep karşılarına bir engel çıktığını söyleyerek kadere sitem eder.

“Birden güneş kayboldu korkusundan,
Aldı başını gitti rüzgâr
Gelmez oldu erguvan kokuları,
Birden öbür yana savrulduklar ağaçlar.

Karaydı motor sesleri, gölgeler kapkara
Birden dolup taşı meydanlar.
Kılıçlar uzundular, sopalar uzun,
Namlular genişti, karaydı kuyular kadar.

Ah kader, beklenmedik yolcu!
Sen hep ters zamanda gelirsın.
Umut isteriz, özgürlük isteriz yüz yıldan beri
Geçer karşıya dikilirsin” (Külebi, 1 Temmuz 1960, 7)

Özgürlük ve onur için mücadele eden gençlerin tertemiz avuçlarına karşı sopa ve silah vardır. Gençlerin dudaklarından çıkan bilim ve inanç türkülerine karşılık küfür, tekme, kalleşlik ve kurşun vardır. Polisin öğrencilere ateş açması ise bir anda her şeyin durup sadece kurşun seslerinin duyulduğu bir an olarak anlatılır. Polisin Turan Emeksiz’i kalbinden vurması şiirde adeta resmedilmiştir.

“Ah kader beklenmeden gelirsın
Bir yanda kılıçlar, sopalar, kara namlular
Bir yanda özgürlük diye, onur diye
Açılmış tertemiz avuçlar var.

Bir yandan bilim, çalışma, inanç
Türküsü söyleyen dudaklar var.
Bir yanda kahpelik, kalleşlik
Küfürler, tekmeler, kurşunlar var.

Durdu iki yaka, bir an durdu,
Hayvanlar bile gitmedi üstlerine.
Birden kara gölgeler uludu

Son kurşuna kadar boşalttı göğüslerine..” (Külebi, 1 Temmuz 1960, 7)

Arabalarla yerlerde sürüklenen, dövülen yüzden fazla öğrencinin yaralandığı, akademisyenlerin hırpalandığı, günlerce sokağa çıkma yasağı ilan edildiği, öldürülen Turan Emeksiz’in naaşının kaybedildiği bu olay şiirde anbean anlatılmıştır: Bilime, hukuka ve yaşamaya son kurşuna kadar ateş edilmiştir. En güzeller, en iyiler yok edilmiştir. Kız- erkek birçok öğrenci kan revan içinde kalmıştır. Özgürlük isteyenleri susturmuşlardır. Büyük bir kargaşanın yaşandığı, şiddetin her türlüşünün kullanıldığı bu olayı yalnız Beyazıt Meydanı’nda olanlar görebilmiştir.

“Kurşunlar sonuna kadar sıkılmış,
Yaşamaya son kurşuna kadar!
Tüzeye son kurşuna kadar!
Son kurşuna kadar en güzele, en iyiye.

Bayrak gibi saçlar darmadağın
Kız mı, erkek mi belli değildiler,
Kanrevan içinde, ter içinde
Özgürlük isteyenler devrildiler.

Sonra herşey sustu, meydan sustu
Sustu özgürlük diye inliyenler.
Minareler, güvercinler, lambalar ağladı bütün gece
Beyazıt meydanında gördü gidebilenler (Külebi, 1 Temmuz 1960, 7).

O günler geride kalıp ihtilal gerçekleştiğinde ise Külebi, bu sevincini de şiirine yansıtmıştır. Muzaffer Uyguner’in hürriyet âşıklarının kanlarıyla lekелendi dediği al bayrak şimdi kıvanç duyarak dalgalanmaktadır. Türkeli kurtulmuştur: Şairin deyimiyle devlet gemisi kayalara çarpıp parçalanmaktan kurtulup, ılıman sulara inmiştir.

İkinci Cumhuriyet

“Devlet gemisi ılıman sulara indi,
Kurtuldu kayalarda parçalanmaktan.

Coşun ulu bir deniz Türkeli şimdi
 Sevinçten, umuttan, alınan haktan
 Bayraklar kıvanç duyar dalgalanmaktan” (Külebi, 15 Temmuz 1960, 4).

Külebi’ye göre artık kendini sultan-şehzade sanıp ülkenin varlığını bir lokmada yutan; ırza, namusa düşman filler gitmiştir. Şaire göre Atatürk ilkelerinden hiçbirini bilmeyen, onursuz, bilgisiz, insanlıktan habersiz olanlar yine onun devrimleriyle yok olmuştur.

“Artık ne şehzadeler var ne sultan.
 Türk ulusu büyüklüğünce herkes yüce.
 Ne-bir lokmada koca ülkeyi yutan
 Filler var; yüzlerce, binlerce...
 Ne de kimse ırza namusa, düşman

Atatürk'ün o şanlı devrimleri..
 Ne kalmıştı Kurtuluş Savaşından?
 Onur mu, erdem mi, bilgelik mi?
 Ulustuk, insanlık yasasından..

Bir içki içmemiştiler O'nun kafa tasından..” (Külebi, 15 Temmuz 1960, 4).

Kardeşi kardeşe kırdıran; yetimin ekmeğine kadar göz diken; ağlamayı suç sayan; millete şanlı tarihini unutturan *filler* yok olup gitmiştir. Bayraklar gururla dalgalanmaya, radyolarda marşlar çalmaya başlamıştır. Tüm Türkiye’de olduğu gibi şiirde de coşku hâkimdir. Külebi şiirini “Yaşa, varol Harbiye!” sözleriyle askerîyeye olan minnetini dile getirerek bitirir.

“Ey kardeşi kardeşine kırdıran!
 Ey gözdiken yetimin ekmeğine!
 Gözyaşı dökmeğe yasak koyan,
 Zincir vuran tarihin ellerine!
 Sansar gibi çotukları boğduran!

Coşan ulu bir deniz Türkeli yine!
 Bayraklar kıvanç duyar dalgalanmaktan.
 Yol açıldı en güzele, en iyiye
 Sevinçten, umuttan, alınan haktan.
 Radyoda bir marş çalar, farkı yok bayraktan

Yaşa varol Harbiye” (Külebi, 15 Temmuz 1960, 4).

İncelenen dergilerde bu kötüye - geriye gidişin yalnız ekonomik ve siyasi anlamda olmadığı görülür. Bu çöküşün sosyal hayatta da meydana geldiği tespit edilir. Aile hayatı ve toplumsal düzende belirgin bir bozulma görülmüş ve bu bozulmanın temelinde memleket idaresinin sebep olduğu kişisel ahlakın bozulması gösterilmiştir.

“27 Mayıs devriminin iki önemli temeli var: Ahlâk ve İlim... Silahlı kuvvetlerin idareyi el koyuşlarından beri yapılan bütün beyanlar, bu iki unsurun temel vasfına dayanıyor. Bu, aynı zamanda demektir ki, hele son yıllarda, memleket idaresi gerek birer bir kısım fertlerin ahlâk zayıflığına, gerekse toplum ahlâkındaki düşüklüğe bilgisizliğe geniş ölçüde yardım etmiştir. İdare mevkilerindeki insanların ahlaksızlıklarının acı olduğu kadar acıklı bilançosunu her gün biraz daha teferruatıyla görüp öğreniyoruz. Ama asıl korkunç olan, uzun vadeli bir bozuluştur: 20 yıl öncesinden yavaş yavaş başlayarak son on yıl içerisinde baş döndürücü bir hız alan cemiyet hayatındaki çökme ve bozulma...” (Güvemli, 1 Temmuz 1960, 5)

Zahir Güvemli’ye göre toplumdaki bozulma önce paranın belirli ellerde toplanmasıyla başlamış, sonra “aile” kavramı değersizleşmiştir. “Aile” ve “yuva” kavramı önemini kaybetmiştir. Ocak-yuva sözcüklerinin yerini apartman dairesinin alması dolayısıyla kiracı zihniyeti, kadının ev içindeki tutumuna da yansımıştır. Kadın “yuvayı yapan dişi kuş” olmaktan çıkıp hemcinsleriyle refah ve gösteriş yarışına girmiş, “ana” kavramı kıymetsizleşmiş; aile bağları kökünden sarsılmıştır. Böylece kendi zevklerinin tatmini peşinde koşarken çocuk ve evi unutmuştur. Güvemli’ye göre kadınların sorumluluktan uzaklaşan bu halleri ve erkeğin topluma karşı sorumluluk hissetmeden “aile erkeği” sıfatından uzaklaşıp para makinesi haline gelmesi; iş hayatından kalan zamanını yalnızca bencil eğlencelerine ayırması; en sonunda insan dışı bir yaratığa dönüşmesi toplumun ana omurgası olan aileyi yok etmiştir. Böylece toplum önce ailesine sonra çevresine karşı duyarsız ve sorumsuz hale gelmiş; toplum ahlakı diye bir kavram kalmamıştır.

“Cemiyet ahlakı bakımından, bu çöküşü nerelerde görmüyorduk ki? Önce aile dediğimiz şey, büyük ticaret merkezlerinde yavaş yavaş çözülmeye başladı. Bol kazanç, paranın sayılı ellerde birikmesi, öbür cemiyet kuralları iyice ele ele yürüyerek gelişmemiş durumdaki aileleri silindir gibi ezdi, "ana"yı ortadan kaldırdı. Eski Osmanlı ailesinin ocak ve yuva fikrine karşı yeni apartmanın ortaya çıkardığı mülkiyetsiz kiracı, göçebe zihniyetini kadının ev içi vazifelerine çabucak sirayet ettirmişti. "Ev kurma", "evlenme" kelimeleriyle aile fikrini bile yapı mülkiyetine bağlayan temelli bir gelenek kökünden sarsılmağa başlamıştı. "Yuvayı yapan dişi kuş"lar birbirleriyle refah ve eğlence rekabetine girerek bencil bir tatminin körlüğü arkasında "ev"i ve "çocuk"u unuttular. Kirli işlere âlet olan bir takım "sağlık yurdu" adındaki yerlerin İstanbul'da uzun yıllar yaşayabilmesi, sahiplerine yüzbinler sağlamsa, kadındaki mesuliyetsizliğin ulaştığı dereceyi gösterir. Kendisini cemiyete karşı herhangi bir şekilde sorumlu hissetmeyen "aile erkeği" ise, basit bir para kazanma makinesi haline geliyordu. İş hayatından kalan zamanını bencil eğlencelerde, hayvanlığının tatminiyle geçiren eski "aile erkeği" böylece insandan başka bir yaratık durumuna giriyordu” (Güvemli, 1 Temmuz 1960,5).

Bozulan bu aile düzeninde milletine faydalı ve sevgiyle büyüyen bir çocuktan elbette söz edilemez. Bu yok oluşun içinde büyüyen çocuk önce aile bağlarına, sonra ise topluma ve ülkesine inancını kaybeder hale gelmiştir. Ortaya kendi ülkesinden ümitsiz, gelecek kaygısıyla insan yerine konulmak isteyen bir nesil çıkar. Güvemli aynı yazıda şahit olduğu bir olayı anlatır. Anlattığı olay gençlerin ülkesinden ümidini nasıl kestiğini; adam kayırmanın, rüşvetin bir neslin kaybedilmesine sebep olduğunu çok iyi ortaya koyar.

Bahsettiği çocuk o dönemi kendi durumu üzerinden birkaç basit cümleyle en iyi şekilde anlatmıştır. Biz bu ülkede iltimastan, adam kayırmadan, rüşvetten, geçim sıkıntısından başka bir şey görmedik diyen çocuk, bu çukurun içinde onurlu yaşamak için ömür boyu mücadele etmek zorunda kalmak istemediğini ifade eder. Bu durumun memleket sevgisini, vazife bilincini alıp götürdüğünü söyleyen çocuk ancak parası olanın insan gibi yaşayabildiğini düşünür. Kendi yurdunda insan yerine koyulmayanların Amerika’da hangi sınıftan olursa olsun insan haklarına sahip olduğunu, değer gördüğünü anlatır. Burada kaldığındaysa okulu bitirip iş hayatına girdiğinde inandığı her şeyi satmak zorunda bırakılacağını bilir.

“Çocuk... O, büsbütün ortada kalmıştı. Bunu, bugün yardımsız bırakılmış çocuğun kendi ağzından işitmek, bize ne kadar umut kırıcı geliyor.

Amerikan Koleji’ne giden bir dolmuştaydım. Ön tarafta, Koleji’nin yüksek kısmında okuyan iki genç konuşuyordu:

–Çıkış müzadesi verilince tahsilime Amerika’da devam edeceğim. İki gün öncesine kadar, vallahi geri dönmeği düşünmüyordum bile... Nitekim giden çocuklardan dönmeyenler oluyor. Onları haklı görüyordum... Düşün, biz ne gördük kendi memleketimizde? Bizden evvelki nesil belki iyi günlere yetişmiş... Ama biz? Nereye baksan iltimas, ne yana dönsen geçim sıkıntısı, ne işe atılsan rüşvet.. Bir âhlak buhranı içinde ömür boyu bocalayacaksın... Bu şartlar insandan memleket sevgisi, vazifesi bırakmıyor ki... Ancak paran olursa insan gibi yaşayabiliyorsun... Halbuki orada, hangi sınıftan olursan ol, bir kere insan olduğunu biliyorsun. Ona göre muamele görüyorsun... Biz kendi yurdumuzda insanlığımızı kabul ettiremiyoruz, insan haklarına sahip olamıyoruz ki Mektebi bitireceksin, kolundan tutup seni hayata atacaklar. Ondan sonra yaşayacağın kadar yaşa, işin yoksa inandığın her şeyi sat. Evet; haklı ve çetin sözlerdi bunlar. Biz öz çocuğumuzu ana yurdundan soğutacak kadar ileri varan bir ahlâk anarşisi içindeydik. Batmıştık. Feci, korkunç tüyler ürpertici bir neticeydi bu...” (Güvemli, 1 Temmuz 1960, 5)

Zahir Güvemli yine aynı yazısında bu çocuğu böyle düşünmeye sevk eden nedenleri sorgular. Güvemli’ye göre yaşanan iktisadi sıkıntılar sonucunda paranın en değerli varlık haline gelmesi bireyin ahlaki değerlerini kaybetmesine sebep olmuştur. Bireyin ahlaki çöküntüsü ise topluma karşı olan sorumluluk duygusunu yok etmiştir. Böylece toplumda hiç kimse kimseye sorumlu hissetmeden ahlaki değerlerini yok sayacak davranışlarda bulunmuştur. İnsanların haysiyeti, şerefi, namusu parayla

ölçülür duruma düşmüştür. Bunların sebebiyse idarecilerin kendileri dışındakilerin ahlaki değerlerini önemsememesi ve insanları ahlaksız davranmaya mecbur bırakmasıdır. Memurda vazife hissi; insanlarda kanun korkusu, mesuliyet duygusu kalmamış ve bunları yok sayan davranışlarda bulunurken “geçim sıkıntısı” bahanesine sığınacak kadar da arsızlaşmışlardır.

“Ne yaptık da bu sonuca vardık?

Hayatta, parayı tek gaye haline getirdik. İktisadi meseleler elbette bir memleketin ana davâlarındandır. Ama her şeyin para demek olmadığını, cemiyet halinde yaşayan insanın önce toplumla ilgili bir gayesi, topluma karşı bir sorumluluğu olması gerektiğini unuttuk. Sade kendimiz unutmakla kalmadık; bunu unutturmak için ne lazımsa yaptık, insanların namusunu, haysiyetini, şerefini parayla ölçülür hale getirdik. İdare makinesinin başında bulunanlar için haysiyet ve şeref mefhumu yalnız şahıslarına tecavüz hallerinde düşünülür birer kavram olmakla kaldı. Biz böyle değildik. Memurda vazife hissi vardı. Kanun korkusu vardı, mesuliyet duygusu vardı. Kısacası ahlak vardı. Bu hale gelişimizi sadece geçim sıkıntısına bağlamak, "ne yapsın, o da geçinecek" mazeretinin arkasına sığınmak pek çocukça bir teselli olur. Geçinemediği için istifa edip daha başka bir işe giren memurlar bu çocukça mazeretin boşluğunu yeteri açıklıkta ispat ediyor (Güvemli, 1 Temmuz 1960, 5).

Bu kötü değişime sebep ise parayı en değerli insanı en değersiz varlık hale getiren memleket yönetimidir. Selahattin Batu'ya göre bu milletin en büyük bahtsızlığı, sorumsuzlar elinde kalmasıdır.

“Bir milletin en büyük bahtsızlığı, sorumsuzlar elinde kalmasıdır; ama karanlıkta sorumsuzluğun kaynağı değil mi? On yıldır başımıza gelenleri düşündükçe alçaklıklardan çok kültürsüzlüğe gözüm takılıyor. Bizi bilgisizler, kara cahiller, ahmaklar yıktı, diyorum.

Hepsi ışıktan, akıldan nasipsizdi. Kötülük için gereken düşünceden bile yoksundular, önlerinde bastıkları yeri bile görmüyordu hiç biri. Onun için bilmeden işe koyuldular; düşünmeden yürüdüler. Bilenleri düşünebilenleri, kafalarında birazcık ışık olanları kıyasıya ezdiler. Sonunda da hak ettikleri büyük cezayı buldular” (Batu, 15 Temmuz 1960, 4).

Batu'ya göre “Bilgisiz, kara cahil, akılsız, ahmak” bir yönetim bir cemiyeti yıkmış geçmiştir; düşünmeden, iş bilmeden yola çıkanlar düşünebilenleri ezmişlerdir. Ona göre bu millet kötülük için gereken düşünceden bile yoksun bir avuç insanın yönetimine muhtaç kalmıştır.

2.BÖLÜM: 1980 DARBESİ

12 Mart 1971’de dönemin başbakanı Süleyman Demirel’e askerler ile gönderilen muhtıra, Cumhuriyet tarihinde seçilmiş siyasi iktidara yönelik gerçekleştirilen ikinci müdahale olmuştur. 12 Mart günü TRT radyolarından okunan metin şu şekildedir.

“Parlamento ve hükûmet, süregelen tutum, görüş ve icraatıyla yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk’ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve anayasasının öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti’nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.”³

Demokratik ilkelere bağlı kalınarak mevcut anarşik durumu etkisiz hale getirecek ve Atatürk’ün ilkelerinden beslenecek yasaları uygulayacak güçlü ve güvenilir bir hükûmetin oluşması talep edilmiştir. Toplumsal çatışma, ekonomik kriz ve sosyal bunalım gibi sorunların çözümlenmesi istenmiştir. Bu taleplerin karşılanmaması durumunda ordunun iktidarı ele geçireceği net bir ifadeyle hükûmete bildirilmiş; hükûmet açıkça tehdit edilmiştir.

Bu müdahaleden sonra, iktidardaki Başbakan Süleyman Demirel ve tek başına iktidar olmuş olan Adalet Partisi Hükûmeti iktidardan düşürülmüştür. Askerîyenin siyasete müdahalesi 1973’te yapılan cumhurbaşkanlığı seçimi sürecini de etkilemiştir. Askerler ile sivil siyasetçiler, Cumhurbaşkanı aday konusunda zıt görüşlü olması sebebiyle bir kez daha yol ayrımına gitmiştir. Sonuçta Süleyman Demirel ve Bülent Ecevit beraber tek aday çıkararak cumhurbaşkanlığı seçimlerinde galip gelmiştir.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yaşanan bu problemlerin de çözülmesinin ardından, Ekim 1973’te genel seçimlerin yapılmasına karar verilir. Belirlenen tarihte ve yüksek bir katılım oranıyla gerçekleşen genel seçimleri, CHP kazanır. Genel Başkan Ecevit, ikinci gelen partinin başkanı olan Süleyman Demirel’le koalisyon kurmak istemez ve Milli Selamet Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan’la görüşmelere başlar.

Bu görüşmelerin nihayetinde Bülent Ecevit, Şubat 1974’de Necmettin Erbakan ile beraber hükûmeti kurma konusunda anlaşmıştır. Böylece CHP-MSP koalisyon hükûmetinin kuruluşuyla ara rejim süreci sona ermiştir.

³ <https://www.youtube.com/watch?v=vTG9BSqGOEE>

Kısa bir sürede önemli adımlar atan Cumhuriyet Halk Partisi – Milli Selamet Partisi koalisyonu, ABD ile yapılan görüşmeler sonucunda yasaklanmış olan haşhaş ekimini serbest bırakmıştır. Genel af yasasını çıkarmış ve Kıbrıs Barış Harekâtı'nı gerçekleştirmiştir. Ancak kötüye giden ekonomiye ve toplumsal gerginliğe çözüm bulunamadığı için tam bir başarı elde edilememiştir. Nihayetinde Bülent Ecevit artan baskılar sonucu görevinden istifa etmiştir. Ecevit istifa ederken erken seçim olmasını umut etse de seçim yapılmamış ve bu istifa aylarca süren bir hükûmet krizine sebep olmuştur. Sonucunda ise Süleyman Demirel önderliğinde kurulan Milliyetçi Cephe hükûmeti süreci başlamıştır. Bu cephe içerisinde AP, MSP, CGP ile DP'den ayrılmış bağımsız vekiller yer almıştır.

Bu dönemlerde yaşanan ekonomik durgunluk, sokak gösterileri, işçi grevleri ve siyasi suikastlar toplumsal huzursuzluğu arttırmıştır. Demirel hükûmeti, kampüsün ve sokak şiddetinin önünü kesemeyince seçmen nezdinde güçsüz duruma düşmüştür. Hükûmeti eleştiren üniversite profesörlerinin evleri bombalanmıştır. Fabrikalar grevlerini arttırmıştır. 1 Ocak - 12 Mart 1971 tarihleri arasında önceki yıllara göre daha fazla grev ve gösteri yapılmıştır. İslamcı hareket daha güçlenmiştir. Milli Görüş Partisi Atatürk'ü ve Kemalizm'i açıkça reddederek silahlı kuvvetlerin tepkisini çekmiştir. Artan şiddet olayları ve huzursuzluklar Türkiye ekonomisini giderek geri götürmüş ve halk yoksullaşmaya başlamıştır. Üniversitelerde ve sokaktaki kargaşa darbe söylemlerinin başlamasına sebep olmuştur. Nihayetinde Haziran 1977'de yeniden sandığa gidilmiş ve CHP oyunu %41.3'e çıkarıp Meclis'teki sandalyelerin 213'ünü kazanmayı başarmıştır. Ancak seçim sonuçları ülke için istikrarlı bir hükûmet seçmeye yetmemiş, koalisyon arayışları yeniden başlamıştır. AP de oylarını yükseltmiş ve ana muhalefet görevini sürdürmüştür. AP'nin aldığı %36.9 oy oranı CHP'nin ardından gelen ikinci büyük parti olmasını sağlamıştır. Sonuçta AP lideri Demirel ve CHP lideri Ecevit ortaklaşa hükûmeti kurmuştur. Ancak yenilenen muhtıra metnini her iki liderin de üstlenmemesi yeni bir krizin başlangıcı olmuştur.

Bu hükûmete liderlik etmek için tarafsız bir isim aranmış ve 19 Mart'ta, Profesör Nihat Erim başbakan seçilmiştir. Kahramanmaraş olayları, TSK'nın uyarı mektubu gibi gelişen olaylar aslında 1980 darbesinin habercisi olmuştur. 27 Aralık 1979'ta dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Kenan Evren'in uyarı mektubu Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e iletilmiştir. Mektupta:

“Türk Silahlı Kuvvetleri ülkemizin bugünkü hayati sorunları karşısında siyasi partilerimizin bir an önce, milli menfaatlerimizi ön plana alarak, anayasamızın ilkeleri doğrultusunda ve Atatürkçü bir görüşle bir araya gelerek anarşi, terör ve bölücülük gibi devleti çökertmeye yönelik her türlü hareketlere karşı bütün önlemleri müştereken

almalarını ve diğer anayasal kuruluşların da bu yönde yardımcı olmalarını ısrarla istemektedir.”⁴

ifadeleri yer almıştır.

Bu durumların neticesinde toplumda başlayan ekonomik ve siyasi kaygıların artmasıyla beraber hem siyasette hem ekonomide ciddi istikrarsızlıklar başlamıştır. Azalan üretim, karaborsacılık, kamu harcamaları da başlayınca 24 Ocak Kararları ile beraber IMF de Türkiye’ye gelmiştir. Giderek gerginleşen bu ortamda 11 Temmuz’da gerçekleşmesi beklenen Bayrak Hareketi kod adlı darbe 2 Temmuz tarihinde Süleyman Demirel’in parlamentoda güvenoyu alması sebebiyle ertelenmiştir.

12 Eylül 1980’e gelindiğinde ise Kenan Evren, Nurettin Ersin, Tahsin Şahinkaya, Nejat Tümer ve Sedat Celasun’dan oluşan komitenin TRT radyosunda okuttuğu metin şu şekildedir:

“Türk Silahlı Kuvvetleri, İç Hizmet Kanununun verdiği Türkiye Cumhuriyeti’ni kollama ve koruma görevini yüce Türk Milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur.”⁵ Darbe sonrası alınan önlemler ise şu şekildedir;

- Tüm yurt genelinde sıkıyönetim ilan edilmesi,
- Sokağa çıkma yasaklarının uygulanmaya konması,
- Her türlü siyasal faaliyetin ve derneklerin durdurulması,
- Parlamentonun ve milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması,
- DİSK yöneticilerinin tutuklanması,
- Sendikal faaliyetlerin durdurulması,
- Grev ve lokavtın yasaklanması,
- Birçok kurum ve kuruluş Ordu birliklerince denetim altına alınması

Bu kararların yanı sıra istihbarat tarafından bilinen birçok sağ ve sol görüş mensup kişiler gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınanlar ise anarşi ve terör olaylarına katılmak, şeriat devleti kurmak istemek, ırkçılık gibi sebeplerden ötürü yargılandılar. Darbe sonrası askerî mahkemelerde hem sol hem de sağın üyeleri yargılanmıştır. Çok kısa bir sürede, 250.000-650.000 kişi gözaltına alınmıştır. Gözaltına alınanlardan 230.000’i yargılanmış, 14.000’i vatandaşlıktan çıkarılmış ve 50’si idam edilmiştir.

⁴ <http://www.gazetevatan.com/muhtirayi-6-gun-sakladi--441865-gundem/>

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=-XdZhTjJ5OI>

Ayrıca, yüz binlerce insana işkence yapılmış ve binlerce kişi ortadan kaybolmuştur. Toplam 1.683.000 kişi kara listeye alınmıştır. 1972'den Şubat 1982'ye ölüm cezasına çarptırılan 108 mahkûm vardır. Dava edilenler arasında hapse atılan ve geçici olarak siyasetten askıya alınan Ecevit, Demirel, Türkeş ve Erbakan vardır. Orgeneral Kenan Evren yüzlerce kişiyi hapse attırmıştır.

Darbeden hemen sonra dört mahkûm yasal olarak idam edilmiştir; Kenan Evren ve 12 Eylül yönetimi, idam cezalarının uygulanması ve infazların gerçekleşmesi konusunda çok kararlı bir tavır takınmıştır. Kenan Evren, Muş'ta yaptığı bir konuşma sırasında *“Hainleri asmayıp da besleyecek miyiz?”* diyerek yapılan idamları haklı ve yerinde bulduğunu belirtmiştir.

“12 Eylül 1980 sabahı sadece Türkiye'nin değil, Avrupa ülkelerinin televizyonlarından da kısa aralarla darbe haberleri ve röportajlar veriliyordu. En çok göze çarpan ve tekrarlanan manzara; Anıtkabir'in merdivenlerini muhtemelen 30 Ağustos sabahı tırmanan generaller ve subaylar veriliyordu. Bu şatafatlı manzara ile Türkiye askerî bir devlet toplumun ülkesi olarak gösteriliyordu. Avrupa'daki Türk işçileri ve gençlerle röportajlarda herkes “Geç bile kaldılar” diyordu. Sonradan rejimi çok tenkit edecekler dahil, basın organları başlangıçta karşı görüşe pek yer vermiyorlardı. Anlaşılan bu darbe istikrar için ilk anda hoş karşılanmıştır” (Ortaylı, 2018, 135).

1980 darbesi sonrasında halka sunulan anayasa değişikliği 1982 yılında yapılan halk oylaması ile %91.37 evet oyu alarak kabul edilmiştir. Darbe sonrası kabul edilen anayasa değişikliği ile beraber gelişen üç yıllık süreçte önemli yasaların tamamına yakını değiştirilmiştir. Bu anayasa değişikliği ile beraber Kenan Evren cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. 12 Mart muhtırasının ardından 12 Eylül 1980 darbesine kadar geçen sürede dokuz yılda hükûmet on bir kez el değiştirmiştir.

2.1. Darbe Sonrası

Varlık dergisi her ayın ilk günü çıkmaktadır, ihtilal ise 12 Eylül'de gerçekleşmiştir. Bu sebeple derginin Eylül sayısında yaşanan darbeye ilgili herhangi bir yazın bulunamamıştır. Ekim ayına gelindiğinde derginin kapağı, darbe gecesini temsilen midir bilinmez, ay ışığında arkasını dönüp giden insanları resmetmektedir. Köye Dönüş başlıklı görsel Şener Öztop'a aittir. Derginin ilk sayfasında Atatürk'e ait bir fotoğraf *Yolundayız Atatürk* başlığıyla basılmıştır.

Fotoğraf 2 (Varlık, 1 Ekim 1980, 1)

Fotoğrafın hemen altında Ayın Olayları başlığıyla her ay yayınlanan yazıda gerçekleşen darbenin haklılığı anlatılmış, ordu tebrik edilerek yeni yönetime başarı dilekleri iletilmiştir. Anarşi ve iç çatışmaların önü alınamaz hale geldiği, siyasilerin sen-ben kavgasından bu sorunlara çözüm aramaya fırsat bile bulamadığı anlatılmıştır. Günden güne artan anarşinin her gün yirmiden fazla kişinin ölmesiyle sonuçlandığı, hatta iç savaşa benzer bir durumla karşı karşıya kalındığı ve dolayısıyla bu gidişattan memnun tek bir vatandaş bile kalmadığı söylenmiştir.

“12 Eylül sabahı ‘ihtilal’ sözcüğüyle uyandık ulusça. Ülkemizin içinde bulunduğu politik karmaşa, anarşi ve terör her gün biraz daha tırmanış göstererek tüm sınırları aşmıştı son zamanlarda. Sürekli uyarılara duyarsız kalan siyasi lider ve parlamenterler sen-ben kavgasından çözüm getirecek çareleri aramaya zaman bulamıyorlardı ne yazık

ki. Cumhurbaşkanlığı seçimi de çıkmazdaydı. Anarşi her gün 20'den çok can alıyor, kardeş kavgası iç savaşı andıran boyutlara ulaşıyordu. Kısacası gidişattan memnun tek bir vatandaş bile kalmamıştı görünürde” (Varlık, 1 Ekim 1980, 1).

Bu anarşik düzene sonunda Türk Silahlı Kuvvetlerinin ‘dur’ dediği böylece ülkede hâkim olan tedirginliğin yerini bir rahatlama duygusu aldığı ifade edilir. Darbenin amacının Atatürk ilkelerine geri dönmek ve tıkanan parlamenter sistemi işler hale getirmek olduğu savunulur. Halkın isteğinin de bu yönde olduğu ifade edilir. Tek çarenin bu kaldığı, yapılması gereken çözümün yerine getirildiği; yeniden demokrasiye dönüş için TSK’nın gerçekleştireceklerini bekleyerek yeni yönetime güven duyulması gerektiği söylenir.

“Sonunda bu akışa ‘dur’ demek görevini Türk Silahlı kuvvetleri üstlenmek zorunda kaldı. Org. Kenan Evren başkanlığında Milli Güvenlik Konseyi 12 Eylül sabahı TRT radyolarından bildiriler yayınlarak yönetime ordunun el koyduğunu, parlamentonun dağıtıldığını ve parlamenterlerin dokunulmazlıklarının kalktığını duyurdu. İlk tepki olarak yaşanan tedirginlik duygusu yavaş yavaş yerini bir rahatlama bıraktı. 'Evet, yapılması gereken buydu', 'başka çıkar yoktu' düşüncesi yaygınlaştı zihinlerde. Amaç, Atatürk ve ilkelerine geri dönüş' parlamentoya yeniden işlerlik kazandırmak ve devlet otoritesini yeniden kurmaktır. Halkın isteği de buydu. Artık yapılacak tek şey, yeniden demokrasiye dönüş için Türk Silahlı Kuvvetlerinin amacı gerçekleştirmesini beklemek ve güven duymak olmalıdır. Yapılacak iş kolay değildir, bu doğru; ancak Milli Güvenlik Konseyi de hiç kuşkusuz bunun bilincindedir ve gereken azme sahiptir, biz bu inancı taşıyoruz. Yeni yönetime saygılarımızla ve en içten başarı dileklerimizi sunuyoruz” (Varlık, 1 Ekim 1980, 1).

Atatürk’e başlıklı şiirde ulu önderin yolundan sapıldığı, Atatürk ilkelerinden uzaklaşıldığı için bu olayların yaşandığı düşünülür. Bu sorunların aşılması için çözüm yine ondadır, yüzüne Atatürk ilkelerine çeviren millet artık kurtuluş yolunu bulmuştur. Atatürk ilkeleri uygulanmadığı için onun yüzüne bakacak cesaretleri kalmamış olan millet, darbenin gerçekleşmesiyle artık gururla başını kaldırabilecek duruma gelmiştir.

“Senden uzaklaşmıştık, sapmıştık yolumuzdan,

Yine döndük o kutsal izine Atatürk'üm

Ne zaman darda kalsak koştuk Anıt-Kabir'e,

Yüz sürdük ayağının tozuna Atatürk'üm.

Yüzümüz kalmamıştı huzuruna çıkmaya,

Gururla bakıyoruz yüzüne Atatürk'üm!” (İncebayraktar, 1 Ekim 1980, 2)

Önceki hükûmeti desteklemek ve ona inanmak, körçesine başka düşler peşinde koşmaya benzetilir. Bu sebeple Atatürk’ün herkese kırgın olduğu düşüncesiyle artık

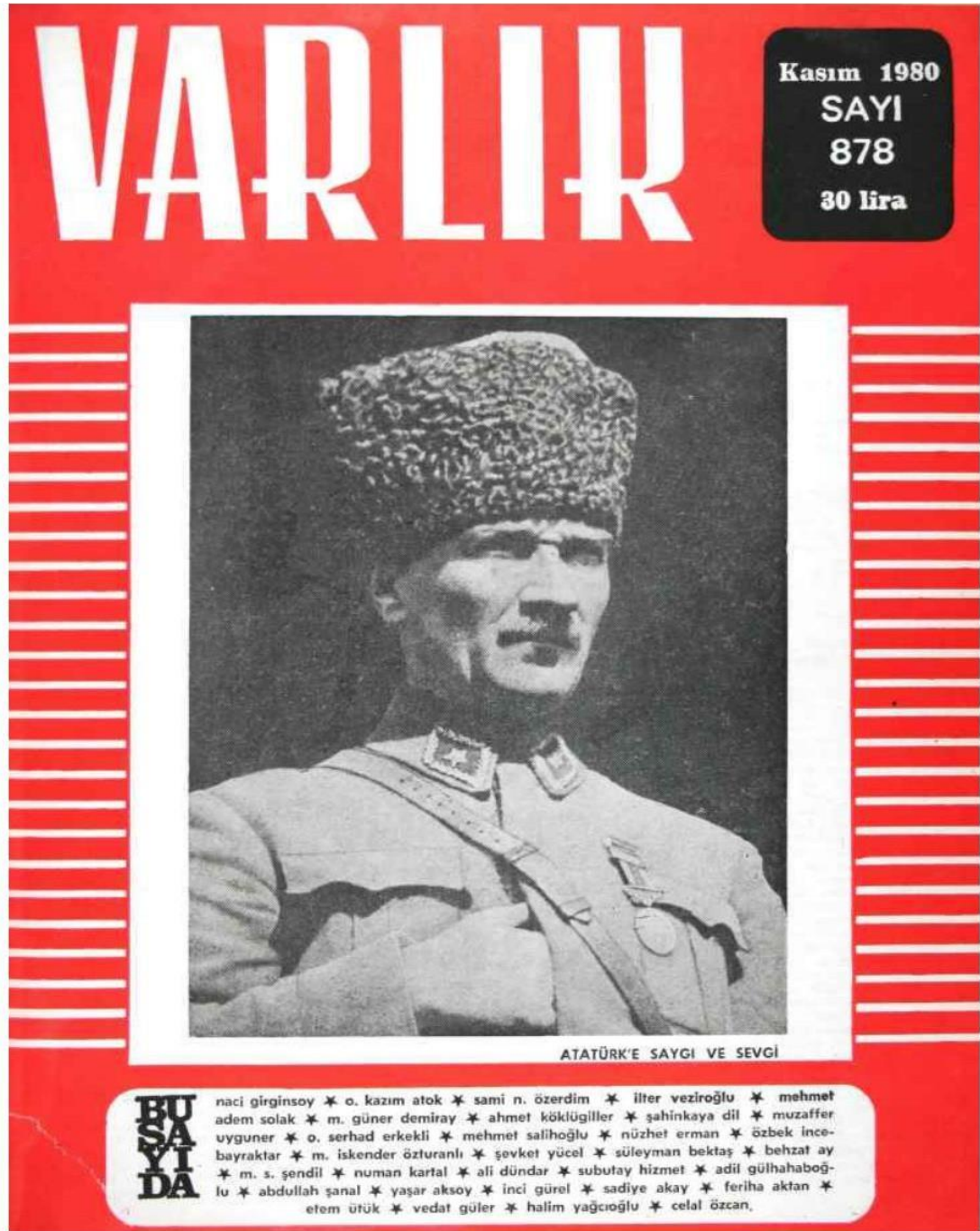
çok çalışıp Ata'nın gözüne girmeye çabalanacaktır. Atatürk'ün izinden gidilince her yolun sonuna başarıyla varılacağı ifade edilir. Darbenin gerçekleşmesi dönüp dolaşıp Atatürk'ün sözüne gelmeye benzetilir.

“Başka düşler peşinde koşuştuk körler gibi,
Dönüp dolaşıp geldik sözüne Atatürk'üm.

Biliyorum kaç yıldır kırgındın hepimize,
Çalışıp gireceğiz gözüne Atatürk'üm.

İnan ki elimizden tuttukça yüce ruhun,
Çıkacağız her yolun düzüne Atatürk'üm” (İncebayraktar, 1 Ekim 1980, 2)

878. sayı kasım ayının Atatürk'ün de ölüm yıl dönümü olması sebebiyle tamamıyla Atatürk ve ilkelerine ayrılmıştır. Dergi kapağında Atatürk'e Saygı ve Sevgi başlığıyla Ulu Önder Atatürk'ün üniformalı bir fotoğrafına yer verilmiştir. Bu sayıda Atatürk ilkelerinin gerekliliği ve bu ilkeler yok sayıldığında kaçınılmaz olan ihtilal üzerinde durulmuştur.

Fotoğraf 3 (Varlık, 1 Kasım 1980)

Derginin ilk sayfasında imzasız yayınlanan yazıda aslında, 10 Kasım'ın bu yıl çok önceden başladığı, 12 Eylül sonrası herkesin Atatürkçü olduğu dillendirilir. Kenan Evren'in gerçekleştirdiği askerî darbe sonrası açıkladığı amaçları yerine getirebilmek için yol gösterici olarak Atatürk ilkelerini benimsediği söylenir.

“Kasım, 80. Atatürkçü olmak için çoğumuz 10 Kasım’ı beklemedik bu kez. 12 Eylül’den bu yana hepimiz Atatürkçüyüz. Türk Silahlı Kuvvetleri, Cumhuriyeti koruma ve kollama amacına göre yönelik, yönetime el koydu. Devlet Başkanı Org. Evren, nedenlerini, amaçlarını anlattı. Bu amaçlara ulaşmak için bize yol gösterecek olan ışık, her zaman olduğu gibi, Atatürkçülük ve ilkeleridir, dedi” (Varlık, 1 Ekim 1980, 2).

Kenan Evren’in, ihtilalin nedenlerini ve amaçlarını açıkladığı konuşması derginin ilk sayfasında kendine yer bulur. Devlet Başkanı, Milli Güvenlik Konseyi ve Genelkurmay başkanı sıfatıyla açıklama yapan Evren, konuşmasında Atatürk ilkelerine bağlı kalacağına, adalet, hukuk, vicdan ve insan haklarından başka tesir altında kalmadan ve hiçbir karşılık beklemeden görevini yerine getireceğine ant içer. Konuşmasını Mustafa Kemal’in ordusuna, Atatürkçü Komutanlarına selam, sevgi, saygısını ifade ederek bitirir.

“And’ma şöyle başladı: Devlet Başkanı, Milli Güvenlik Konseyi ve Genelkurmay başkanı sıfatıyla, Türkiye Cumhuriyetinin içinde bulunduğu sorunları Atatürk İlkelerine bağlı kalarak, adalet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve vicdani kanaatlarımdan başka tesir altında kalmaksızın ve hiçbir karşılık beklemezsizin çözümlemek amacıyla kendimi Türk milletine adadım. Mustafa Kemal’in ordusuna, Atatürkçü Komutanlarına selam, sevgi, saygı.” (Varlık, 1 Ekim 1980, 2).

Aynı yazıda Atatürkçülük üzerinde durulur. Atatürkçülüğü herkesin işine geldiği gibi yorumlaması; işine yaradığı ölçüde benimsemesi eleştirilir. Sözde Atatürkçü olup davranışa, çalışmaya, yönetime yansıtılmaması irdelenir.

İlter Veziroğlu’na ait bir şiirde ise Atatürk ilkelerinden sapan, onun gösterdiği yoldan gitmeyen herkese Ata’nın kırgın olduğu düşüncesi işlenir. Şaire göre Atatürk’ün gülüşünü silen, gözlerinin ışmasını engelleyen ve yüzünü düşüren sebep bu ilkelerden sapmış bir topluma dönüşülmesidir. Atatürk’ün kurtardığı kutsal topraklar üzerinde acı rüzgârlar esmektedir, bu durum Ata’nın kaşlarını çatıp bu millete kırılmasına sebep gösterilmektedir.

“Nice zamandır geceleri
Hep düşlerimde belirirsin Ata’m
Dağılıp gitmiş yüzünden gülüşün
O eski halin kalmamış hiç
Mavi gözlerinde ışımlıyor mutluluk
Yüzün ve kırgın bakıyorsun
Şimdi Anıttepe’den

Nedenini biliyoruz Ata’m
Neden bunca üzgünsün

Neden çatılmış gür kaşların gene
 Acı rüzgârlar esmekte çünkü
 Kurtardığın kutsal topraklar üstünde
 Sapmış birçoğu ilkelerinden” (Veziroğlu, 1 Ekim 1980, 4)

Eski iktidar, yurdu bölmeye çalışmakla suçlanır. Şaire göre yurtda gerilik ve bağınazlık artmış, kardeşlik bağları kopmuştur: Bunun nedeni Atatürk’ün barış ve sevgi çağrılarının unutulmasıdır. Şiir Atatürk’e seslenilerek devam eder. Ata’dan içindeki tüm kaygılarını silmesi ve bu nesilden umudunu kaybetmemesi istenir. Ata neler başarmıştır, en zorlu savaşıardan galip çıkmıştır. Çoğunluğun yüreğinde hâla onun sevgisi ve ilkeleri varken özlenen günlere er geç varılacaktır.

“Nasıl üzölmezsin Atatürk’üm
 Bir yanda gerilik bağınazlık
 Bir yanda yurdu bölme çabası
 Sanki kopmuş kardeşlik bağları
 Unutulmuş barış ve sevgi çağrılarının
 Ama n’olursun yitirme umutlarını bizden
 En güç anlarda sen neler başarmadın
 Sil at tüm kaygıları içinden
 Çoğunluğun yüreğinde sen varsın
 Özlediğin yere varacağız ergeç” (Veziroğlu, 1 Ekim 1980, 4)

“O” adlı şiirde yine eski iktidara yüklenilir. İhtilal süreci Atatürk’ün yurdu işgal edenlere daha fazla tahammül edemeyip yerinden kalkıp ülkenin başına geçmesine benzetilir. Ona inanmayan, onu anlamayanlar budalalıkla itham edilirken Atatürk’ün ilkelerinin ülkeyi düştüğü durumdan kurtarması bu ülkede hala onun egemenliğinin olduğunu ispat eder. Tutucu ve yobaz olanların rengi fark etmeksizin Atatürk tarafından affedilmeyeceği vurgulanır.

“Bir sabır iki sabır üç sabır
 En sonunda kımıldandı yerinden
 O’nu anlamayanlar budaladır
 Ölmemiştir, yönetiyor derinden
 Sen tutucu, sen gerici, sen yobaz

Rengin ister kızıl olsun, ister kara

Atatürk, hiçbirimizi bağışlamaz

O'dur egemen yine bu ufuklarda” (Salihoğlu, 1 Ekim 1980, 9)

Yine başka bir şiirde Atatürk’ün ihtilal öncesi dönemde okulların kapalı, sınıfların boş; kardeşin kardeşe düşman olmasından duyduğu üzüntü üzerinde durulur. Halkın sınıflara bölünmesi, neşesizliği, gülmeyi unutacak duruma gelmesi karşısında Atatürk’e duyulan mahcubiyet ifade edilir. Şiirde Atatürk’ün yaşanan her şeyi sanki hala hayattaymış gibi gördüğü ve gördükleri karşısında gözlerinin dolduğu görülür.

“Atatürk üzgündü öğretmenim,

Okullar kapalı, sınıflar boştu.

Dolaştı gözleri tozlu sıralarda,

Kahroldum utancımdan.

Tutulmuştu ellerim, ayaklarım,

Sanki benliğim sarhoştı.

Atatürk üzgündü öğretmenim,

Düşmandı kardeş kardeşe.

Ölüm kol geziyordu sokaklarda.

Bölünmüştü halkımız, insanımız,

Gülmesini unutmuştu analar.

Kalmamıştı yüreklerinde neşe.

Atatürk üzgündü öğretmenim,

Gözleri dolu dolu” (İncebayraktar, 1 Ekim 1980, 11)

Şiirin devamında Atatürk’ün gördükleri karşısında milletinden hesap sorduğu görülür. Ata milletine altın çağında bıraktığı yurdun, yaptığı devrimlerin ve yapıtların hesabını sormaktadır. İzinde yürüyen gençliği sorgulayan Atatürk gösterdiği çağdaş uygarlık yolunda neden ilerlenmediğini irdeler.

"Hani o altın çağı yurdumuzun?

Hani devrimlerim, hani yapıtlarım?

Nerede izimde yürüyen gençlik?

Nerede çağdaş uygarlık yolu?"

Halk işsiz, yoksul ve umutsuzdur. Bu duruma çare yine Ata' dadır: O ilaçtır, onun imcesiyle yine ayağa kalkılacak ve sorunlar çözülüp yaralar sarılacaktır. Atatürk'ün uygar ve refah bir seviyeye taşıdığı yurdun geldiği noktayı görünce yaşadığı hayal kırıklığına karşılık sokaktan türkü söyleyerek geçen çocukları görünce yeniden gözler parlamıştır. Yeniden umut dolmuştur. Halkına çareyi, çareyle kastedilen darbe olsa gerek, yine o bulmuştur. Milleti yeniden onun kanatları altına sığınmıştır. Tüm Türkiye yeniden hep bir ağızdan “Ne mutlu Türküm diyene!” diyebilecektir.

“Atatürk üzgündü öğretmenim,
İşsizdi halkımız, yoksuldu, açtı.
Onunla başlardı büyük imece.
Onunla kutsaldı alın terimiz.
Sarardı yaramızı, her derdimize,
Atatürk ilahtı.

Atatürk üzgündü öğretmenim,
Baktıkça yurdumuzun haline...
Çocuklar geçiyordu sokaktan,
Barış türküleri söyleyerek...
Parladı gözleri Mustafa Kemal'im,
Gülümsedi,
Umutluydu yine” (İncebayraktar, 1 Ekim 1980, 11)

Atatürk üzgündü öğretmenim,
Çareler bulurdu halkın derdine.
Yetiştı, geldi yine yücelerden.
Sığındık kanatlarının altına...
Haykırdı kürsüden, cınladı sınıf:

“Ne mutlu, ne mutlu Türk'üm diyene!” (İncebayraktar, 1 Ekim 1980, 11)

Atatürk'ü Çalışalım adlı şiirde Atatürk'ün yurdu işgalden kurtarması ve düşman ordusunu Akdeniz'e döküşü anlatılır. Atatürk'ün cephede düşmanla ve içeride bağınazlarla olan mücadelesi anlatılır. “Peçe zindan karanlığı öylece boğuşu” ifadesiyle Ata'nın aslında her dönem olan bağınazlık-gericilik-yobazlık mücadelesi vurgulanır.

Bu zihniyet Ata'nın döneminde vardır ve Ata sayesinde geriliğin üstüne bilim bir güneş gibi doğarak aydınlığı getirmiştir.

“Bugün Atatürk'ü çalışalım öğretmenim:

Bağımsızlık şafağı olarak söküşünü,
Yurdunu-ulusumu manda yapmak isteyen
Emperyalist orduyu Akdeniz'e döküşünü...

Bugün Atatürk'ü çalışalım öğretmenim.:

Yüreğinin "İstiklal-i tam" diyen vuruşunu;
Savaşın sıcak yerinden seyrederken, birer birer
Mazlum ulusların uyanıp doğruluşunu!

Bugün Atatürk'ü çalışalım öğretmenim:

Peçe zindan karanlığı öylece boğuşunu.
Özgürlük ve bağımsızlık nakışlarken kişiliği
Geriliğin üstüne bilimin doğuşunu...” (Solak, 1 Ekim 1980, 4)

“Bugün Atatürk'ü çalışalım öğretmenim:

Bizi bize getiren devrimlerini.
Çağdaş uygarlığa- sonsuza giden yolda
O'nun gözleriyle bakıp sürelim izlerini...
İpek-inci yazılmış barış kitabı gibi
Sömürgene vurulmuş yumruğun tunç sesinden
Bugün Atatürk'ü Çalışalım Öğretmenim
Haykırsın bize gene: “Öğün, çalış, güven!” (Solak, 1 Ekim 1980, 4)

Süleyman Bektaş ise eski hükûmete yüklenerek kardeşi kardeşe kırdıranlardan elbet hesabının sorulacağını söyler. Bu topraklarda kardeş kavgası çıkarıp kan dökenlerin başlarının tek tek ezileceğini ifade eder.

“Bu kurşun seslerin

Bu kan selleri bugün

Bu ayrıcalık ne

Çığlık çığlık Türkiye

Kardeşi kardeşi vurduranların

Bu toprağı kana boğanların

Elleri kırılacak

Ezilecek başları

Tek tek” (Bektaş, 1 Ekim 1980,13)

Ahmet Köklügiller de darbenin gerekliliğı ve haklılığı üzerinde durmuştur. Ona göre darbe haklıdır ve yerinde bir müdahaledir. Ayrılıkçı, mezhepçi, ümmetçi birtakım karanlık mihraklar yönetimden alınmış, bu kötü gidişe bir dur denilmiştir.

“Son yıllarda, içine düştüğümüz toplumsal bunalımlar ve bunların doğuracağı çekinceler, bu uyarının ne denli yerinde olduğunu göstermiyor mu? İç cephe sarsılmıştır! Ayrılıkçı, mezhepçi, ümmetçi birtakım karanlık mihraklar kıpırdamaya başlamıştır. Türk Ordusu, 27 Mayıs 1960'ta olduğu gibi, bu sakıncalı gidişe dur demiş, yönetime el koymuştur. Yeni yönetim, devletin temelinde birtakım düzenlemeler yapılacağını, bunun da Atatürk ilkeleri doğrultusunda olacağını söylemiştir. Demokrasinin tüm kurumlarıyla işlerlik kazanması için Atatürk ilkelerinin temel alınmasını umutla karşılıyoruz. [...] Türkiye'nin kurtuluşu, Atatürk İlkelerinin eksiksiz uygulanmasına bağlıdır. Her ileri atılım, her türlü devrimcilik, Atatürkçülüğün özünde vardır. Başka öncüler aramaya, başka akımlar peşinden gitmeye gerek yoktur. Atatürk, Türk ulusunun kişiliğinde, düşüncelerinde birleşebileceği en yüce değerdir (Köklügiller, 1 Ekim 1980, 6).

Köklügiller'e göre eni askerî yönetim tarafından Atatürk ilkelerinin temel kabul edilmesi umut vericidir. Türkiye'nin kurtuluşu bu ilkelerin temel alınarak eksiksiz uygulanmasına bağlı görülür. Köklügiller darbeyi destekleyen tutumunu bir adım daha ileri taşıyarak ihtilalin bir anlamda Atatürk devrimciliğinin özünde olduğunu savunur. Atatürk'ün Türk ulusunun ortak bir paydada birleşebileceği tek nokta olduğunu ifade eder.

3. BÖLÜM: 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ

28 Şubat süreciyle birlikte Refah Partisi içinde bazı değişim ve çözümler başlamıştır. 16 Ocak 1998 tarihinde Anayasa Mahkemesi RP'yi kapatıp Erbakan ve bazı partililere siyaset yasağı getirmiştir. Yaşanacak olayları ön gören Milli Görüşlüler, RP kapatılmadan 17 Aralık 1997'de Fazilet Partisi'ni kurmuşlardır. Partinin kapatılmasıyla siyasi yasağı olmayan partililer kurdukları partinin bünyesinde toplanmışlardır. 18 Nisan 1999 genel seçimlerinde seçimi üçüncü sırada tamamlamışlardır.

14 Mayıs 2000'de yapılan parti kongresinde Milli Görüş Hareketi tarihinde ilk kez iki başkan adayı çıkmıştır. Erbakan'ın vekili Recai Kutan'ın karşısına yenilikçilerin desteklediği Bülent Arınç çıkmış ancak Abdullah Gül'ün aday olmasıyla Arınç seçimden çekilmiştir. Arınç ve diğer yenilikçilerin desteğini alan Gül 521 oy alarak rakibinin oy oranına epey yaklaşmıştır. “Erbakan'ın vekili Recai Kutan'ın karşısına yenilikçilerin adayı olarak önce Bülent Arınç çıktı. Fakat Arınç, daha sonra adaylığını açıklayan Abdullah Gül lehine yarıştan çekildi. Sonuçta Kutan ve listesi 633, Gül ve yenilikçiler de 521 oy aldı. Bu sonuç, bu harekette artık hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağı gerçeğini ortaya koydu” (Kandemir, 2013, 114-115).

Yenilikçilerin parti içindeki çokluğunu gösteren bu sonuçlar kopma süreci için büyük bir adım olmuştur. Yenilikçilerin öncüsü olan Recep Tayyip Erdoğan, siyasi yasağı dolayısıyla bu süreci dışardan destekleyebilmiştir. Onun etrafında toplanan yenilikçi Milli Görüşçüler, yeni bir parti kurma planı içine girmişlerdir. Anayasa Mahkemesi'nin Fazilet Partisi'ni kapatmasıyla yenilikçilerin beklediği ortam oluşmuştur. FP'nin kapatılmasıyla Milli Görüş düşüncesini devam ettirmeyi hedefleyen partililer, Recai Kutan başkanlığında Saadet Partisi'ni kurdular. Yenilikçiler ise Erdoğan başkanlığında 2001'de Adalet ve Kalkınma Partisi'ni kurdular. Kendilerini Siyasal İslamcı kimliklerinden soyutlayarak “muhafazakâr demokrat” olarak tanımladılar. SP çatısında toplanan Milli Görüşçülerin yenilikçilerin bu tutumunu “davaya ihanet” olarak tanımlaması Ak Parti'yi daha da güçlendirmiştir. Nitekim Ak Parti'nin Milli Görüşle ters düşmesi İslamcı kimliğinden sıyrılmak istemesine örnek gösterilebilir.

Ekonomik kriz ortamında yapılan 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde Ak Parti %34 oy oranıyla iktidar partisi olmuştur. Seçmen ideolojik bir yaklaşımdan ziyade ekonomik politikaları önemsemiştir. Böylelikle 58. Cumhuriyet Hükûmeti Ak Parti

Genel Başkan Yardımcısı Abdullah Gül tarafından kurulmuştur. Siyasi yasağı devam eden Recep Tayyip Erdoğan seçimlere katılamamıştır. Sonrasında siyasi yasağı kaldırılan Erdoğan, 9 Mart 2003'te Siirt'te seçimlerin yenilenmesiyle milletvekili seçilmiştir. Bunun sonucunda Abdullah Gül istifa etmiş ve Erdoğan'ın başkanlığında yeni hükûmet kurulmuştur. Parti içinde yapılan seçimlerde Erdoğan delege oylarının tümünü alarak Ak Parti genel başkanı seçilmiştir.

Ak Parti, 2002 seçimlerinde kazandığı başarı ile mecliste en çok vekili olan parti olmuştur. Partinin en büyük vaadi ekonomiyi kalkındırmak ve demokratik hak ve özgürlüklere olanak sağlamak olmuştur. Ak Parti, seçmene IMF borçlarını kapatıp dışa bağımlı ekonomiye son verme sözünü vermiştir. Parti 3Y(yasak, yolsuzluk, yoksulluk) olarak tanımladığı dönemin önemli sorunlarını çözümlemeyi vaat etmiştir. Basın özgürlüğü konusunda yeni bir kanun çıkarılması da partinin hedefleri arasında yer almıştır.

Ak Parti iktidara gelmeden vaat ettiği Türkiye'nin Düşük-Orta Gelir düzeyinden Yüksek-Orta Gelir düzeyine gelmesi sözünü 2005 yılında önemli ölçüde yerine getirmiştir. Sağlıkta reform hareketi gerçekleştirilmiş ve bireylerin Genel Sağlık Sigortası'ndan yararlanması kolaylaştırılmıştır. Çözüm süreci başlatılmış ve enflasyon tek haneli rakamlara düşürülebilmektedir. 2003-2007 yıllarında ekonomik büyüme yılda % 6,9 oranında artmıştır.

Ak Parti döneminde yaşanan ekonomik büyüme ve 2002 seçimlerinde verilen vaatlerin birçoğunun gerçekleştirilmesi Ak Parti'nin 2007 seçimlerine daha güçlü bir parti olarak girmesini sağlamıştır. Genel seçimlerden önce gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimi birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. 24 Nisan 2007'de Ak Parti Grup Toplantısında cumhurbaşkanı adayı olarak Abdullah Gül açıklanmış ve 27 Nisan 2007 Cuma günü yapılan seçimde Gül, oyların çoğunu almıştır. Seçime tek aday olarak katılan Gül Anayasa'daki üçte iki çoğunluğun sağlanması maddesi nedeniyle Cumhurbaşkanı seçilememiştir. İkinci tur oylamaların yapılması kararlaştırılmışken Türk Silahlı Kuvvetleri bir bildiri yayınlayarak seçime müdahale etmiştir. Tarihte "27 Nisan e-muhtırası" olarak bilinen metinde hükûmete karşı bir tutum sergilenmiştir.

"Son günlerde, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde öne çıkan sorun, laikliğin tartışılması konusuna odaklanmış durumdadır. Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur. Ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri yapılmakta olan tartışmaların ve olumsuz yöndeki yorumların kesin olarak karşısındadır, gerektiğinde tavrını ve davranışlarını açık ve net bir şekilde ortaya

koyacaktır. Bundan kimsenin şüphesinin olmaması gerekir” (TBMM, 2012, 1255-1256).

Yayınlanan bildiride o günlerde düzenlenmiş olan Kur’ân-ı Kerim okuma yarışması, çocuklara başörtüsü takılıp ilahi söylenmesi, üniversitelere başörtülü öğrenci alımının gündeme gelmesi gibi konular üzerinden laikliğin ihlal edildiği öne sürülmüştür. Bu tutumun devamı halinde ordunun gereken müdahaleyi yapacağı belirtilmiştir. 28 Nisan 2007 günü saat 15.00’te Adalet Bakanı ve Hükûmet Sözcüsü Cemil Çiçek yaptığı açıklamada gece yarısı yayınlanan ve muhtıra niteliği taşıyan bu bildiriye sert bir dille cevap vermiştir.

“Öncelikle söylemek isteriz ki, Başbakan’a bağlı bir kurum olan Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir konuda Hükûmete karşı bir ifade kullanması demokratik bir hukuk devletinde düşünülemez. Genelkurmay Başkanlığı, Hükûmetin emrinde, görevleri Anayasa ve ilgili yasalarla tayin edilmiş bir kurumdur. Anayasamıza göre, Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakan’a karşı sorumludur. Bu metnin basın yayın organlarına verilmesi ve Genelkurmay’ın internet sitesinde yayınlanmasındaki zamanlama manidardır. Öncelikle, devletimizin yüce makamı olan Cumhurbaşkanlığına 11. Cumhurbaşkanı seçme sürecinde böyle bir metnin, hem de gece yarısı ortaya çıkması son derece dikkat çekicidir” (TBMM, 2012, 1255-1256).⁶

Ak Parti’nin bu tutumu yaşanabilecek olan yeni bir 28 Şubat sürecini engellemiştir. AKP’nin taviz vermeyen duruşu demokrasiye yapılan müdahaleyi ortadan kaldırmıştır. Abdullah Gül adaylıktan vazgeçmeyeceğini kararlılıkla dile getirmiştir.

Gelinen bu kritik noktada Anayasa Mahkemesi yapılan seçimi iptal etmiştir. Bu kararın ardından Erdoğan yaptığı açıklamada ortaya çıkan bu durumun millet iradesine sunulması gerektiğini belirtmiş ve erken seçim sürecini başlatmıştır. Erken seçim kararının ardından cumhurbaşkanlığı seçimleri tekrarlamış ancak yine bir sonuca varılamamıştır. Seçimin bu kadar uzaması karşısında Abdullah Gül TBMM’nin itibar kaybettiğini söyleyerek adaylıktan çekilmiştir.

TBMM’de yaşanan 367 krizi cumhurbaşkanlığı seçiminin halk tarafından yapılması fikrini ortaya çıkarmış ve mecliste yeni tartışma konusu olmuştur.

“Çok açık anlaşılmaktadır ki asıl tahammül edilemeyen milli iradedir, milletin söz sahibi olmasıdır. Çok partili hayata geçildiğinde o zaman ‘yeter söz milletindir’ diyenler, bu ülkede gümbür gümbür iktidara gelmişti Menderes ile birlikte. Şimdi biz 3 Kasım’da ne dedik hatırlayın. Önce ‘yeter söz milletindir’ süreci başlamıştı, şimdi ‘yeter karar milletindir’ dedik ve yola böyle devam ettik. Şimdi bunu söylüyoruz; yeter, karar

⁶ https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss376_Cilt2.pdf

milletindir... Millete gideceğiz. Cumhurbaşkanlığında da genel milletvekilliği seçimlerinde de...”⁷

Nitekim cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi mecliste kabul edilmiş, cumhurbaşkanının görev süresi yedi yıldan beş yıla düşürülmüştür. Bir kişinin, iki defa cumhurbaşkanı olarak seçilmesinin önü açılmıştır. Seçimlerin sonuçlanmaması sebebiyle halen görevine devam eden Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, kanunu onaylamayarak tekrar görüşülmesi için TBMM’ye geri göndermiştir. Kanunun tekrar mecliste kabul edilmesiyle kanun Cumhurbaşkanı tarafından halk oylamasına sunulmuştur. 21 Ekim 2007’de yapılan halkoylamasında oy kullananların %68,95’i “evet” oyu kullanmıştır ve anayasa değişiklik paketi kabul edilmiştir.

22 Temmuz 2007 genel seçimlerine gelindiğinde Ak Parti oylarını % 46,58 çıkararak meclisteki milletvekili sayısının %62’sine sahip olmuştur. Ak Parti’nin bu başarısı “Durmak Yok Yola Devam” sloganını ortaya çıkarmış ve bu seçmen üzerinde etkili bir söylem olmuştur. Seçime katılım oranının % 84,2’yi bulması halkın demokrasiye ve seçimin güvenilirliğine olan güvenini göstermiştir. Ak Parti böylece hem seçimi hem de seçmenin güvenini kazanmıştır. Genel seçimlerin ardından cumhurbaşkanlığı seçimleri tekrar gündeme gelmiştir. 367 krizi ile adaylıktan çekilen Abdullah Gül halktan gördüğü desteği yok saymayacağını ifade ederek tekrar aday olmuş ve 28 Ağustos 2007’de 339 oy alarak Türkiye Cumhuriyeti’nin 11. Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir.

Ak Parti seçimden sonra Anayasa değişikliği, e- Devlet Kapısı Projesi’nin hizmete girmesi, Türk dünyasında iş birliği sağlamak amacıyla adımlar atılması, bütçe açığının azaltılması ve ekonomideki büyümenin devam etmesi konularında çalışmalarını sürdürmüştür.

“22 Temmuz seçimlerinin ardından özellikle askerî vesayete karşı dik duruşuyla ön plana çıkan AK Parti, her türlü engelleme çabalarına karşın sistemin karşı çıktığı adayını cumhurbaşkanlığı statüsüne yükseltmiştir. 22 Temmuz’un ardından mecliste MHP’nin de desteğiyle üniversitelerde başörtüsüne serbestlik tanıyan kanunun kabul edilmesi AK Parti’nin 27 Nisan e-muhtırasından sonraki en önemli adımlarından birisidir. Bu adımla birlikte muhafazakâr kesimlerin AK Parti’den beklentisi artmaya başlamıştır” (Han, 2019, 61).

Ak Parti’nin bu çalışmaları halk tarafından desteklense de muhalefet cephesi giderek güçlenen iktidara karşı politikalarını devam ettirmiştir. Nitekim Cumhuriyet

⁷ <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogan-demokrasinin-agirligini-tasimak-bizim-icin-onurdur-6524360>

Başsavcılığı “laiklik karşıtı hareketlerin odağı” olarak suçladığı Ak Parti’ye kapatma davası açmıştır. Dava sonucunda Anayasa Mahkemesi Ak Parti’nin kapatılmamasına ancak hazine yardımıdan 1/2 oranında yoksun bırakılmasına karar vermiştir.

AK Parti iktidarının ikinci dönemindeki en önemli olaylardan birisi 2010 referandumudur. Bilindiği üzere darbe yalnızca askerîye tarafından gerçekleştirilen bir olay değildir. 28 Şubat sürecinde olduğu gibi medyanın tutumu çok önemlidir. Ak Parti bürokrasi kaynaklı yaşadığı engelleri yani yargıyı aşmak için attığı bu adımla 2011 genel seçimlerine de daha güçlü girebilmiştir. 12 Eylül 2010’da yapılan cuntacıların yargılanmasını öncelikli amaçlayan bu referandum Ak Parti’nin iyi parti duruşunu bir seviye daha ileriye taşımıştır. Bunun yanı sıra Ak Parti’nin başörtüsü sorununu aşmak için attığı adımlar her ne kadar başarısız hamleler olsa da Ak Parti lehine dönmüştür. Ak Parti’nin sivil bürokrasiyi aşmak için başörtüsü serbestliği ile ilgili anayasa değişikliği teklifi veto edilince bir anda iyi yönde çalışmaları engellenen parti görünümü oluşmuştur. Bu duruma tepki gösteren vatandaşlar Ak Parti’nin hem savunucusu hem destekleyicisi olmuşlardır.

2011 yılı seçim vaatlerinde özellikle ithalat ve ihracata ilişkin rakamlar, ekonomik büyüme, istihdama ilişkin teşvikler üzerinde durulmuştur. Diğer bir önemli konu olan teröre ilişkin tartışmalara ise Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi kapsamında vurgu yapılmıştır. Özgürlüklerin ve güvenliğin bir arada bulunabileceği ve herkesin hak ve özgürlüklerine saygı ile yaklaşabileceği demokratik bir Türkiye hedeflenmiştir. Dil, din, ırk ayrımı olmadan toplumu birbirine kenetleme ve terörün kabul edilemez olduğu ön plana çıkarılmıştır.

Hedef 2023 sloganıyla hazırlanan afişler ve reklamlarda doğru ekonomik ve siyasi adımlarla 2023’te güçlü bir Türkiye olacağı vaat edilmiştir.

“...Bundan 8 yıl önce Türkiye, bırakınız 12 yıl sonrasını, önündeki 12 saati dahi göremiyordu. Ekonomide, iç politikada, dış politikada birkaç saat sonrasında Türkiye’de nelerin olacağı, nelerin yaşanacağı kestiremiyordu. Değil 12 günlük politikalar, 12 saatler politika dahi üretilmiyor, 12 saat sonra ekonominin göstergelerinin nerelere fırlayacağı, nerelere düşeceği kestirilemiyordu. İşte o günlerden AK Parti iktidarıyla Türkiye bugünlere ulaştı. Önündeki 12 saati göremeyen Türkiye, bugün artık önündeki 12 yılı planlıyor...” (Erdoğan, 2011; www.akparti.org.tr)

12 Haziran 2011 Genel Seçimleri öncesinde siyasi liderlerin ve partilerin o dönemin öne çıkan sosyal medya araçları olan *twitter* ve *facebooku* aktif kullandıkları görülür. Özellikle AK Parti, sosyal medyayı etkin bir biçimde kullanmakta ve liderlerine ilişkin bilgilerin ve faaliyetlerin yayılmasına özen göstermektedir. Böylece

seçmenle parti arasında sürekli ve hızlı iletişim kurulmuştur; bu da seçmeni partiye daha yakın, hükûmeti daha ulaşılabilir hissettirmiştir. Sonuç olarak seçim çalışmalarında başarılı olan AK Parti, %49,8'lik oy oranıyla hükûmet partisi olmaya devam etmiştir.

2011 genel seçim vaatlerinde Türkiye'nin yeni bir anayasaya ihtiyacı olduğu özellikle vurgulanmıştır. Demokratik, özgürlüğe sahip çıkan, gereksinimleri karşılayan, halkın dilinden anlayan bir anayasaya gereksinim duyulduğu ifade edilerek yeni anayasa için çalışmaların başlatıldığı ifade edilmiştir. İthalat ve ihracat, ekonomik büyüme, istihdama ilişkin teşvikler gibi vaatlerde bulunulmuştur. Diğer bir önemli konu olan terör olayları için tüm insanlık için bir felaket olduğu vurgulanarak dil, din, ırk gözetmeksizin toplumca birbirine kenetlenmenin önemi üzerinde durulmuştur.

Seçimden sonra vatandaşların Anayasa mahkemesine bireysel olarak başvurabilmeleri mümkün kılınmış, Anayasa Mahkemesi'nin Türkiye İnsan Hakları Mahkemesi'ne dönüştürülmesi ile halkın kendi hakkını aramasına katkıda bulunulmuştur.

Bu dönemde Mili Eğitim Bakanlığı'nda önemli değişiklikler yapılmıştır. Kamuoyunda 4+4+4 yasası olarak bilinen ve kapsamlı bir eğitim reformu niteliğini taşıdığı ifade edilen kanun çıkarılmıştır. Buna göre:

- 8 yıl boyunca sürekli olan zorunlu eğitim yerine 12 yıl boyunca zorunlu ve aşamalı eğitim sistemi getirilmiş ve 12 yıllık süre üç aşamaya bölünmüştür. Liseler zorunlu hale getirilmiştir.
- Çocukların ilkokula başlama yaşları tercihe göre en az 60 ay olmak üzere zorunlu olarak 66 aya indirilmiştir.
- İlköğretimin ilk kademesi 4 yıl ilkokul, ikinci kademesi ise 4 yıllık ortaokul ve imam hatip ortaokulu olarak düzenlenmiştir.
- Ortaokul başlangıç olmak üzere Kuran-ı Kerim, Hz. Muhammed'in Hayatı ve bazı dersler seçmeli hale getirilmiştir.
- Ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarında lise eğitimini desteklemek amacıyla öğrencilerin beceri, gelişim ve tercihlerine yönelik seçmeli dersler oluşturulmuştur.
- Üniversiteye giriş sınavlarına yönelik olarak okuldan alınan katkı puanları kaldırılmıştır. Üniversiteye girişte okullar arasındaki katsayı farkları kaldırılmıştır.
- Adayların yükseköğretime yerleştirilirken esas alınan puanı "Yükseköğretim yerleştirme puanlarının hesaplanmasında adayların ortaöğretim başarıları dikkate alınır. Ortaöğretim bitirme başarı notları en küçüğü 250 en büyüğü 500 olmak üzere ortaöğretim başarı puanına dönüştürülür. Ortaöğretim başarı puanının yüzde on ikisi yerleştirme puanı hesaplanırken merkezi sınavdan alınan puana eklenir" şeklinde düzenlenmiştir (AK Parti Genel İcraatlar Kitabı, 2018, 190-200).

Bir taraftan bu gibi çalışmalar yapılırken öte yanda dershanelerin kapatılması süreci başlatılmıştır: İlk önce hükûmet bazı cemaatçi yetkilileri makamlarından

uzaklaştırmaya başlamıştır. Şubat 2012’de MİT Müsteşarı Hakan Fidan PKK terör örgütüyle yapılan görüşmeler nedeniyle savcılığa ifadeye davet edilmiş ve Hakan Fidan görüşmeye gitmemiştir. Bunun üzerine hızla yeni bir kanun çıkarılmış ve MİT müsteşarlarının ifadeye çağrılmaları başbakanlık iznine bağlanmıştır. Bu olay, Gülen Cemaati ile AK Parti'nin arasının bozulduğu yönünde haberlerin çıkmasına sebep olmuştur. Gülen Cemaati'nin devleti ele geçirdiği ve devlete sızdığı iddiaları gündeme gelmiştir.

Hükûmetin dersanelerle ilgili yeni bir kanun tasarısı hazırladığı haberleri üzerine Gülen cemaati Zaman Gazetesi’nde tasarıya karşı bir kampanya başlatılmıştır: Gazete 14 Kasım’da “*Eğitime büyük darbe*”⁸

15 Kasım’da “*Böyle bir yasa darbe döneminde bile uygulanmadı*”⁹

16 Kasım’da “*Önce dersaneleri doğuran sebepler kaldırılmalı*”¹⁰

17 Kasım’da “*Kanun zoruyla dersane kapatmaya iş dünyası da hayır diyor*”¹¹

18 Kasım’da “*Türkiye Tek Ses: Eğitimin ve insan yetiştiren kurumların önü kesilmesin*”¹² manşetleriyle çıkmıştır. 15 Kasım 2013’te gazete “dersane” ekiyle birlikte 1,5 milyon adet basılıp dağıtılmıştır.

28 Kasım 2013’te Taraf Gazetesi’nde Fetullah Gülen’i bitirme kararının 2004’te Milli Güvenlik Kurulu’nda alındığı haberi yayınlanmıştır. Bu yazıda 2004 Ağustos ayında MGK toplantısında Gülen Cemaatine karşı alınan kararların altında Başbakan Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün imzalarının bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Bunun üzerine Erdoğan, 2004 MGK belgesini açıklamanın "vatan hainliği" olduğunu ileri sürmüştür. Diğer taraftan da dersanelerle ilgili kararlılıklarının sürdüğünü belirtmiştir.

17 Aralık 2013’e gelindiğinde devlet yetkililerinin de içinde olduğu birçok ismin gözüaltına alındığı büyük bir operasyon başlatılmıştır. Gözüaltına alınanlar rüşvet,

⁸<https://web.archive.org/web/20140304175203/http://www.gazete5.com/gazete-mansetleri/zaman/2013-11-14>

⁹<https://web.archive.org/web/20140304175539/http://www.gazete5.com/gazete-mansetleri/zaman/2013-11-15>

¹⁰<https://web.archive.org/web/20140304175756/http://www.gazete5.com/gazete-mansetleri/zaman/2013-11-16>

¹¹<https://web.archive.org/web/20140304175756/http://www.gazete5.com/gazete-mansetleri/zaman/2013-11-16>

¹²<https://web.archive.org/web/20140603204702/http://nediyor.com/2013/11/25/zaman-dersane-ekiyle-1-5-milyon-cikti/>

görevi kötüye kullanma, ihaleye fesat karıştırma ve kaçakçılık gibi ağır suçlamalarla itham edilmiştir. Operasyonda seksenden fazla kişi gözaltına alınmıştır. Bu isimlerden en dikkat çekenleri: Dönemin İçişleri Bakanı Muammer Güler'in oğlu Barış Güler, Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan'ın oğlu Salih Kaan Çağlayan, Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar'ın oğlu Abdullah Oğuz Bayraktar, Halkbank Genel Müdürü Süleyman Aslan, Fatih Belediye Başkanı Mustafa Demir ve işadamları Ali Ağaoğlu, Rıza Sarraf'tır.

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan bu operasyonları *paralel yapı* olarak tanımladığı Fethullah Gülen Cemaati'nin kirli bir oyunu olarak nitelendirmiştir. Ekonomik istikrarı bozarak iktidarı güçsüzleştirmenin amaçlandığını belirten Erdoğan, paralel yapıyı sert bir dille eleştirmiştir. Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç devlet içinde bir yapılaşma söz konusu ise bunu ortaya çıkaracaklarını ifade etmiştir:

“Operasyonun ne amaçla yapıldığını biliyoruz. Psikolojik harple karşı karşıya olduğumuzu söyleyebilirim. Bunun amacı ne olabilir? Hükümetimizin yıpratılması. Biz yolsuzluklara karşı savaş vermiş bir hükümetiz. . Bizim en çok başarıyla gerçekleştirdiğimiz yolsuzluklarla ilgili kamuoyunun gözünden düşürmek için olduğunu biliyoruz. . Bunları yapanları bulacağız. Devlet içinde kümelenmiş bir örgüt söz konusu ise bunları ortaya çıkarmak boynumuzun borcu olsun.”¹³

Operasyon sırasında Halk Bankası Genel Müdürü'nün evinde ayakkabı kutuları içine saklanmış 4,5 milyon dolar ve Muammer Güler'in oğlu Barış Güler'in yatak odasında para sayma makineleri çıktığı iddia edilmiştir. “17 Aralık soruşturmasının etkisi sürerken Erdoğan ve bazı bakanların da aralarında bulunduğu üst düzey birçok bürokrat ve iş adamına ait olduğu iddia edilen ses kayıtları internet ortamına sızdırılmıştır. Bu kayıtlara göre ortaya atılan iddialarda yolsuzluk ve ihaleye fesat karıştırmanın yanı sıra görevini kötüye kullanma suçları dile getirilmiştir” (Akbayır, 2018, 64).

Ses kayıtlarının sosyal medyaya da sızmasıyla Avrupa Birliği Bakanı Egemen Bağış görevinden alınmıştır. İçişleri Bakanı Muammer Güler, Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan, Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar görevlerinden istifa etmiştir. 25 Aralık'ta ikinci bir operasyon başlatılmış ve savcı Muammer Akkaş'ın isteğiyle 96 kişi gözaltına alınmıştır. Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, ihaleye fesat karıştırmak ve rüşvet suçlamalarıyla mahkemede 41 kişiye gözaltı kararı çıkartılmıştır. Savcı Akkaş birçok iş adamının arasında bulunduğu bazı iş adamlarının mal varlığına el koydurma kararı hazırlatmıştır. Başbakan Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'ın da şüpheli

¹³<https://web.archive.org/web/20131219092853/http://www.internethaber.com/arinctan-flas-operasyon-aciklamasi-620192h.htm>

sıfatıyla ifade vermesi istenmiştir. Bilal Erdoğan ifadesini Savcı Akkaş görevden alındıktan sonra yerine atanan yeni savcıya vermiştir. “Bu operasyonların sonucunda devlet kademelerinin çoğunda, başta Cumhuriyet Savcılığı ile HSYK, birçok il emniyet müdürlüklerinde karşı operasyonlar ve görevden almalar yaşanmıştır. Sonuç olarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı 17 Ekim 2014'te dosyayla ilgili takipsizlik kararı vererek operasyonların sona ermesini sağlamıştır” (Akbayır, 2018, 64).

31 Aralık 2013'e gelindiğinde, Başbakan Yardımcısı Ali Babacan 17 Aralık'ta mini bir darbe girişimi yapılmış olduğunu ileri sürmüştür: “Biz bunu e-muhtıra'da yaşadık, parti kapatma davasında yaşadık orada da soru işaretleri aynıydı. Burada da yargı, emniyet ve diğer devlet birimleri içinde kurulmuş bir yapının artık darbe diyemeyiz adına çok ağır olur ama mini bir darbe girişimi diyelim. Yatırımcıların piyasaların bakışı bu yönde” değerlendirmesinde bulundu.”¹⁴

Aynı gün başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a sunulan bir istihbarat raporu gazetelerde yayınlanmıştır. Bu rapora göre “paralel yapı” yirmi yedi ilde şubeler kurmuş, iki bin rütbeli polisi, yüzlerce yargı mensubunu, bankacı ve akademisyeni kontrol etmektedir.

1 Ocak 2014'te Hatay'da ve 19 Ocak 2014'te Adana'da silah yüklü oldukları iddiasıyla durdurulan ve arama yapılmaya çalışılan tırlar ise gündemi sarsan diğer bir olay olmuştur. Hatay'da durdurulan tırın aranmasına MİT görevlileri izin vermemiştir ve arama yapan savcının görev yeri değiştirilmiştir. Bu olayların basına yansımaları sonucu ise Can Dündar ve Erdem Gül tutuklanmıştır.¹⁵

Adana'da durdurulan TIR'ların ise MİT'e ait olduğu Adana Valiliği tarafından açıklanmıştır. Hükûmet sözcüsü Hüseyin Çelik TIR'lardaki malzemenin devlet sırrı olduğunu ve savcının böyle bir arama yapma hakkının olmadığını ifade etmiştir. Erdoğan ise savcının kendisinden izin almadan MİT Tırlarını arama emri veremeyeceğini, bunun 17 Aralık'ta yapılan hareketin devamı olduğunu söyler:

“O paralel savcı operasyon yapıyor. MİT mensuplarına silah doğrultuyorlar. Yere yatırıyor, tekmeliyorlar. Kimin talimatıyla oluyor bu? Emniyetin, jandarmanın, yargının içine sızan paralellerin talimatıyla oluyor. İşte bunlar, yurtdışındaki odaklardan talimat alarak, kendi ülkelerinin istihbarat teşkilatına silah doğrultacak kadar vatana ihanet içindeler. Benim ülkemin istihbarat teşkilatı, Suriye'ye, hem de Suriye'deki Bayır Bucak Türkmenlerine insani yardım taşıyacak, birileri de gelecek silahla engelleyecek. Ey paralel yapının savcısı, iznim olmadan MİT'e müdahale edemezsin. Bu ne cesarettir. Bu millet, bunu affetmez. Bu ihanetin, bu ajanlık faaliyetinin, hesabını hepsinden

¹⁴ <https://web.archive.org/web/20140304184704/http://www.ntvmsnbc.com/id/25489016/>

¹⁵ https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/151127_mit_tirlari_neler_olmustu

soracağız. Kim adına yapıyorlar, ortaya çıkacak. Talimat veren elebaşlarından da soracağız.”¹⁶

Yapılan operasyon ve operasyon girişimleri devam ederken Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki çok sayıda polis başka görevlere verilmiş, 17 Aralık'tan sonraki 35 gün içinde 5.000 Polisin yeri değiştirilmiştir.

Gündemin yapılanma iddialarıyla sarsılmasının ardından Cumhurbaşkanı Abdullah Gül 4 Ocak'ta Habertürk Tv canlı yayınına katılarak soruları yanıtlamıştır. Devlet içinde yapılanma olduğu iddialarına cevap vermiştir.

“Bir devlet içinde ayrı bir devlet ya da ayrı yapılanmalar olamaz. Kurumlar anayasaya ve kanunlara kesinlikle dikkat edecek. Kendi içindeki hiyerarşiye dikkat edecek. Herhangi bir gruplaşma olmayacak. Kurumun dışında başka bir yerden talimat, başka bir yere kurumun bilgilerini taşıma asla olamaz. Bunlar olursa tabii ki ortaya çıkarılır. Bunun dışında sivil toplumda nasıl şeffaflık önemliyse bu tür konularda da şeffaflık önemlidir. Hele de yargı içinde böyle bir şey varsa asla tahammül edilemez.”¹⁷

Erdoğan ise hükûmete komplo kurulduğunu, AK Parti'ye yolsuzluk etiketi yapıştırılmaya çalışıldığını, Türkiye'nin güçlenmesinin engellenmeye çalışıldığını ve Cumhurbaşkanı ile arasına fitne sokulmak istendiğini söylemiştir. Böylece devlet içinde devlet, girişim gibi söylemler halk arasında bile konuşulur olmaya başlamıştır. Gülen Cemaati'ne yönelik suçlamalar ve operasyonlar giderek artmıştır. Öğrencilerin bu yapılanmanın dersane, ev ve yurtlarından çıkmaları; cemaatle bağları olan kişilerin ilgisini kesmeleri istenmiştir. 21 Aralık'ta Fetullah Gülen'in beddualarla dolu bir açıklama yapmasıyla Erdoğan ve partisindekiler artık cemaat için “ihamet çeteleri”, “dindar kisvesi altındaki taşeron örgütler” gibi ifadeler kullanmaya başlamıştır. Şubat 2014'e gelindiğinde ise dersanelerin kapatılması mecliste gündeme getirilmiş ve artık açıkça cemaate savaş açılmıştır.

AK Parti iktidarının aynı yıl yaşadığı diğer bir kırılma noktasıysa Gezi Parkı eylemleridir. “Türkiye, 2013 yılının Mayıs sonu ile birlikte toplumsal hafızalarda yer edinecek bir toplumsal hareketle karşılaşmıştır” (Akbayır, 2018, 65). İstanbul Taksim Meydanı'nda yer alan Gezi Parkı'nın yayalaştırma projesi kapsamında yıkılacağı haberi sosyal medyada yayılmıştır. 27 Mayıs 2013'te iş makinelerinin parka girmesi sonucunda bazı sivil toplum kuruluşları parka gelerek direniş göstermeye başlamıştır. 28 Mayıs günü çeşitli muhalefet partilerinden temsilcileri de aralarına alan göstericiler parkta çadır kurmuş, ağaçlara sahip çıkma çağrısı yapmıştır.

¹⁶<https://web.archive.org/web/20140306210143/http://www.sabah.com.tr/Gundem/2014/02/17/bu-ihamet-in-bedelini-hepsinden-soracagiz>

¹⁷<https://web.archive.org/web/20140304231839/http://www.sabah.com.tr/Gundem/2014/01/04/devlet-icinde-devlet-olamaz>

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın televizyon kanallarından yaptığı açıklamalarda projenin her ne pahasına olursa olsun tamamlanacağını ve geri adım atılmayacağını söylemesi eylemcileri daha da kamçılamıştır. Böylece bu eylem Gezi Parkı özelinden çıkıp yurdun dört bir yanına yayılmıştır. Artık sadece Gezi Parkı değil polisin göstericilere aşırı müdahalesi de protesto konusu olmuştur. Olayların kontrolden çıkma noktasına gelmesiyle 1 Haziran'da polisler geri çekilmiş ve göstericiler Gezi Parkı'na kamp kurmuştur. 15 Haziran'a kadar süren bu kamp bir eylem olmaktan çıkıp hükûmete yönelik bir direniş olma noktasına varmıştır:

“Günlerce süren Gezi Parkı eylemleri toplumsal hafızayı derinden etkilemiştir. Siyasi istikrar amacı güden iktidarın bu engel karşısında sergilediği sert tutumu, muhalefetin uzlaşma çabalarını sonuçsuz bırakarak ülke içerisindeki gerilimi daha da tırmandırmıştır. Onlarca ölü, onlarca sakat, binlerce yaralı geride bırakan Gezi Parkı eylemleri yıllarca tartışılarak güncelliğini korumuştur. AK Parti iktidarının önemli sınavlarından birisi olarak dikkat çeken bu süreçte, toplumsal olarak ülkenin kutuplaşmaya başladığına dair fikirler de sıklıkla dile getirilmiştir. Eylemler üzerine sayısız yazılar yazılmış, makaleler kaleme alınarak kitaplar basılmıştır. Eylemlere katılan aktivistlerin ortak açıklaması ise birkaç ağaç ile başlayarak iktidara dur deme girişimine dönüştüğüne yöneliktir” (Akbayır, 2018, 66).

Yaşanan bu kırılma süreçlerinden sonra AK Parti, Gülen Cemaati ile olan tüm ilişkilerini bitirmiş ve Cemaat' in ülke içerisinde ve dışarıda yürüttüğü tüm faaliyetlerini yasa dışı ilan etmiştir.

Tarihler 10 Ağustos 2014'e geldiğinde Türkiye'de ilk kez Cumhurbaşkanlığı Seçimi halk oylamasıyla gerçekleşmiş ve Recep Tayyip Erdoğan seçilmiş ilk cumhurbaşkanı olmuştur. AK Parti halen sandıktan başarıyla çıkan bir iktidar olsa da öncesinde yakın olduğu cemaatle çatışması seçmeninde bazı bölünmelere-fikir ayrılıklarına neden olmuştur. AK Parti halk nezdinden güven kaybetmiş ve Ak Parti'nin siyasi istikrarsızlığa düştüğü yorumları dillendirilmeye başlamıştır.

Böyle bir ikilemde kalan seçmen tarihler 7 Haziran 2015'i gösterdiğinde bu kez genel seçim için sandığa gitmiştir. Davutoğlu'nu aday çıkartarak seçime giren AK Parti, büyük bir oy kaybı yaşamış ve seçimlerden tek başına iktidar olma şansını kaybederek çıkmıştır.

“AK Parti iktidarı 2002'den bu yana ülkenin yönetiminde yer almakta olup, genel başkanlık koltuğunda ise Recep Tayyip Erdoğan oturmuştur. Fakat bu seçimlerde AK Parti'de koltuk değişimi yaşanmış ve yapılan halk oylaması neticesinde Cumhurbaşkanı görevine seçilen Recep Tayyip Erdoğan'dan boşalan koltuğa Ahmet Davutoğlu oturmuştur. Davutoğlu liderliğinde 7 Haziran 2015 genel seçimlerine giren AK Parti iktidarı, büyük bir oy kaybı yaşayarak seçimlerden tek başına iktidar olma şansını kaybederek çıkmıştır. AK Parti seçimlerden lider parti olarak 258 milletvekili ile %40.98 oy ile çıkarken, CHP oyların 25'ini almış, MHP %16.3 ve Halkların Demokratik Partisi (HDP) ise seçimlerden 13.1'lik oy oranı ile ayrılmıştır. Böylesi bir sonuç iktidar tarafından huzursuzlukla karşılanarak, kurulan erken seçim hükûmeti neticesinde ülke 6 ay sonra yeniden sandık başına gitmiştir. Bu defa 1 Kasım 2015'de yapılan seçimlerden istikrar söylemi ile AK Parti 49.48 oy alarak zaferle çıkmıştır ve tek başına hükûmeti kurma görevini de üstlenmiştir” (Akbayır, 2018, 66).

Siyasi cephede bu gelişmeler yaşanırken diğer taraftan ülkede yaşanan birçok olay Türkiye’ de güvenlik açığı olduğunu düşündürtmeye başlamıştır. İlk olarak 11 Mayıs 2013 Reyhanlı’da iki ayrı bombalı saldırı düzenlenmiştir: Saldırıda 52 kişi ölmüş, 146 kişi yaralanmıştır. 6 Ocak 2015’te Sultanahmet Meydanı’nda bir kadın üzerindeki patlayıcıları patlatarak intihar saldırısı düzenlemiş ve bir polis memuru şehit olmuştur. 20 Şubat’ta Ege Üniversitesi kampüsünde Ülkü Ocakları üyeleri ile PKK’nın gençlik yapılanması arasında çıkan tartışmada Fırat Çakıroğlu adlı öğrenci bıçaklanarak öldürülmüştür. 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü etkinliklerinde çıkan olaylarda 339 kişi gözaltına alınmıştır. 7 Haziran 2015 seçimlerinin ardından artan bombalı intihar saldırıları giderek şiddetlenmiştir. 20 Temmuz 2015’te Şanlıurfa’nın Suruç ilçesinde bombalı intihar eylemi gerçekleştirilmiş ve saldırgan dâhil 34 kişi ölmüş; 100’den fazla kişi yaralanmıştır. 10 Ekim 2015’te Ankara Tren Garı önünde bombalı saldırı düzenlenmiştir: 109 kişi yaşamını yitirmiş, 48’i ağır 246 kişi yaralanmıştır. Yaşanan bu olaylar toplumda güvenlik tartışmalarının yaşanmasına sebep olmuştur.

“Ülkenin özellikle Suriye sınırında yaşanan insanlık dramı ile mücadele ettiği bu dönemde, IŞİD terör örgütünün kanlı eylemleri toplumda geniş yankı uyandırmıştır. Ülke iktidarının bu gibi sorunlara karşı terörle aktif mücadele politikası sonucunda 7 Haziran 2015 ile 21 Ocak 2017 arasındaki şiddet olaylarında 596 sivil, 580 asker ve 311 polis yaşamını yitirmiştir¹⁶. Bütün bu sorunlardan beslenerek etkisini genişletmek isteyen FETÖ ise darbe hazırlıklarına girerek, yapılacak olan askerî şurada TSK içerisine yerleştirdikleri kripto FETÖ mensubu askerlerin açığa çıkmasından korkarak bir “altın vuruş” arayışı içerisine girmiştir” (Akbayır, 2018, 66).

Ülkenin siyasi ve ekonomik anlamda zayıfladığı bu dönemde, 15 Temmuz 2016 akşamı İstanbul’daki Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprüsü bir grup rütbeli asker ve Hava Harp Okulu öğrencisi tarafından kapatılmıştır. Bu olay sosyal medya üzerinden duyulmaya başlamışken TRT’de yayınlanan bildiriyle ordunun yönetime el koyduğu ifade edilerek ülkede sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan edildiği açıklanmıştır. FETÖ mensubu Türk Silahlı Kuvvetleri üyeleri, askerî bir darbe girişimi başlatmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a suikast düzenlemeyi hedefleyen FETÖ mensubu askerler, mevcut iktidarı devirerek askerî bir hükûmet kurmayı denemiştir. İstanbul ve Ankara merkezli olarak başlayan kalkışma, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “FaceTime” adlı uygulama aracılığı ile bağlandığı CNN Türk canlı yayınında ulusa seslenerek “darbeye karşı direniş çağrısı” yapmasıyla bastırılabilmiştir. Bu çağrının ardından ülkenin dört bir yanında on binlerce gösterici, demokrasi ve seçilmiş hükûmeti korumak adına sokağa çıkmıştır. Sabaha kadar süren olaylarda 104’ü darbe yanlısı asker olmak üzere 300’den fazla kişi hayatını kaybetmiş

ve 1491 kişi yaralanmıştır. 16 Temmuz sabah saatlerinde darbe geri püskürtülmüş, askerler silahlarıyla beraber teslim olmuştur.

“Cumhurbaşkanlığı tarafından yayınlanan “10 Soruda 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Fethullahçı Terör Örgütü” adlı kitapçık darbe girişiminin aslında 2012 yılında başlamış olduğuna dikkat çekmektedir. 7 Şubat 2012 tarihinde MİT Müsteşarı Hakan Fidan ile eski müsteşar Emre Taner ve yardımcısı Afet Güneş, İstanbul Özel Yetkili Savcılığı tarafından şüpheli olarak ifadeleri alınmak üzere çağırılmıştır. Bu çağrı, yargı ve polis içerisine sızan FETÖ mensubu kişilerce girilen seçilmiş iradeye karşı yürütülmüş ilk yasa dışı hamle olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu dönemde Başbakan olarak görev yapmakta olan Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın talimatıyla PKK ile silahsızlanma sürecine ilişkin görüşmeler yürüten MİT Müsteşarı Fidan, Cumhurbaşkanı’nın talimatı ile ifade çağrısına cevap vermemiştir. Hakan Fidan bu çağrıya göre terör örgütü üyesi olmakla suçlanmıştır. Kitapçıkta ileri sürülen bir diğer darbe girişimi ise Gezi Parkı olaylarıdır. Darbe girişiminin askerî bir kalkışma şekline dönüşmeden önce başvuru son yöntem ise 17 – 25 Aralık soruşturmaları olarak ifade edilmiştir” (Akbayır, 2018, 71).

Mustafa Akbayır Varlık’ta yayımlanan yazısında aslında kalkışma sürecinin çok önceden başlayan yasadışı aramalar ve polis teşkilatına sızıntılarla başladığına dikkat çeker.

3.1. Varlık’ta Girişim Süreci

Ülke siyasetinde bu hareketlilikler yaşanırken kültür gündeminin de bu olaylardan etkilenmemesi mümkün değildir. Varlık dergisi, yaşanan olaylara sayfalarında yer vermiş, bazı siyasi gelişmeler yazarlar tarafından eleştirilmiştir. Dergide Gezi Parkı Olaylarına geniş yer verilmiştir. 1272. sayı Sanatın Politikası başlığıyla çıkmıştır. Dergi kapağında ve içerisindeki yazılarda aşağıdaki görsel kullanılarak gezi direnişine vurgu yapılmıştır.

SANATIN POLİTİKASI

BARIŞ ACAR

Fotoğraf 4 (Varlık, Eylül 2013, 3)

Barış Acar ilgili yazısında “Gezi Direnişi’ yle beraber sanat dünyasında, belki de uzun zamandır tanık olmadığımız kadar canlı bir biçimde, yeniden sanat ilişkisi konuşulmaya başlandı” (Acar, 1272, 3) diyerek o dönem sanatçıların hükûmete karşı duruşuna ve sanatın siyasetle ilgisine dikkat çekmektedir. Cengiz Erdem ise Gezi Olayları’ nın aslında oluşturmuş olduğu ruha, ilk kez hükûmete karşı tek bir amaçla birleşip direnmenin önemine dikkat çeker. Ona göre sokaktaki olaylar yatışsa da orada gösterilen direniş ruhu her zaman yaşayacaktır, bu bir duruş meselesidir: “...asıl mesele Gezi Parkı Olayları’ nın açığa çıkardığı hakikate sadık kalmak, kalabilmek meselesidir. Sokaktaki olaylar şimdilik durulmuş gibi gözükse de Gezi Ruhu dimdik ayaktadır ve ruh gibi o da ölümsüzdür (Erdem, Eylül 2013, 22).

Derginin 1300. sayısında paralel yapı soruşturmaları ele alınmıştır. Cumhurbaşkanının uygulamaları tek adam siyaseti olarak değerlendirilmiş ve Erdoğan’ın parti içinden bile farklı görüşleri dikkate almadığı savunulmuştur. Korkmaz Alemdar *Medya Halleri Şaşkınlık ve Zavallılık* başlıklı yazısında AK Parti’nin paralel yapılanmayı temizleme adına yaptığı operasyonlarda aslında kendi içindeki “çatlak” sesleri etkisiz hale getirdiğini ifade etmiştir. Böylece parti içinde

yapılan siyasetten ve alınan kararlardan rahatsız olan kimse bırakılmamış, eleştirilerin önü tam anlamıyla kapatılmıştır: “Cumhurbaşkanımın her şeyi belirlediği AK PARTİ içinde farklı bir görüş işitilmesi olanaksız hale gelmiştir. Parti içindeki "çatlak" sesler, paralel yapı soruşturmaları ile tamamen etkisiz hale getirilmiştir. AK PARTİ'ye kendi içinden uyarı gelmesi olanaksız gibi görünmektedir.” (Alemdar, Ocak 2016, 52)

Böyle bir durumda hükûmet kararlarını sorgulayacak ve eleştirecek olan iki kurum kalır: Muhalefet ve Medya. Alemdar’a göre Muhalefet kendi başarısızlıklarının derdine düşmüş ve olan bitene kör hale gelmiştir. Bu durumda geriye bir tek medya kalır. Medya da görevini yapmaktan alıkoyulmaktadır. Bu sebeple medya güvenilirliğini kaybetmiştir. Hükûmete uyarı yapabilecek olan medya kuruluşlarına sürekli olarak baskı ve soruşturma tehdidi vardır. Çoğunluğu cumhurbaşkanına hakareten birçok gazeteciye dava açılmış, oldukça fazlası tutuklanmıştır.

“Bu suskunluk ortamında gerçekleri anlatabilecek tek olası güç olarak medya kalıyor. O da ne yazık ki güvenilebilecek bir durumda değil, çünkü dördüncü gücün uyarı görevini yapmaması için bütün koşullar sağlanmış durumda: Tehditler, baskılar, soruşturmalar hep uyarı yapabilecek medya kuruluşlarına karşı uygulanıyor. Yargı yoluyla medya çalışanlarına uygulanan baskı ürkütücü boyutlara ulaşmış durumda. Soruşturma açılan gazeteci sayısı 2015 yılında 88 iken, bu yıl 119. Hapis cezasına çarptırılan gazeteci sayısı geçen yıl 10 iken, bu yıl 13; tutuklu gazeteci sayısı 2014'te 4 iken, 2015'te 16. Çoğunluğu cumhurbaşkanına hakareten haklarında dava açılan gazetecilerin sayısı geçen yıl 310 iken bu rakam bu yıl 442'ye ulaştı.” (Alemdar, Ocak 2016, 52-53).

Alemdar’a göre hükûmet açıkça belirli kişileri gözetten bir politika izlemektedir. Bununla da kalmayıp devletin kanallarını siyasetine alet etmektedir. Baskı araçlarının hepsi iktidarın amaçları doğrultusunda kullanılmaya başlanmış; *Ordu, polis, yasama, yürütme, din (diyanet) ve medya* ne düşünülmesi gerektiği konusunda halkı yönlendirir hale gelmiştir. Hükûmete yakın olan medya kanalları, medyanın deyimiyle yandaş medya, olup biten her olayda gelişmeleri sorgulamak bir yana şuursuzca alkış tutmuştur. Yaşanılan ne olursa olsun hükûmeti haklı çıkarma görevini üstelenmiştir. Alemdar’ a göre bu *yandaş medya* bu tutumu sayesinde kamu kaynaklarından istediği gibi yararlanma hakkına sahip olmuştur.

“Başbakan ya da cumhurbaşkanının açıkça ve kişileri gözeterek yaptığı eleştirilere yargı ve kurumları (RTÜK, YSK, BİK, TİB) kararlarıyla katıldılar. Bu durum Fransız düşünürü Louis Althusser’in devletin ideolojik aygıtları olarak nitelediği baskı araçlarının Türkiye’de de hep birlikte, iktidarın amaçları doğrultusunda kullanılmaya başlandığını düşündürmektedir. Ordu, polis, yasama, yürütme, din (diyanet) ve medya bir bütün olarak ne düşünülmesi gerektiği konusunda yurttaşın günlük yaşamına biçim verir hale gelmiştir. Bu araçlardan medyanın "yandaş" olarak nitelenen kısmı, gelişmeleri sorgulamak yerine hemen her yapıları alkışlama, haklı gösterme işlevini yüklenmiş durumdadır. Bu tutumu sayesinde kamu kaynaklarından cömertçe beslendiği düşünülürse çabalarının karşılıksız kalmadığı anlaşılır” (Alemdar, Ocak 2016 , 53).

Fotoğraf 5 (Varlık, Ocak 2016, 53)

Aynı sayfada üç maymun olarak bilinen temsili bir görsel kullanılmıştır. “Görmedim, duymadım, bilmiyorum” anlamına gelen bu görselin Hindistan’daki anlamı ‘görmezsek, işitmezsek, konuşmazsak, şeytan da bize dokunmaz, işimize karışmaz’ şeklinde özetlenebilecek Vadjra düşüncesine dayanır.¹⁸ Alemdar bu görselle muhaliflerin ve özellikle medyanın üç maymunu oynadığını ifade etmiş olur. Ona göre AK Parti’nin getirdiği kısıtlamalar, açtığı davalar gazetecilik mesleğinin yapılmasına engel olmamalıdır. Gazeteci her koşulda görevlerini etik değerlere uygun olarak yerine getirmelidir. “...AK PARTİ iktidarının getirdiği kısıtlamalar, yarattığı olumsuz ortam gazeteciğin yapılmamasının mazeretini oluşturamaz” (Alemdar, Ocak 2016, 53). Alemdar aynı yazısında toplumsal sorunlardan ve uluslararası sorunlardan AK Parti’yi sorumlu tutar. Alemdar, AK Parti’nin ilk dönemlerinde çoğunluğun takdirini kazanacak başarılı politikalar yürüttüğünü ama yine kazandığı itibarı kendi yarattığı sorunlarla yitirmeye başladığını ifade eder. Alemdar AK Parti’nin yitirdiği itibarı geri kazanabilecek politikalar yürütecek potansiyeli olduğunu da belirtir. “Toplumsal sorunları yaratan, uluslararası sorunlarla bunları içinden çıkılmaz hale getiren AKP iktidarıdır. İktidarının ilk yıllarında birikmiş sorunları geniş halk kitlelerinin beğenisini kazanacak çözümlere kavuşturduktan sonra kazandığı itibarını yine kendi yarattığı sorunlar içinde yitirmek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Ama bunların da üstesinden gelebilecek kıvraklığa sahip olduğu inkâr edilemez” (Alemdar, 1300. 54).

Alemdar AK Parti’nin atması gereken adımların reçetesini sunar. Ona göre laik, demokratik, çağdaş toplum yapısını güçlendirecek eğitim ve iletişim düzeninin planlanması; tutarlı bir politika izlenmesi gerekmektedir. Alemdar hükûmete karşı olmak adına çağdaş toplum düşmanlarının savunulamayacağını; basın özgürlüğü adına

¹⁸ <https://listelist.com/uc-maymunu-oyynamak/>

demokrasi ve laik toplum düşmanlarının yanında durulmasının en sonunda yine cumhuriyete zarar vereceğini savunur.

“Cumhuriyet yönetiminin Türk toplumuna kazandırdığı laik, demokratik, çağdaş toplum yapısını güçlendirecek eğitim ve iletişim düzeninin planlanması gerekir. Bu yeni plan ve program olmadan tutarlı adımların atılmasına olanak yoktur. Çağdaş toplum düşmanlarının sırf hükûmete karşı olmak için savunulmasına gerek yoktur, çünkü onların savunulması örneğin basın özgürlüğü adına demokrasi ve laik toplum düşmanlarının yanında durulması son tahlilde cumhuriyetin reddi anlamına gelecektir” (Alemdar, Ocak 2016, 54).

Aynı sayıda Aydın Çam imzalı yazıda medyanın durumu değerlendirilmeye devam eder. Aydın Çam’a göre medya uzun süredir hükûmetle bir savaş halindedir. Bu savaş aslında tek taraflı saldırıdan ibarettir: Medyanın her koşulda kendisinin yanında olmasını bekleyen hükûmet kendisine yönelik hiçbir olumsuz haberi kabul etmemektedir. Devlet aleyhine yayın yapılması durumunda gazete veya gazeteci düşman ilan edilmektedir. İstenmeyen haber yapan gazeteciler tutuklanmaktadır. Bu duruma bazı gazeteciler tepki gösterirken bir kısım gazeteciler ise bunun gazetecilikle ilgisi olmadığını savunurlar. Çam’a göre tarih tam anlamıyla tekerrür etmektedir.

“Medya, çoktan beri adı konmamış bir savaş durumunda, teyakkuz halinde yaşıyor ve bu savaş şartlarında her ne olursa olsun hükûmete kayıtsız şartsız mutlak destek verilmesi gerekiyor. Eskiden olduğu gibi bugün de devlet aleyhine yayın yapmanın gazetecilikle ilgisi olmadığı düşünülüyor... Bazı gazeteciler tutuklanmalara karşı çıkarken, bazılarıysa meselenin gazetecilikle ilgisi olmadığını düşünüyordu; tarih tekerrür ediyordu” (Çam, Ocak 2016, 59).

Çam, yazısında MİT tırları davası sebebiyle Can Dündar ve Erdem Gül’ün tutuklanmalarını eleştirir. Ona göre gazetecinin görevi doğru ve güvenilir haber yapmaktır: Can Dündar’ın “İşte Erdoğan’ın Yok Dediği Silahlar” başlığıyla yayınladığı görseller gerçektir. İftira ya da hakaret içermeyen bu haber yüzünden yargılanmaları kabul edilir değildir. Aslında haberi yapan Can Dündar da haberi yayımlarken kısa bir yazıyla amacını açıklamıştır: “Bir gazetenin, bir gazetecinin görevi okurlarını bilgilendirmek, halkı tehditlerden haberdar etmek, maceraya kalkışan yetkilileri ikaz etmektir” (Dündar, 2015, 1). Buna rağmen devlet sırlarını ifşa ettikleri gerekçesiyle haklarında dava açılmıştır. Bu olay bazı gazeteciler tarafından çok eleştirilmiş, gazetecilik ilkelerine uygun haber yapmanın suç sayılamayacağı savunulmuştur. Hükûmete yakın görülen Yeni Şafak gazetesinden Ali Bayramoğlu dahi bunun kabul edilebilir olmadığını, bu davanın ancak eleştiriye yasaklamayı ilan etmek olduğunu yazmıştır. “Eleştiriye yasaklamak, talep etmeyi, tartışmayı, siyasi fikri ve öneriyi yasaklamaktı. Eleştiri ile hakareti aynı şey olarak algılamak ise, eleştiri

hedefi olabilecek tüm halleri koruma altına almak demektir.” (Bayramoğlu, 4 Haziran 2015,)¹⁹ İlk olarak Haziran ayında bu davayı eleştiren Bayramoğlu, Kasım ayında Tarihi Ayıp başlığıyla daha da sert bir dille yazmıştır:

“Tarihi Ayıp

Siyasi bir rejimin niteliğine önemli kanıtlardan birisi yargının özgürlükler alanına yönelik tutumudur. Yargıç yorumlarında devlet karşısında bireyin, güvenlik karşısında hukukun güç kaybetmesi, rejimde otoriterleşme eğilimine işaret eder. Türkiye son dönemde böyle bir rotada seyrediyor. Dündar ve Gül’ün yaptıkları bir haber dolayısıyla tutuklanmaları ve tutuklanma gerekçeleri bu duruma yeni, açık ve vahim bir örnek oluşturuyor” (Bayramoğlu, Kasım 2015).

Yasal olmayan dolayısıyla yasal olarak devlet sırrı tanımına girmeyecek bir devlet eylemi iddiası bulunuyorsa, bunun bulgusu ve belgesi varsa, bu bulgu ve belgeler gazeteciye açık ve inandırıcı geliyorsa görevi onları yayınlamaktır. Gazeteciliğin kamu yararı ve demokratik denetim ilkeleri ve meslek ahlakı bunu gerektirir. Haber doğruysa bu yayın kimi devlet aktörleri, kimi siyasetçiler, hükümetler için vahim sonuçlar verebilir. Ancak bu sonuçları üreten gazetecinin haberi değil, o yasadışı eylemin kendisidir” (Bayramoğlu, 28 Kasım 2015).²⁰

Aydın Çam dergide bu yazıya yer vererek bu davanın devlete yakın olan gazeteciler tarafından da kabul edilemediğini vurgulamıştır.

Nilgün Tatal ise Medyada Korkunun Dehşeti ve Panik adlı yazısında medyanın, farkında olmadan kontrol makamlarına hizmet ettiğini anlatır. Medya olan biteni yansıtmak isterken aslında bilmeden bir amaca hizmet etmektedir. İzleyiciyi duyarlı hale getirmeye çalışan medya aynı zamanda olayların fazla önemsenmesine yol açtığının farkında değildir. Tatal’a göre medya iktidara hizmet ettiğinin farkına varsa bile kendi çıkarları için meslek ilkelerini yok sayacak duruma gelmiştir:

“Medya toplumsal şiddet olaylarına ya da küresel terörist şiddete izleyicisini duyarlı hale getirmeye çalışırken, aynı zamanda olayların yanlış bir şekilde fazlasıyla önemsenmesine de yol açar.

Bu abartılı şiddet temsilleri kontrol kültürünün tutucu siyasi sorumlular elinde kötüye kullanılmasını da beraberinde getirir. Medyatik panik yaratan şiddet olayları temsilleri, toplumsal sorunlara karşı önerilen çözümlerin özgürlükleri sınırlandırmasını kolaylaştırır. Medyanın abartılı temsil stratejileri bu durumda medyanın iktidar sahiplerine hizmet ettiğinin açık kanıtı bile olsa, medya bu sorumluluğu üstlenmekten hep kaçınır. Arkasına düşünce ve ifade özgürlüğünü ve piyasanın yasalarına uymanın zorunluluğunu alan medya, her an ticari kaygıyla çiğnediği meslek ilkelerini pek de umursamaz ve kendisi için ne iyiye onu yapmayı sürdürür” (Tatal, 1300,65).

Tatal bu söylemlerini bir derece daha ileri vardırıarak yaşanan krizlerin ideolojik olarak bilinçli düzenlendiğini iddia eder. Medyanın yarattığı ahlaki ya da güvenlikle ilgili panik halleri öteden beri süre gelen sistemin sürdürülebilirliğini artırır. Tatal’ a göre medyatik panik devlet otoritesinin sağlanmasına hizmet eder.

¹⁹ <http://m.marmarayerelhaber.com/ali-bayramoglu/34891-suc-duyurusu>

²⁰ <https://www.yenisafak.com/yazarlar/alibayramoglu/tarihi-ayip-2023261>

“Bu çerçevede krizlerin ideolojik olarak düzenlendiğini ileri sürebiliriz. Medyanın yarattığı ahlaki ya da güvenlikle ilgili panik halleri, statükonun sürdürülmesini güvence altına alır. Medyatik panik olsa olsa devletin otoritesinin yeniden sağlanmasına hizmet eder. Devlet böylece baskıcı aygıtlarını ve hâkimiyet kurmak için kullandığı yöntemleri sakıncasız bir şekilde güvenlikçi taleplerin hizmetine koşar” (Tutal, Ocak 2016, 65).

Tutal, Türkiye’de demokratik yolların kapandığını, artık kimin hangi suçla terörist ilan edileceğinin kestirilemez olduğunu ifade eder. Ona göre zaten herkesin bildiği gerçekleri Can Dündar ve Erdem Gül’ün yayınlaması terörist ilan edilmelerine sebep olmuştur. Ona göre sistem kendi çocuklarını çarmıha germekten geri durmayan bir hale gelmiştir.

“Demokratik yolların Türkiye’de tıkanmış olduğunu; Can Dündar ve Erdem Gül’ün kamuoyunun zaten bildiği haberleri yayınlamalarına rağmen devlet güvenliğini tehdit etmekle suçlanmaları ve tutuklu yargılanmaları, "terörist" etiketinin kime hangi bağlamda yapıştırılacağına artık öngüremez olduğunun en iyi kanıtıdır.

Neo-liberal tüketimci küresel kapitalist sistem kendi çocuklarını bile çarmıha germekten geri durmayacak bir yola girmiştir” (Tutal, Ocak 2016, 65).

Olağanüstü Koşullarda Edebiyat, Sanat...

• Gökhan Yavuz Demir • Selçuk Orhan
• Şeref Bilsel • Korkmaz Alemdar
• Aydın Çam

Seçme Şiirler **Haydar Ergülen** • "Kırmızı Saçlı Kadın"da Anlatıcının Oynaklığı ve Kurmacanın Gerçekliği **Tamer Kütükcü**
• Bronte Kardeşlerin Bilinmeyen Hikâyeleri **Deniz Hasirci** • Yabancı **Miray Çakıroğlu** • Başlayan ve Biten Gün **Feridun Andaç** • Felsefe Tarihinde Antisemitizm ve Sünnet **Mehmet Mansur** • "Edebiyatta Kırk Yıl": Nedim Gürsel ile Söyleşi **Gürler Akdora** • Güven Turan: Bir Çabanın Yalnızlığı **Ali Özgür Özkarcı** • Rodos'un Şiirinde Ask ve Erkeklik Mesesi **Duygu Kankaytsın** • Yeni Şiirler Arasında **küçük İskender** • **ŞİİR** Ursula K. Le Guin, Ahmet Tellî, Hüseyin Peker, Soner Demirbaş, Emel Kaya, Sadık Yaşar, Altuğ Altıntaş • **ÖYKÜ** Atilla Birkiye • **DESEN** G. Öykü Doğan

• **VARLIK KİTAPLIĞI** Mayıs Giremez - küçük İskender **Anıl Cihan** • Mavisel Yener ile Söyleşi **Bahri Karaduman** • Uğur Yetkin ile Söyleşi **Burcu Uluçay** • Surönü Diyalogları - Oya Baydar **Zeliha Cenkci** • Kar ve İnci - Nihan Kaya **Ebru Ak** • Elmas Sıkıntı - V. B. Bayrıl **İlker İsgören** • Sol Yanım Kömür Yuvası - Tülay Ferah **Feridun Andaç** • Epope Tavlâ - Ekin Can **Göksöy Coşkun** • Feminist Elestiri Bağlamında XX. Yüzyıl Türk ve Kore Romanında Kadın - Eunkyung Oh **Fulya Çelik** • Yeniceri Ağacı - Jason Goodwin **Hanife Yaşar** • Şiir Günlüğü **Gültekin Emre**

Fotoğraf 6 (Varlık, Eylül 2016)

Tarihler 15 Temmuz 2016'yı gösterdiğinde yaşanan girişim sonrası tüm Türkiye büyük bir şok yaşamıştır. Televizyon kanalları günlerce aralıksız yayın yapmıştır. Bu olay tüm medya kuruluşlarında bütün yönleriyle ele alınmıştır. Varlık dergisi de girişimin ardından çıkardığı ilk sayısında "Olağanüstü Koşullarda Edebiyat ve Sanat" başlığını kullanmıştır. Sayının sunu yazısında Enver Ercan bu sayıda 'herkesin bildiği sır' dediği Cemaat- AK Parti ilişkisini ele aldıklarını ifade eder. Bunu yaparken bir takım suçlamalarla karşılaşmaktan çekindiklerini de belirtir.

"Başarısız darbe girişiminin yankıları hâlâ sürüyor, yeni bilgilerin ışığında daha da süreceğe benzer. Toplumumuzda olağandan olağanüstüne geçildiği için, Varlık dergisi olarak biz de bu ayki dosyamızı "Olağanüstü Koşullarda

Edebiyat, Sanat'a ayırdık. Tabii 'herkesin bildiği sır' olan Cemaat- AKP ilişkini, bu sistemli körlüğü de irdeleyerek. Şimdiki çekincemiz ise FETÖ'cü adı altında bir cadı avı başlaması. Çünkü bunun belirtileri var” (Ercan, Eylül 2016, 2).

Gökhan Yavuz Demir ise bu gibi durumların Türkiye’de daha önce de yaşandığını ve bunun etkilerinin edebiyata nasıl yansıtılacağına zamanla görüleceği üzerine değerlendirmeler yapmıştır.

“Kendi gölgesinde güven içinde saklanmayı tercih eden edebiyat geleneğimiz, son yüzyılda havai fişek gibi renk cümbüşüyle patlayıp, ardından karanlığın içine sönüp yiten bir avuç dehasına rağmen, kendi kriz anlarından böyle bir kendini ve ötekini anlama imkânı çıkarmayı başaramamıştır.

Üstelik tespit, neredeyse son on yıldır bütün bir toplum olarak arkasına saklanmayı tercih ettiğimiz Tanpınar'a aittir. "Modern Türk edebiyatı bir medeniyet kriziyle başlar." İmparatorluğun çöküşü; Cumhuriyet'in kuruluşu; Alfabenin değişmesi; tek adam hâkimiyetinin değişen “tek adamlara” rağmen asla değişmemesi: Cumhuriyet'in doksan üç yıllık ömrüne 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat, 27 Nisan ve 15 Temmuz gibi neredeyse her on beş senede bir askerî müdahale sığdırması; tarih boyunca hiç eksik olmayan iç ve dış mihraklarca sürekli kaşınan bölünme korkusuyla harlanan PKK ile yer yer şehir içlerine sıçrayan savaş... Bütün bunlar son yüzyıldır süren bir kriz anının iç duraklarıdır. İmparatorluğun en uzun yüzyılı aynı zamanda Cumhuriyet'in de en uzun yüzyılı olmuştur; kriz yüzyılı!” (Demir, Eylül 2016, 5)

Selçuk Orhan ise cemaatin nasıl sistemleştiği ve bunun edebiyatla ilgisi üzerine görüşlerini dergide yazmıştır. Cemaatten bahsederken “herkesin bildiği sır” ifadesini kullanmıştır. Orhan, bir dönem cemaatle bir şekilde bağlantısı bulunan kişilerin aslında cemaatten sağlayabileceği çeşitli çıkar kaygılarıyla cemaate yaklaştığını ifade etmiştir. Herkesin kendi çıkarı için cemaatle teması olduğunu, bu sebeple toplumda “sistemli bir körlük” oluştuğunu vurgulamıştır. Orhan, yazısında cemaatle bu kadar bağlantılı insan varken 15 Temmuz’da neden kimsenin cemaat adına ayağa kalkmadığını sorgular. Ona göre öncesinde cemaatçi olan herkes o gece kent meydanlarında yer almıştır. Kendi bankasını açacak kadar, kolluk güçlerine sızacak kadar güçlenen bu yapılanmanın amacını halkın neden sorgulamadığı değerlendirilir. Cemaatin darbe girişiminde başarısız olsa da bu kadar büyük bir kitleye ulaşmasındaki başarı edebiyatsızlığa bağlıdır:

“Cemaat yıllardır içimizdeydi. Özellikle 2000’lerde sonra bu örgütle temas etmemiş ya da karşılaşmamış birilerine rastlamak zordur. 80’ler ve 90’larda da bu örgütün büyümesi, devlet kurumlarına ve özel kurumlara sızıp genişlemesi "herkesin bildiği sır" gibi bir şeydi. Öyleyken hem Cemaat' in içinde hem de dışında sürüp giden bu sistemli körlüğü neye borçluyuz? Öldürülen birkaç gazeteci, birkaç demokrasi savunucusu ve namuslu devlet adamı dışında niçin kimse ayağa kalkmadı? 15 Temmuz'da kent meydanlarını dolduran millet o zamanlar çocuklarını -üniversiteyi kazanma ihtimallerini arttırmak için- Cemaat'in dershanelerine yazdırıyor, esnaf işini büyütmek için Cemaat'le uzlaşıp yolunu bulmaya çalışıyordu. Cemaat hem kendi içindekilere hem de dışarıdakilere bu güveni nasıl aşılamıştı? En azından kolluk güçlerine sızdığı ta o zamandan bilinen, topladığı “himmet”lerle banka açan bu örgütün amaçlarını halk neden sorgulamadı? Bu soruların belki başka karşılıkları da üretilebilir; ama doğru yanıtlardan biri bana kalırsa bayağı edebiyatın çekiciliğidir... Cemaat'in sözüm ona başarısının nedeni edebiyatsızlıktır...” (Orhan, 1308, 8-12).

“Bir bukalemun yapının ilk günden beri çok az değişen ya da hiç değişmeyen bir şeyi var: Okuma listesi. Cemaat, gazetelerin vitrini için devşirdiği eli kalem tutan birkaç isim dışında hiçbir zaman iyi bir okur olmamıştır. Cemaat evlerinde -sınav/ders çalışmaları haricinde- Risale-i Nur ve Fethullah Gülen'in kitapları dışında hiçbir şey okunmaz. Okunmasına da hoş bakılmaz. Necip Fazıl ya da Mehmet Akif'ten okunanlar bile Gülen'in kitaplarına alıntılardır. Sızıntı gibi dergilerdeki şiirimsi ya da güllü dallı edebî metinlerin bile yazarı aynı kişidir- o olmasa bile üslup teklediği içim ayrıma gitmek olanaksızdır.” (Orhan, Eylül 2016, 8-12).

Orhan yazının devamında cemaatin Türkiye'deki yapılanmasının çok eskiye dayandığını, bu yapılanmanın şekil değiştirerek değişen iktidarlara rağmen ayakta kalmayı başardığını söylemiştir.

“Bugün dinlediklerimizden Cemaat'in zamana ve mekâna göre sayısız taktik değiştirdiğini öğreniyoruz. Nasıl giyineceğinden nasıl konuşulacağına kadar her şeyin belirlendiği bir örgütle karşı karşıyayız. Nerede ve nasıl namaz kılınacağı derecesinde mensuplarının yaşamını programlamış ve bu programı harfiyen uygulamış bir makineyle... Bu makine her zaman aynı talimatı üretmemiş elbette; bağlama göre, zamanın gereklerine göre biçim değiştirmiş; ağız değiştirmiş. Politik anlamda tam bir kıvraklığa sahipmiş Cemaat; Özal, Ecevit ve AKP dönemlerinde ayrı kılıklara girmiş. Hukuk sistemi, emniyet ve askerî güçler içinde başka başka yollar izlemiş” (Orhan, Eylül 2016, 8-12).

Bukalemuna benzettiği bu yapılanmada değişmeyen tek şeyin okuma listesi olduğunu söyler. Cemaat evlerinde Risale-i Nur ve Fetullah Gülen'in kitapları dışında neredeyse hiçbir eserin yeri yoktur ve başka eserlerin okunması hoş karşılanmaz. Orhan'a göre Türk insanının okuma konusundaki yetersizliği Fetullah Gülen'in amacına ulaşmasını kolaylaştırmıştır: Gülen, böylece sadece kendi belirledikleri sınırlı kitapları okuyan tek tip düşünce yapısına sahip insan yetiştirebilmenin fırsatını bulmuştur. Bunun sonucunda kendi istediklerine inandırabildiği ve isteklerini yaptırabildiği yeni bir nesil yetiştirmiştir. Orhan'a göre cemaatte yetişen bu gençlere biraz edebiyat okutulsa, 15 Temmuz' da ve öncesinde yaşanan birçok kriz engellenebilirdi. Ona göre edebiyat tüm bu olanların önüne geçemese de bireye kurmaca ile gerçek arasındaki farka ulaşma yetisini kazandırır.

“...Nursi'den, müritlerini kendine yakın tutmak için okuma listelerini etkin olarak kısıtlamayı öğrenmiş olmalı. Üstelik daraltılmış bir okuma listesiyle yetinmedi Gülen; evlerde ve yurtlarda uygulanacak bir çeşit sansürcülüğü de buna ekledi. Gülen'in Türk insanın okuma merakının zayıflığından yararlanarak kolayca uyguladığı bu sansür, kuşaklar ilerledikçe cemaatin devşirdiği insanları, insan-olmayan mekanik parçalar olarak yeniden üretmesinde büyük yarar sağladı... Özellikle 80'li ve 90'lı yıllarda, ders gereksinimleri haricinde, Cemaat evlerine her yayın giremezdi; girdiği takdirde önce yumuşaklıkla eleştirilir, zamanla uyarı ya da yasaklamalarla ortadan kaldırılırdı... Böyle bir krizin karşısında edebiyatın gücünü nerede yattığına gelince: Belki biraz iyimser bulunacak bu sözüm ama, bundan 30-40 yıl önce Cemaat'in devşirdiği o gençlere biraz edebiyat okutabilmiş olsaydık 15 Temmuz'daki darbe girişimini, hatta belki o günden bugüne yaşadığımız birçok krizi yaşamazdık. Edebiyat, bir toplumdaki çekişmelerin tümünü ortadan kaldırmaya bile kişilere, toplumun bağımsız bireyler olarak parçası olma serüvenlerinde büyük bir destek sağlayabilir. En basitinden kurmaca ile kurmaca olmayan arasındaki ayrıma karşı algıları açar” (Orhan, Eylül 2016, 8-12).

Şeref Bilsel, Zor Zamanda Dil ve Edebiyat adlı yazısında bu sürecin edebiyat ve dile nasıl yansıdığı üzerinde durmuştur. Bilsel, yaşanan sert ve gerilimli gelişmelerin önce dile yansıdığını sonrasında ise edebiyatta kendine yer bulduğunu ifade eder. Artık “*haşhaşi, himmet, paralel, reis, abi, abla, imam, hizmet, şehit, külliye, cemaat, nöbet...*” kelimeleri öncesinde ilk akla gelen anlamlarının dışına çıkmış ve yeni anlamlar kazanmıştır. Böylece dil ve edebiyatta da yaşanan gelişmelerin etkisi görülmüştür.

“Yaşanılan sert, gerilimli gelişmeler önce dile gelir, kenarda kalmış sözcükleri merkeze iterek gelir: Haşhaşi, himmet; bazen farklı kulvardaki sözcükler yer değiştirir: Paralel (geometri alanından, siyasal alana), okyanus ötesi (coğrafi alandan siyasal alana), Metastaz (tıp alanından siyasal, sosyolojik alana); F Tipi (cezaevi teriminden sosyal örgütlenme terimine). Bazı sözcükler de anlam genişlemesine uğrar: Reis, ağbi, abla, imam, hizmet, şehit, külliye, cemaat, nöbet...” (Bilsel, Eylül 2016, 14)

Şükrü Erbaş, 1309. sayıda Aslı Erdoğan ve Necmiye Altan’ın tutuklanmasını sert bir dille eleştirmiştir. İçerde tutuklu bulunanların bu çağda kabul edilebilir olmadığını vurgulamıştır. Tepkisini bir cinnet yaşıyoruz ama söyleyecek mecal bırakmadılar, şeklinde ifade etmiştir. Erbaş; basın, üniversitelerin, siyasetin ve sermayenin iktidarın elinde olduğunu, insanların onurunun iktidarın bir söylemiyle lekenebildiğini ifade etmiştir. Türkiye içinde yaşanan birçok siyasi karışıklığın yanı sıra bir de Suriye’ye girilmesini eleştirmektedir.

“Sorun, ne Aslı Erdoğan’la ne Necmiye Alpay’la, ne Altan kardeşlerle başladı, ne de onlarla bitecek. Eskilerin sözüyle, “derdin ucu derinde”. Sorun,... özetle bizim nerede durduğumuz, hangi değerleri savunduğumuz, hangi kötülüklere karşı olduğumuzla doğrudan ilgili bir büyük sorundur... Ta en başlara gidersek, biz tek hücreli amiplerden bu çok hücreli bataklığa nasıl geldik? Bunların cevabını evrensel değerlerle verebilirsek, Aslı Erdoğan, Necmiye Alpay, avukatlar, öğretmenler, akademisyenler... ne bu güzellikler “içerde” olurlar bu çağda, ne de biz bu ilkel devlet hoyratlığına böyle saçma sapan cümleler kurmak durumunda kalırız.

Bir cinneti yaşıyoruz ama bunu yüksek sesle söyleyecek mecal bırakmadılar. Basın teslim alındı. Üniversite teslim alındı. Adalet teslim alındı. Siyaset teslim alındı. Sermaye teslim alındı. Halkın belkemiği, bir kişinin diliyle dışı arasında, onu ayakta tutacak onurunu yitirdi. Her gün her evden gencecik bir çocuğun cenazesi kalkıyor. Her gün her evden bir kişi hapishaneye gidiyor. İçerde öldürdüklerimiz yetmedi, Suriye çöllerinde düşman (?) avına çıktık” (Erbaş, Ekim 2016, 88-89).

Aslı Erdoğan ve Necmiye Alpay’ın edebiyatçı kimlikleriyle birer simge olduğunu ve onların tutuklanmasının hukuken hiçbir karşılığı olmadığını tam da bu yüzden özellikle diğerlerine korku vermek için onların seçildiklerini söyler. Erbaş, sorunun edebiyatçı olmaktan öte bu kabul edilemez devlet geleneğine karşı nasıl bir insani tutum sergileneceği meselesi olduğunu söyler. Yapılması gerekenin hiç durmadan, sesle, harfle, renkle, desenle, şarkıyla, oyunla, bilimle, eylemle elde ne varsa, bir saniye susmadan çığlık çığlığa onların ve dünyanın yüzüne vurmak olduğunu

söyler. Harflerin mucizesi olan işler -yani yazmak- anımsanırsa bu korkunun üzerinden gelinebileceği ve edebiyatın mucizesi vurgulanır.

“Sordular söyledim geçenlerde: Aslı Erdoğan, Necmiye Alpay çarpıcı birer simgedir bu ahlaksız avda. Edebiyatçı kimlikleriyle birer simgedirler, incelikleriyle, vicdanlarıyla, donanımlarıyla birer simgedirler. Onlar da biliyorlar ki, hukuku geçtik, kendi yasaları karşısında bile toplu iğne ucu kadar hükümleri yok yaptıklarının. Tam da bu nedenle korku salmak için son derece isabetli seçimlerdir. Sorun, edebiyatçı olmaktan çok önce, gittikçe geriye düşen bu ucube devlet geleneğine karşı nasıl tutum alınacağı sorunudur. Tek bir şey biliyorum, hiç durmadan, sesle, harfle, renkle, desenle, şarkıyla, oyunla, bilimle, eylemle... elimizde ne varsa, bir saniye susmadan çılgık çılgık bu kepezeliği onların ve dünyanın yüzüne çarpmak olacaktır, olmalıdır” (Erbaş, Ekim 2016, 88-89).

Derginin 310. sayısında Enver Ercan olağanüstü halin zorluğu üzerinde durmuştur. Ercan, olağanüstü hal sebebiyle istedikleri gibi eleştiri yapamadıklarını ya da muhalefet olamadıklarını çünkü normal zamanda olağan olan davranışların artık bir suç kabul edilebileceğini dolayısıyla bilmeden suçlu duruma düşülebileceğini söyler.

“Konu Olağanüstü Hal olunca, dosya hazırlayalım derken bile gönül rahatlığıyla eleştiri ya da muhalefet sergileyemiyorsunuz, çünkü yaşamımızın kendi seyrinde "olağan" bir biçimde akıp gittiğini zannederken, her şeyin birdenbire “olağanüstü hal” e dönüşmesi mümkün; başınıza neler gelebileceğini siz bile kestiremezsiniz. Tabii ki korkunun ecele faydası yok.” (Ercan, Kasım 2016, 1).

Roben Koptaş, olağanüstü hal başlığı altında yaşanan olayların aslında ülkenin azınlık bir bölümü veya aykırı tutumluları için olağan bir hal olduğunu söyler. İktidara yönelik ağır ithamlarda bulunur.

“Bugünün olağanüstüsü, bu ülkede aykırı ve çatlak sesler için daima olağandı. Kürtlere sorun, Ermenilere sorun, komünistlere sorun... Onlara suskunluk şiddet tehdidiyle dayatıldı, suskunluğa razı olmayanlar ise türlü şekillerde ezildi. Ülkenin en iyi yazarları, en iyi sinemacıları, en iyi gazetecileri, en iyi hatipleri cezaevi gördü. Kültürler, diller, duruşlar, fikirler silindi, itibarsızlaştırıldı, düşman ilan edildi. Üstelik bütün bunlar çoğu zaman bugünkü gibi Olağanüstü Hal'de değil, Olağan Hal'de yapıldı” (Koptaş, Kasım 2016, 10)

Korkmaz Alemdar, 15 Temmuz ve öncesinde FETÖ ve AK Parti arasındaki yakınlığa dikkat çeker. Girişimin sonrasında 15 Temmuz'un sorumlusu olarak FETÖ'nün ilan edilmesine rağmen AK Parti yönetimine duyulan güvenin azalmamasını sorgular. İktidara güven duyulduğunun söylenmesinin nedeni olarak hala AK Parti'nin güçlü görülmesinin mi sebep olduğu irdelenir.

“Türkiye'de olan bitenler, kafa karıştırmayı sürdürüyor. Adalet ve kalkınma Partisi'nin düne kadar işbirliği yaptığı desteklediği F. Gülen(örgütü), 15 Temmuz kalkışmasının sorumlusu olarak düşman ilan edildikten sonra bile parti yönetimine duyulan güvenin azalmadığı açıklanıyor. Şaşılası bir durum! Gerçekten insanlar ne olup bittiğini anlamıyorlar mı, yoksa halâ güçlü olduğunu düşündükleri siyasal iktidarın yanında yer almayı mı yeğliyorlar? (Alemdar, Kasım 2016, 30).

Son olarak derginin 1320. sayısında Ak Parti ve kültürel iktidar kavramı üzerine bir dosya oluşturulmuştur. Ak Parti'nin kültürel alandaki başarısızlığını kabullenışı ve bunun sebepleri değerlendirilmiştir.

4. BÖLÜM: VARLIK DERGİSİNDEKİ DARBEYLE İLGİLİ YAZILARIN AÇIKLAMALI DİZİNİ

4.1. Konularına Göre

4.1.1 1960

1.İspat Hakkı ve Basın Özgürlüğü Hakkında

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.462, (15.09.1957), s.2.

2. Seçim Hakkında

Yaşar Nabi, “Partilerin Üstünde”, (Partiler, Hürriyet ve Demokrasi Hakkında), Varlık, S.463, (1 Ekim 1957), s.3.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.464, (15 Ekim 1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.465, (1 Kasım 1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.466, (15 Kasım 1957), s.2.

3. 1 Mart Körfez Faciası

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.474, (15 Mart 1958) , s. 2.

4. Siyasi Olaylar ve Ekonomi Hakkında

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün sanat ve edebiyat olayları hakkında) , Varlık, S.480 , (15 Haziran 1958) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.484 , (15 Ağustos 1958) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.483, (1 Ağustos 1958) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.488 , (15 Ekim 1958) , s.2

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.493 , (1 Ocak 1958) , s.2.

Varlık, “15Günün Olayları” (15Günün Olayları Hakkında), Varlık, S. 499, (1 Nisan 1959),s.2

Varlık, “15günün olayları”,(15 günün Önemli Olayları Hakkında),Varlık, S. 500, (15 Nisan 1959), s. 2.

İmzasız, “15Günün Olayları” (15Günün Olayları Hakkında),Varlık, S. 501, (1 Mayıs 1959), S. 2.

Yaşar Nabi Nayır, “Biz Neyiz” (Ülke Durumu Hakkında),Varlık, S.501, (1 Mayıs 1959), s.3.

Nayman, Oğuz Bülent, “Karanlığın Kötü Gücüne Karşı,” Gerileyişimizin Tablosu Hakkında), Varlık, S. 501, (1 Mayıs 1959), s.5.

İmzasız, “15 Günün Olayları”, (15 Günün Olayları Hakkında),Varlık, S. 517, (1 Ocak 1960), s.2.

Batu, Selahattin, ”Geçen Yılın Ardından”,(Geçen Yıl Hakkında), Varlık, S. 517, (1 Ocak 1960), s.3.

Yaşar Nabi Nayır, ‘Pahalılık ve Kitap’, (Köşe Yazısı), Varlık, S. 590, (15 Ocak1963), s. 2.

5. Kıbrıs Sorunu Hakkında

Turan, Adil , “Düşümden Düşünceler”, (Şiir), Varlık, S. 434, (15 Temmuz 1956), s.

Orhan, Tarık, “Kıbrıs’a Koşmalar”, (Şiir), Varlık, S. 436, (15 Ağustos 1956), s. 12.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.469, (1 Ocak 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.472, (14 Şubat .1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.473, (1 Mart 1958), s.2.

Burdurlu, İbrahim Zeki, “Kıbrıs Düşü”, (Şiir), Varlık, S.473, (1 Mart 1958), s.13.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.476 , (15 Nisan 1958) , s. 2.

Özker Yaşın , “Kıbrıs Mektubu”, (Varlık Dergisi’nde yazdığı mektup hakkında) , Varlık, S.476, (15 Nisan 1958) , s. 11.

Özker Yaşın , “Kıbrıs Mektubu”, (Mektup) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.9.

Dil, Şahinkaya, “Kıbrıs Türküsü”, (Şiir) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.12.

Özker Yaşın , “Mehmet”, (Şiir) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.13.

Özker Yaşın , “Kıbrıs’ta İki Osman”, (Şiir) , Varlık, S.483 , (1 Ağustos 1958) , s.12.

Özker Yaşın , “Kıbrıs’ta Bayrak”, (Şiir) , Varlık, S.485 , (1 Eylül 1958) , s.13.

İmzasız, “15 Günün Olayları” (15 Günün Önemli Olayları Hakkında), Varlık, S. 497, (1mart 1959), s. 2.

6. Kâğıt Sorunu Hakkında

Varlık, “Ayın Olayları”, (Ayın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 426, (1 Ocak 1956), s. 2.

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 428, (1 Mart 1956), s. 2.

Selâhattin Batu, “İsraf Yangını”, (Ülkemizdeki israf alışkanlığı ve bundan nasıl kurtulabileceğimizin yolları hakkında), Varlık, S. 428, (1 Mart 1956), s. 5.

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s. 2.

Yaşar Nabi Nayır, “Bu Aydın Getirdiği”, (Dergide gerçekleşen olaylar hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s. 3-4.

Tahsin Yücel, “Gazete ve Dergiler Arasında”, (Dergilerde yazılan bazı yazılara eleştiri hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s.20.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanatsal olayları hakkında), Varlık, S. 431, (1 Haziran 1956), s.2.

Varlık, “15 günün olayları”, (15 günde gerçekleşen edebi ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 432, (15 Haziran 1956), s. 2.

Mustafa Baydar, “Oktay Albay Anlatıyor”, (Röportaj), Varlık, S. 432, (15 Haziran 1956), s. 6.

Yaşar Nabi Nayır, “Bir Yolculuktan Getirdiklerim”, (Gezi yazısı), Varlık, S. 434, (15 Temmuz 1956), s. 6-7.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 436, (15 Ağustos 1956), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 437, (1 Eylül 1956), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 449, (1 Mart 1957), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.452, (15 Nisan 1957), s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.475, (1 Nisan 1958) , s. 2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.476, (15 Nisan 1958) , s. 2.

Varlık , “15 günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.477, (1 Mayıs 1958) , s. 2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün sanat ve edebiyat olayları hakkında) , Varlık, S.480, (15 Haziran 1958) , s.2.

Varlık , “ 15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) ,Varlık, S.485, (1 Eylül 1958) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.486, (15 Eylül 1958) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.495, (1 Şubat 1959) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.496, (15 Şubat 1959) , s.2.

7. Beğenilen Politikalar Hakkında

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.451, (1 Nisan 1957), s.2.

8. Darbe Hakkında

Varlık , “15 günü edebiyat ve sanat ayları hakkında”, Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.1.

Damar, Arif, “Bir Ak Karanlıkta”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 1.

Yaşar Nabi, “Büyük Temizlik”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 3.

Yücel, Tahsin, “Kara Günlerin Ardından”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.4.

Tecer, Ahmet Kutsi, “28 Nisan”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.4.

Tecer, Ahmet Kutsi, “27 Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.4.

Özerdim, Sami N, “Laiklik Ne Olacak?”, (Darbe ve laiklik hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.5.

Ardağı, Adnan, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.5.

Bağışgil, Ahmet, “Bir Bahçem Var” (Darbe ve yaşanan olaylar hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Cumalı, Necati, “27 Mayıs 1960” (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Batu, Selahattin, “Aydınlanan Gece”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Altümsek, Ahmet, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Ertugay, M. Celâl, “Olaylar İçinde”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 7.

Apaydın, Talip, “Atatürk Yurdu Bir Daha Kurtardı”, (Atatürk politikaları hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 8.

Necatigil, Behçet, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 8.

Erçin, Melih, “27 Mayıs İlerisi”, (27 Mayıs darbesi hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 9.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı” (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 9.

Dil, Şahinkaya, “19 Mayıs’tan 27 Mayıs’a”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 10.

Benice, Macit, “Aydın Kuvvetler”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 10.

Ergüven, Abdullah Rıza, “Hürriyet Türküleri”, Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 12.

Üstün, E. Faik, “Atatürk’e Selam”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 14.

Salihoğlu, Mehmet, “27 Mayıs” (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 15.

Şendil, Sabih, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 16.

Üstek, İsmet, “Hürriyet Marşımız”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 16.

Ünlü Şemsettin, “Devrimler Daha Gerçek”, (Atatürk devrimleri hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 17

Karakan, Hüseyin, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Yılmaz, M. Kemal, “Neden Olmasın?”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Kırdar, Ayhan, “Ata’nın ardından”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Fasihoğlu, Aysel, “Ölümsüz Vatan’a”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Kuruca, Zeki, “Hürriyet Şarkısı”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 20.

Ceylan, Faik Sabri, “Hürriyet İçindeki Eller”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 20.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 2.

Yaşar Nabi, “Gerçek Kurtuluş”, (Devrim ve darbe hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 3.

Kansu, Ceyhun Atuf, “Kaynağa Dönüş”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Teoman, Sebahatin, “Candan Gerekli”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Üstün, E. Faik, “Özgürlük Alanı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Güvemli, Zahir, “Devrimin İki Temeli: İlim ve Ahlak”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Ardağı, Adnan, “Haydi”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Yaşar Nabi, “Anayasa Komisyonu Anketi”, (Anayasa hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 6.

Uyguner, Muzaffer, “S.B.P. İçin”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 6.

Külebi, Cahit, “28 Nisan” (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 7.

Balaban, Memduh, “Önemini Bilmeyen Aydın”, (Aydınların görev ve önemi hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 8.

Hacıhasanoğlu Muzaffer, “Asil Kan”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

Ay, Behzat, “Gericilere Görev Vermeyelim”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

İlhan, Attila, “Yarımın Başlangıcı 2”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

Yaşın, Özker, “Hürriyet Destanı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 10-11.

Toros, Aydos, “Devrimler ve İlköğretim”, (Devrim ve eğitim hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 11.

Yılmaz, M. Kemal, “Osmanım”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s.11.

Özay, Mahmut, “İhtilalin Şehidi”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s.12.

Karaca, Celil, “Kışlada 16 Haziran”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 12.

Tarcan, Mesut, “Türkiye Halkı Senelerdir”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 13.

Akalın, L. Sami, “Hürriyet Şehitlerinden Atatürk’e”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 14.

Uçkan, H. Vasfi, “Özgürlük Işığı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 15.

Salihoğlu, Mehmet, “Yeni Türkü”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Tayiz, Adnan, “Unutmayın”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Koç, Kemalettin, “Merheba Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Zengin, Coşkun, “Biz Sana Hey Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 19.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 2.

Yaşar Nabi, “Neler Beklemiştik”, (Darbenin sebepleri hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 3.

Batu, Selahattin, “Aydınlığa Selam”, (Darbe sonrası hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 4.

Külebi, Cahit, “İkinci Cumhuriyet”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 4.

Bağışgil, Ahmet, “Ahlak Kahramanlığı”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 5.

Tecer, Ahmet Kutsi, “Büyük And”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 5.

Birsel, Salah, “Sisten Sonra”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 6.

Başaran, “Ovalar Dağlar Boyunca Çağrı”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 7.

Ertugay, M. Celal, “Çilemiz Bitti”, (Hürriyet ve özgürlük hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

Üstün, E. Faik, “Yirmi Yedi Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı 3”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

Ünlü, Arslan, “Özgürlük Savaşından”, (Hürriyet hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Apak, Rıza, “Ata’ya Mektup” (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Tarcan, Mesut, “28 Nisan”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Üçüncüoğlu, Nabi, “Atatürküm”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Kuruca, Zeki, “Kanlı Günlerden”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Solok, Mehmet Adem, “Hürriyet Bayramına Şiir”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Burdurlu, İbrahim Zeki, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Mesut, Suat, “Günaydın Türkiyem”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Unsal, M. Abdullatif, “Özgürlük Havası”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 11.

Bulak, Adnan, “Hepimiz”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 11.

Şendil, Sabih, “Hürriyetten Sonra”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 12.

Başaran, “Tonguç Baba Zaferi Nasıl Karşılamıştı?”, (Hakkı Tonguç’un darbeyebakışı hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 13.

Bulut, Recep, “Hürriyet Bayrakları”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 13.

Ünlü, Rüksan Türkan, “İlan-ı Aşk”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 14.

Örnek, M. Rasim, “O Benim”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 14.

Şamilgil, Mete, “İnkılap Ordusuna”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 15.

Dil, Şahinkaya, “Bahar Günlerinde Çağ”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 16.

Candır, Sabin, “Yeni Doğdun Küçüğüm”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 18.

Kırdar, Ayhan, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 18.

Tanyol, Cahit, “Hürriyet ve Fikir Yoksulluğu”, (Hürriyet hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 19.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 2.

Yaşar Nabi, “Ahlaktan Yana”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 3.

Kansu, Ceyhun Atuf, “Toplum Toprağı”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 3.

Somar, Dr. Ziya, “Tarihe Karşı Sorumsuzluk”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 4.

Şimşek, Hasan, “Akevrin Sabahı Bursadayım”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 4.

Takcan, Mesut, “Seni Çizdik”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 5.

Güvemli, Zahir, “Devrimin İlk Temeli Ahlak”, (Devrim hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 6.

Ünlü, Şemsettin, “Bir Uzun Gecenin İçinde”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 7.

Atmaca, Cevdet, “27 Mayıs Işığında”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 8.

Ergin, Melih, “Memleket”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 9.

Ütük, Etem, “Hürriyet Destanı’ndan”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 9.

Ayaşlı, İbrahim, “Nisan Ayında Yağmur”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Özay, Mahmut, “Alarm”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Ünlü, Rüksan Türkan, “Yaşamak”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Timur, Hakkı, “Ünleyiş”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Ceylan, Faik Sabri, “Duvarların Taşları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Somar, Nezahat, “Milli Değerlere Kayıtsızlık”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Aykan, Sezer, “Anıt”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Yalçın, Hayri, “Hürriyetin Sesi”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Toros, Aydos, “Devrimleri Halka Götürme”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 12.

Dil, Şahinkaya, “Aydınlığın Elleri”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 12.

Yeşiltepe, Cevdet, “Güzel Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 13.

Coşkun, Arif, “Gene En Önde”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Toros, Zeynep, “Uzaklardan Oaraya”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Ertugay, M. Celal, “Ankara” (Ankara ve devrim hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Halıcı, Feyzi, “Hürriyet Şarkısı”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 15.

Yiğitler, H. Zekâî, “Savaş Boruları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 16.

Köklügiller, Ahmet, “Atatürk Yükseliş Demek”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 17.

Uz, Mustafa, “Yaşasın Özgürlük”, (27 Mayıs Hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 20.

4.1.2. 1980

Özerdim, Sami N. “Atatürk ve Politikacılar”, (Politikacıların tutumları hakkında), Varlık, (Temmuz 1980), S. 875, s. 3.

Özertim, Sami N. “Atatürk’ten Ayrılış”, (Atatürk ve Atatürkçülüğün önemi hakkında), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 3.

Köklügiller, Ahmet, “Atatürk’ün Dumlupınar Konuşması”, (Yanlış bulunan siyasi davranışlar hakkında), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 4.

İncebayraktar, Özbek, “Memleket Çocuğu”, (Şiir), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 4.

İmzasız, “Aydın Olayları”, (12 Eylül hakkında), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 1.

İncebayraktar, Özbek, “Atatürk’e”, (Şiir), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 3.

Bulut, Abdulkadir, “Gazete ve Dergilerden Yaankılar”, (Siyasi olaylar hakkında), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 7.

Girginsoy, Naci, “Atatürk’le”, (12 Eylül hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 3-4.

Solok, Mehmet Adem, “Atatürk’ü Çalışalım”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4.

Veziroğlu, İlter, “Üzgün Bakıyorsun Anıttepeden”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4..

Özertim, Sami N. “Atatürk’e Yakarı”, (Atatürk’e özlem ve ihtiyaç hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4

İmzasız, “İrazcanın Mustafa Kemal Hakkında Söyledikleri”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.5.

Demiray, M. Güner, “Geleceğin Yolcuları”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.5.

Köklügiller, Ahmet, “Kemal Atatürk’ün Aydın İzinden”, (Atatürk’ün liderliği hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 6.

Dil, Şahinkaya, “Atatürk İlkeleri”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.6.

Uyguner, Muzaffer, “Atatürkçülüğün İlkeleri”, (Atatürk ilkelerinin önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.7.

Erkekli, Osman Serhad, “Sonsuzlama”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.8.

Salihoğlu, Mehmet, “Atatürkçülüğün Anlamı”, (Söyleşi), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 9.

Salihoğlu, Mehmet, “O”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.9.

Erman, Nüzhet, “Atatürk 99 Yaşında”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 10-11.

İncebayraktar, Özbek, “Atatürk Üzgündü Öğretmenim”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.11.

Özturanlı, M. İskender, “İnsan Hakları Atatürkçülük ve Laiklik”, (Atatürk ilkeleri ve önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.12.

Yürek, Şevket, “Atatürk Bir Uygarlık Ustasıydı”, (Atatürk’ün uygarlığı hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 13.

Bektaş, Süleyman, “Atatürk’ün Bildirisi”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.13.

Şendil, M. Sabih, “Atatürk”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.14.

Ay, Behzat, “Bellek Yanıltmaları mı Diyelim”,(Atatürk’ün liderliği hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.14.

Kartal, Numan, “Atatürk ve Türk Gençliği”, (Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi ve önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.15-16.

Dündar, Ali, “Her Yol Kemalizme Varır”, (Kemalizmin önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.16.

Hikmet, Subutay, “Atatürkleme”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 17.

Gülvahaboğlu, Adil, “Yürüyen Atatürkçülük”, (Atatürkçülüğün önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.18.

Sonal, Abdullah, “Atatürkümüz Mavilerde Mustafa Kemal”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.19.

Aksoy, Yaşar, “Yeniden Atatürk”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 19.

- Gürel, İnci, “Ben Bir Cumhuriyet Çocuğuyum”, (Cumhuriyet’in kadınlar için önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.20.
- Aksoy, Sadiye, “Atatürk’te Birleşmek”, (Atatürk’ün ilkelerinin devamlılığının önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 21.
- Aktan, Feriha, “Özlem”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 21.
- Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.
- Güler, Vedat, “Ata’m”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.
- Ütük, Etem, “Türk Yazı Devrimi ve Yurtdışındaki Türklere Yansıması”, (Harf Devriminin önemi hakkında), Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.
- Yağcıoğlu, Halim, “Atatürk’ün Aydınlığından”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 23-24.
- İmzasız, “Ayın Olayları”, (Kâğıt fiyatları hakkında), Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Aralık 1980), S. 879, s. 1.
- Köklügiller, Ahmet, “Atatürkçü Eğitimin Temel İlkeleri”, (Eğitim durumu hakkında), Varlık, (Aralık 1980), S. 879, s. 4.

4.1.3. 2016

Erdem, Cengiz, "Alain Badiou'nun Olay Felsefesi ve Gezi Ruh'u'nun Hakikati", (Gezi Olayları hakkında), Varlık, (Eylül 2013), S. 1272, s. 22.

Alemdar, Korkmaz, "Medya Halleri Şaşkınlık ve Zavallılık", (Medyanın durumu hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s. 52-54.

Çam, Aydın, "Gazetecinin Vatan Haini Olarak Portresi", (Gazetecilerin tutuklanması hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s.56-60.

Tutal, Nilgün, "Medyanın Dehşeti ve Panik", (Medyanın iktidara yönelik tutumu hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s. 61-65.

Alemdar, Korkmaz, "Kimlik Siyasetinin Açmazları", (Kimlik siyasetinin yanlışlığı hakkında), Varlık, (Mar t2016), S. 1302, s. 66-68.

Alemdar, Korkmaz, "Düğün", (Sümeyye Erdoğan'ın düğünü hakkında), Varlık, (Temmuz 2016), S. 1306, s. 34-36.

Tutal, Nilgün, "Fransız Bakış Açısından Sümeyye Erdoğan'ın Düğünü", (Sümeyye Erdoğan'ın düğün töreni hakkında), Varlık, (Temmuz 2016), S. 1306, s. 38-40.

Enver, Ercan, "Varlık", (Darbe girişimi hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s.1.

Dermir, Gökhan Yavuz, "Olağan ile Olağanüstünün Kavşağında Edebiyat", (Olağanüstü durumda edebiyat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s.4-6.

Orhan, Selçuk, "İnsan Olmak Krizi Karşısında Edebiyat", (Birey ve edebiyat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 7-12.

Bilsel, Şeref, "Zor Zamanda Dil ve Edebiyat", (Tarihin zor zamanlarında edebiyatın yeri hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 13-16.

Alemdar, Korkmaz, "Kim Ne Anlatacak", (Girişimin edebiyata aktarılması hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 17-19.

Çam, Aydın, “Kriz ve Sinema”, (Olağanüstü durumlarda sanat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 20-23.

Erbaş, Şükrü, “Kültür Gündemi: Necmiye Alpay, Aslı Erdoğan İçerideyse Hiçbirimiz Dışarıda Değiliz”, (Tutuklu sanatçılar hakkında), Varlık, (Ekim 2016), S. 1309, s. 88-92.

Ercan, Enver, “Varlık”, (Girişim sonrası hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s.1.

Evren, Süreyya, “Olağanüstü’nün Sinsiliği”, (Olağanüstü hal hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 4-7.

Koptaş, Rober, “Yerimiz de Dar, Yenimiz de Dar: Ne Var!”, (Ülkenin siyasi durumu hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 8-11.

Tutal, Nilgün, “Biliyoruz ama Yine de Susuyoruz, İnaniyoruz Denklemi”, (Gazetecilerin tutuklanması hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 26-28.

Alemdar Korkmaz, “Söz Gümüş, Sükût Altınsa Kamuoyu Nedir?”, (Darbe girişimi hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 30-32.

Tutal, Nilgün, “Siyasetin Cinsiyeti”, (Siyasilerin kadınları önemsizleştirilmesi hakkında), Varlık, (Aralık 2016), S. 1311, s.58-63.

Alemdar, Korkmaz, “Mösyö”, (İktidarın kadınları küçük düşürmesi hakkında) Varlık, (Aralık 2016), S. 1311, s. 64-65.

Ercan, Enver, “Varlık”, (Günün siyasi olayları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s.1.

Tutal, Nilgün, “AKP ve Kültürel İktidar”, (AKP’nin kültürel politikaları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 4-5.

Alemdar, Korkmaz, “Kültür ya da Hars: Her Neyse O!”, (AKP ve kültürel politikaları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 6-8.

Tutal, Nilgün, “Pro Patria Mori”, (AKP ve cemaatin büyümesi hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 9-8.

Bedir, Umur, “AKP İktidarında Medeniyet Perspektifi ve Sivil Toplumun Rolü”, (AKP ve kamuoyu hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 19-22.

Keten, Emre Tansu, “ İslamcı popüler Kültür ve Mizah Dergileri”, (AKP ve İslamcı politikalar hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 27-32.

Tutal, Nilgün, “İktidarın Şiddeti, Bedenin Direnişi”, (AKP’nin sansür politikaları hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s. 4-6.

Tutal, Nilgün, “Organsız Bedenler Olup, Sis Gibi Yayılalım, Ot Gibi Yaşayalım”, (İktidar ve eleştiri hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.7-14.

Alemdar, Korkmaz, “Acıması Durumlar”, (Türkiye’de yaşanan idamlar hakkında) Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.19-21.

Depeli, Gülsüm, “Direnişin Bedeni: Çağırsak Gidenleri”, (İktidarlara direnenler hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.22-26.

Durna, Tezcan, “Medyadaki Şiddet İle Siyasi İktidarın Şiddeti Arasındaki Paylaşımlar”, (İktidar ve medya ilişkisi hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s. 27-30.

4.2. Yazar Adına Göre

Adil Turan, “Düşümden Düşünceler”, (Şiir), Varlık, S. 434, (15 Temmuz 1956), s.18.

Akalın, L. Sami, “Hürriyet Şehitlerinden Atatürk’e”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 14.

Aksoy, Sadiye, “Atatürk’te Birleşmek”, (Atatürk’ün ilkelerinin devamlılığının önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 21.

Aksoy, Yaşar, “Yeniden Atatürk”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 19.

Aktan, Feriha, “Özlem”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 21.

Alemdar Korkmaz, “Söz Gümüş, Sükût Altınsa Kamuoyu Nedir?”, (Darbe girişimi hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 30-32.

Alemdar, Korkmaz, “Acınası Durumlar”, (Türkiye’de yaşanan idamlar hakkında) Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.19-21.

Alemdar, Korkmaz, “Düğün”, (Sümeyye Erdoğan’ın düğünü hakkında), Varlık, (Temmuz 2016), S. 1306, s. 34-36.

Alemdar, Korkmaz, “Kim Ne Anlatacak”, (Girişimin edebiyata aktarılması hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 17-19.

Alemdar, Korkmaz, “Kimlik Siyasetinin Açmazları”, (Kimlik siyasetinin yanlışlığı hakkında), Varlık, (Mar t2016), S. 1302, s. 66-68.

Alemdar, Korkmaz, “Kültür ya da Hars: Her Neyse O!”, (AKP ve kültürel politikaları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 6-8.

Alemdar, Korkmaz, “Medya Halleri Şaşkınlık ve Zavallılık”, (Medyanın durumu hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s. 52-54.

Alemdar, Korkmaz, “Mösyö”,(İktidarın kadınları küçük düşürmesi hakkında) Varlık, (Aralık 2016), S. 1311, s. 64-65.

Altümsek, Ahmet, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.6.

Apak, Rıza, “Ata’ya Mektup” (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Apaydın, Talip, “Atatürk Yurdu Bir Daha Kurtardı”, (Atatürk politikaları hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 8.

Ardağı, Adnan, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.5.

Ardağı, Adnan, “Haydi”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Atmaca, Cevdet, “27 Mayıs Işığında”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 8.

Ay, Behzat, “Bellek Yanıltmaları mı Diyelim”,(Atatürk’ün liderliği hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.14.

Ay, Behzat, “Gericilere Görev Vermeyelim”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

Ayaşlı, İbrahim, “Nisan Ayında Yağmur”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Aykan, Sezer, “Anıt”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Bağışgil, Ahmet, “Ahlak Kahramanlığı”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 5.

Bağışgil, Ahmet, “Bir Bahçem Var” (Darbe ve yaşanan olaylar hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.6.

Balaban, Memduh, “Önemini Bilmeyen Aydın”, (Aydınların görev ve önemi hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 8.

Başaran, “Ovalar Dağlar Boyunca Çağrı”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 7.

Başaran, “Tonguç Baba Zaferi Nasıl Karşılamıştı?”, (Hakkı Tonguç’un darbeye bakışı hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 13.

Batu, Selahattin, “Aydınlanan Gece”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.6.

Batu, Selahattin, “Aydınlığa Selam”, (Darbe sonrası hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 4.

Bedir, Umur, “AKP İktidarında Medeniyet Perspektifi ve Sivil Toplumun Rolü”, (AKP ve kamuoyu hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 19-22.

Bektaş, Süleyman, “Atatürk’ün Bildirisi”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.13.

Benice, Macit, “Aydın Kuvvetler”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 10.

Bilsel, Şeref, “Zor Zamanda Dil ve Edebiyat”,(Tarihin zor zamanlarında edebiyatın yeri hakkında),Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 13-16.

Birsel, Salah, “Koltukname”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Birsel, Salah, “Sisten Sonra”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 6.

Bulak, Adnan, “Hepimiz”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 11.

Bulut, Abdulkadir, “Gazete ve Dergilerden Yaankılar”, (Siyasi olaylar hakkında), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 7.

Bulut, Recep, “Hürriyet Bayrakları”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 13.

Burdurlu, İbrahim Zeki, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Candır, Sabin, “Yeni Doğdun Küçüğüm”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 18.

Ceylan, Faik Sabri, “Duvarların Taşları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Ceylan, Faik Sabri, “Hürriyet İçindeki Eller”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 20.

Coşkun, Arif, “Gene En Önde”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Cumalı, Necati, “27 Mayıs 1960” (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.6.

Çam, Aydın, “Gazetecinin Vatan Haini Olarak Portresi”, (Gazetecilerin tutuklanması hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s.56-60.

Çam, Aydın, “Kriz ve Sinema”, (Olağanüstü durumlarda sanat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 20-23.

Damar, Arif, “Bir Ak Karanlıkta”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 1.

Demiray, M. Güner, “Geleceğin Yolcuları”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.5.

Depeli, Gülsüm, “Direnişin Bedeni: Çağırsak Gidenleri”, (İktidarlara direnenler hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.22-26.

Dermir, Gökhan Yavuz, “Olağan ile Olağanüstünün Kavşağında Edebiyat”,(Olağanüstü durumda edebiyat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s.4-6.

Dil, Şahinkaya, “19 Mayıs’tan 27 Mayıs’a”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 10.

Dil, Şahinkaya, “Atatürk İlkeleri”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.6.

Dil, Şahinkaya, “Aydınlığın Elleri”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 12.

Dil, Şahinkaya, “Bahar Günlerinde Çağ”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 16.

Durna, Tezcan, “Medyadaki Şiddet İle Siyasi İktidarın Şiddeti Arasındaki Paylaşımlar”, (İktidar ve medya ilişkisi hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s. 27-30

Dündar, Ali, “Her Yol Kemalizme Varır”, (Kemalizmin önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.16.

Enver, Ercan, “Varlık”, (Darbe girişimi hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s.1.

Ercan, Enver, “Varlık”, (Girişim sonrası hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s.1.

Ercan, Enver, “Varlık”, (Günün siyasi olayları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s.1.

Erçin, Melih, “27 Mayıs İlerisi”, (27 Mayıs darbesi hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 9. Erdem, Cengiz, "Alain Badiou'nun Olay Felsefesi ve Gezi Ruhu'nun Hakikati", (Gezi Olayları hakkında), Varlık, (Eylül 2013), S. 1272, s. 22.

Ergin, Melih, “Memleket”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 9.

Ergüven, Abdullah Rıza, “Hürriyet Türküleri”, Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 12.

Erkekli, Osman Serhad, “Sonsuzlama”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.8.

Erman, Nüzhet, “Atatürk 99 Yaşında”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 10-11.

Ertugay, M. Celal, “Ankara” (Ankara ve devrim hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Ertugay, M. Celal, “Çilemiz Bitti”, (Hürriyet ve özgürlük hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

Ertugay, M. Celâl, “Olaylar İçinde”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 7.

Evren, Süreyya, “Olağanüstü’nün Sinsiliği”, (Olağanüstü hal hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 4-7.

Fasihoğlu, Aysel, “Ölümsüz Vatan’a”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Girginsoy, Naci, “Atatürk’le”, (12 Eylül hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 3-4.

Güler, Vedat, “Ata’m”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.

Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.

Gülvahaboğlu, Adil, “Yürüyen Atatürkçülük”, (Atatürkçülüğün önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.18.

Gürel, İnci, “Ben Bir Cumhuriyet Çocuğuyum”, (Cumhuriyet’in kadınlar için önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.20.

Güvemli, Zahir, “Devrimin İki Temeli: İlim ve Ahlak”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Güvemli, Zahir, “Devrimin İlk Temeli Ahlak”, (Devrim hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 6.

Hacıhasanoğlu Muzaffer, “Asil Kan”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

Hakkı, Ruşen, “27 Mayıs Köşebaşları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Halıcı, Feyzi, “Hürriyet Şarkısı”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 15.

Hikmet, Subutay, “Atatürkleme”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 17.

İbrahim Zeki Burdurlu, “Kıbrıs Düşü”, (Şiir), Varlık, S.473, (1 Mart.1958), s.13.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı 2”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı 3”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı” (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 9.

İmzasız, “15 Günün Olayları” (15 Günün Önemli Olayları Hakkında), Varlık, S. 497, (1 Mart 1959), s. 2.

İmzasız, “Aydın Olayları”, (12 Eylül hakkında), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 1.

İmzasız, “Aydın Olayları”, (Kâğıt fiyatları hakkında), Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Aralık 1980), S. 879, s. 1.

İmzasız, “İzmir’in Mustafa Kemal Hakkında Söyledikleri”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.5.

Erbaş, Şükrü, “Kültür Gündemi: Necmiye Alpay, Aslı Erdoğan İçerideyse Hiçbirimiz Dışarıda Değiliz”, (Tutuklu sanatçılar hakkında), Varlık, (Ekim 2016), S. 1309, s. 88-92.

İmzasız,” 15Günün Olayları”, (15 Günün Olayları Hakkında),Varlık, S. 517, (1 Ocak 1960), s.2.

İmzasız,”15Günün Olayları” (15Günün Olayları Hakkında), Varlık, S. 499, (1 Nisan 1959),s.2

İmzasız,”15Günün Olayları” (15Günün Olayları Hakkında),Varlık, S. 501, (1 Mayıs 1959), S. 2.

İmzasız,”15günün olayları”,(15 günün Önemli Olayları Hakkında),Varlık, S. 500, (15 Nisan 1959), s.2.

İncebayraktar, Özbek, “Atatürk Üzgündü Öğretmenim”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.11.

İncebayraktar, Özbek, “Atatürk’e”, (Şiir), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 3.

İncebayraktar, Özbek, “Memleket Çocuğu”, (Şiir), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 4.

Kansu, Ceyhun Atuf, “Kaynağa Dönüş”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Kansu, Ceyhun Atuf, “Toplum Toprağı”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 3.

Karaca, Celil, “Kışlada 16 Haziran”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 12.

Karakan, Hüseyin, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Kartal, Numan, “Atatürk ve Türk Gençliği”, (Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi ve önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.15-16.

Keten, Emre Tansu, “ İslamcı popüler Kültür ve Mizah Dergileri”, (AKP ve İslamcı politikalar hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 27-32.

Kırdar, Ayhan, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 18.

Kırdar, Ayhan, “Ata’nın ardından”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Koç, Kemalettin, “Merheba Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Koptaş, Rober, “Yerimiz de Dar, Yenimiz de Dar: Ne Var!”, (Ülkenin siyasi durumu hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 8-11.

Köklügiller, Ahmet, “ Atatürk Yükseliş Demek”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 17.

Köklügiller, Ahmet, “Atatürk’ün Dumlupınar Konuşması”, (Yanlıı bulunan siyasi davranışlar hakkında), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 4.

Köklügiller, Ahmet, “Atatürkçü Eğitimin Temel İlkeleri”, (Eğitim durumu hakkında), Varlık, (Aralık 1980), S. 879, s. 4.

Köklügiller, Ahmet, “Kemal Atatürk’ün Aydın İzinden”, (Atatürk’ün liderliğı hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 6.

Kuruca, Zeki, “Hürriyet Şarkısı”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 20.

Kuruca, Zeki, “Kanlı Günlerden”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Külebi, Cahit, “28 Nisan” (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 7.

Külebi, Cahit, “İkinci Cumhuriyet”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 4.

Mesut, Suat, “Günaydın Türkiyem”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Mustafa Baydar, “Oktay Albay Anlatıyor”, (Röportaj), Varlık, S. 432, (15 Haziran 1956), s. 6.

Necatigil, Behçet, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 8.

Oğuz Bülent Nayman, “Karanlığın Kötü Gücüne Karşı,” (Gerileyişimizin Tablosu Hakkında), Varlık, S. 501, (1 Mayıs 1959), s.5.

Orhan, Selçuk, “İnsan Olmak Krizi Karşısında Edebiyat”,(Birey ve edebiyat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 7-12.

Örnek, M. Rasim, “O Benim”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 14.

Özay, Mahmut, “Alarm”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Özay, Mahmut, “İhtilalin Şehidi”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s.12.

Özertim, Sami N, “Laiklik Ne Olacak?”, (Darbe ve laiklik hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.5.

Özertim, Sami N. “Atatürk ve Politikacılar”, (Politikacıların tutumları hakkında), Varlık, (Temmuz 1980), S. 875, s. 3.

Özertim, Sami N. “Atatürk’e Yakarı”, (Atatürk’e özlem ve ihtiyaç hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4

Özertim, Sami N. “Atatürk’ten Ayrılış”, (Atatürk ve Atatürkçülüğün önemi hakkında), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 3.

Özker Yaşın , “Kıbrıs Mektubu”, (Mektup) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.9.

Özker Yaşın , “Kıbrıs Mektubu”, (Varlık Dergisi’nde yazdığı mektup hakkında) , Varlık, S.476, (15 Nisan 1958) , s. 11.

Özker Yaşın , “Kıbrıs’ta Bayrak”, (Şiir) ,Varlık, S.485 , (1 Eylül 1958) , s.13.

Özker Yaşın , “Kıbrıs’ta İki Osman”, (Şiir) ,Varlık, S.483 , (1 Ağustos 1958) , s.12.

Özker Yaşın , “Mehmet”, (Şiir) ,Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.13.

Özturanlı, M. İskender, “İnsan Hakları Atatürkçülük ve Laiklik”, (Atatürk ilkeleri ve önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.12.

Salihoğlu, Mehmet, “27 Mayıs” (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 15.

Salihoğlu, Mehmet, “Atatürkçülüğün Anlamı”, (Söyleşi), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 9.

Salihoğlu, Mehmet, “O”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.9.

Salihoğlu, Mehmet, “Yeni Türkü”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Selâhattin Batu, “İsraf Yangını”, (Ülkemizdeki israf alışkanlığı ve bundan nasıl kurtulabileceğimizin yolları hakkında), Varlık, S. 428, (1 Mart 1956), s. 5.

Selahattin Batu, ”Geçen Yılın Ardından”,(Geçen Yıl Hakkında), Varlık, S. 517, (1 Ocak 1960), s.3.

Solok, Mehmet Adem, “Atatürk’ü Çalışalım”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4.

Solok, Mehmet Adem, “Hürriyet Bayramına Şiir”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Somar, Dr. Ziya, “Tarihe Karşı Sorumsuzluk”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 4.

Somar, Nezahat, “Milli Değerlere Kayıtsızlık”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Sonal, Abdullah, “Atatürkümüz Mavilerde Mustafa Kemal”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.19.

Şahinkaya Dil , “Kıbrıs Türküsü”, (Şiir) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.12.

Şamilgil, Mete, “İnkılap Ordusuna”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 15.

Şendil, M. Sabih, “Atatürk”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.14.

Şendil, Sabih, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 16.

Şendil, Sabih, “Hürriyetten Sonra”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 12.

Şimşek, Hasan, “Akevrin Sabahı Bursadayım”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 4.

Tahsin Yücel, “Gazete ve Dergiler Arasında”, (Dergilerde yazılan bazı yazılara eleştiri hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s.20.

Takcan, Mesut, “Seni Çizdik”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 5.

Tanyol, Cahit, “Hürriyet ve Fikir Yoksulluğu”, (Hürriyet hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 19.

Tarcan, Mesut, “28 Nisan”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Tarcan, Mesut, “Türkiye Halkı Senelerdir”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 13.

Tarık Orhan, “Kıbrıs’a Koşmalar”, (Şiir), Varlık, S. 436, (15 Ağustos 1956), s. 12.

Tayiz, Adnan, “Unutmayın”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Tecer, Ahmet Kutsi, “27 Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.4.

Tecer, Ahmet Kutsi, “28 Nisan”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.4.

Tecer, Ahmet Kutsi, “Büyük And”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 5.

Teoman, Sebahatin, “Candan Gerekli”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Timur, Hakkı, “Ünleyiş”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Toros, Aydos, “Devrimler ve İlköğretim”, (Devrim ve eğitim hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 11.

Toros, Aydos, “Devrimleri Halka Götürme”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 12.

Toros, Zeynep, “Uzaklardan Oaraya”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Total, Nilgün, “AKP ve Kültürel İktidar”, (AKP’nin kültürel politikaları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 4-5.

Total, Nilgün, “Biliyoruz ama Yine de Susuyoruz, İnaniyoruz Denklemi”, (Gazetecilerin tutuklanması hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 26-28.

Total, Nilgün, “Fransız Bakış Açısından Sümeyye Erdoğan’ın Düğünü”, (Sümeyye Erdoğan’ın düğün töreni hakkında), Varlık, (Temmuz 2016), S. 1306, s. 38-40.

Total, Nilgün, “İktidarın Şiddeti, Bedenin Direnişi”, (AKP’nin sansür politikaları hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s. 4-6.

Total, Nilgün, “Medyanın Dehşeti ve Panik”, (Medyanın iktidara yönelik tutumu hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s. 61-65.

Tutal, Nilgün, “Organsız Bedenler Olup, Sis Gibi Yayılalım, Ot Gibi Yaşayalım”, (İktidar ve eleştiri hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.7-14.

Tutal, Nilgün, “Pro Patria Mori”,(AKP ve cemaatin büyümesi hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 9-8.

Tutal, Nilgün, “Siyasetin Cinsiyeti”, (Siyasilerin kadınları önemsizleştirilmesi hakkında), Varlık, (Aralık 2016), S. 1311, s.58-63.

Uçkan, H. Vasfi, “Özgürlük Işığı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 15.

Unsal, M. Abdullatif, “Özgürlük Havası”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 11.

Uyguner, Muzaffer, “Atatürkçülüğün İlkeleri”, (Atatürk ilkelerinin önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.7.

Uyguner, Muzaffer, “S.B.P. İçin” , (Şiir) ,Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 6.

Uz, Mustafa, “Yaşasın Özgürlük”, (27 Mayıs Hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 20.

Üçüncüoğlu, Nabi, “Atatürküm”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Ünlü Şemsettin, “Devrimler Daha Gerçek”, (Atatürk devrimleri hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 17

Ünlü, Arslan, “Özgürlük Savaşından”, (Hürriyet hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Ünlü, Rüksan Türkan, “İlan-ı Aşk”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 14.

Ünlü, Rüksan Türkan, “Yaşamak”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Ünlü, Şemsettin, “Bir Uzun Gecenin İçinde”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 7.

Üstek, İsmet, “Hürriyet Marşımız”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 16.

Üstün, E. Faik, “Atatürk’e Selam”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 14.

Üstün, E. Faik, “Özgürlük Alanı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Üstün, E. Faik, “Yirmi Yedi Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

Ütük, Etem, “Hürriyet Destanı’ndan”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 9.

Ütük, Etem, “Türk Yazı Devrimi ve Yurtdışındaki Türklere Yansıması”, (Harf Devriminin önemi hakkında), Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.474, (15 Mart 1958), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S.480, (15 Haziran 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S.480, (15 Haziran 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.485, (1 Eylül 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.488, (15 Ekim 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.493, (1 Ocak 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.483, (1 Ağustos 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.476, (15 Nisan 1958), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.475, (1 Nisan 1958), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.476, (15 Nisan 1958), s. 2.

Varlık , “15 günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.477, (1 Mayıs 1958) , s. 2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.486, (15 Eylül 1958) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.495, (1 Şubat 1959) , s.2.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.496, (15 Şubat 1959) , s.2.

Varlık , ’15 Günün Olayları’ , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.484 , (15 Ağustos 1958) , s.2.

Varlık, “15 günü edebiyat ve sanat ayları hakkında”, Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.1.

Varlık, “15 günün olayları”, (15 günde gerçekleşen edebi ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 432, (15 Haziran 1956), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.462, (15.09.1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.464, (15.10.1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.465, (1 Kasım 1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.466, (15 Kasım 1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.469, (1 Ocak 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.472, (14 Şubat 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.473, (1 Mart 1958), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 436, (15 Ağustos 1956), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 437, (1 Eylül 1956), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 449, (1 Mart 1957), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.452, (15 Nisan 1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.451, (1 Nisan 1957), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanatsal olayları hakkında), Varlık, S. 431, (1 Haziran 1956), s.2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 2.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 2.

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 426, (1 Ocak 1956), s. 2.

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 428, (1 Mart 1956), s. 2.

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s. 2.

Veziroğlu, İlter, “Üzgün Bakıyorsun Anıttepeden”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4..

Yağcıoğlu, Halim, “Atatürk’ün Aydınlığından”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 23-24.

Yalçın, Hayri, “Hürriyetin Sesi”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Yaşar Nabi Nayır, ‘Pahalılık ve Kitap’, (Köşe Yazısı), Varlık, S. 590, (15 Ocak 1963), s. 2.

Yaşar Nabi Nayır, “Bir Yolculuktan Getirdiklerim”, (Gezi yazısı), Varlık, S. 434, (15 Temmuz 1956), s. 6-7.

Yaşar Nabi Nayır, “Bu Ayın Getirdiği”, (Dergide gerçekleşen olaylar hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s. 3-4.

Yaşar Nabi Nayır, ”Biz Neyiz” (Ülke Durumu Hakkında), Varlık, S.501, (1 Mayıs 1959), s.3.

Yaşar Nabi, “Ahlaktan Yana”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 3.

Yaşar Nabi, “Anayasa Komisyonu Anketi”, (Anayasa hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 6.

Yaşar Nabi, “Büyük Temizlik”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 3.

Yaşar Nabi, “Gerçek Kurtuluş”, (Devrim ve darbe hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 3.

Yaşar Nabi, “Neler Beklemiştik”, (Darbenin sebepleri hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 3.

Yaşar Nabi, “Partilerin Üstünde”, (Partiler, Hürriyet ve Demokrasi Hakkında), Varlık, S.463, (1 Ekim 1957), s.3.

Yaşın, Özker, “ Hürriyet Destanı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 10-11.

Yeşiltepe, Cevdet, “Güzel Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 13.

Yılmaz, M. Kemal, “Neden Olmasın?”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Yılmaz, M. Kemal, “Osmanım”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s.11.

Yiğitler, H. Zekâi, “Savaş Boruları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 16.

Yücel, Tahsin, “Kara Günlerin Ardından”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.4.

Yürek, Şevket, “Atatürk Bir Uygarlık Ustasıydı”, (Atatürk’ün uygarlığı hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 13.

Zengin, Coşkun, “Biz Sana Hey Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 19..

4.3. Sayılarına Göre

Sayı: 426

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 426, (1 Ocak 1956), s. 2.

Sayı: 428

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 428, (1 Mart 1956), s. 2.

Selâhattin Batu, “İsraf Yangını”, (Ülkemizdeki israf alışkanlığı ve bundan nasıl kurtulabileceğimizin yolları hakkında), Varlık, S. 428, (1 Mart 1956), s. 5.

Sayı: 430

Varlık, “Aydın Olayları”, (Aydın edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s. 2.

UYGUNER, Muzaffer, “S. B. P. İçin”, (Şiir), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1960), s. 6.

Yaşar Nabi Nayır, “Bu Ayın Getirdiği”, (Dergide gerçekleşen olaylar hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s. 3-4.

Tahsin Yücel, “Gazete ve Dergiler Arasında”, (Dergilerde yazılan bazı yazılara eleştiri hakkında), Varlık, S. 430, (1 Mayıs 1956), s.20.

Sayı: 431

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanatsal olayları hakkında), Varlık, S. 431, (1 Haziran 1956), s.2.

Sayı: 432

Varlık, “15 günün olayları”, (15 günde gerçekleşen edebi ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 432, (15 Haziran 1956), s. 2.

Mustafa Baydar, “Oktay Albay Anlatıyor”, (Röportaj), Varlık, S. 432, (15 Haziran 1956), s. 6.

Sayı: 434

Turan, Adil , “Düşümden Düşünceler”, (Şiir), Varlık, S. 434, (15 Temmuz 1956), s.

Yaşar Nabi Nayır, “Bir Yolculuktan Getirdiklerim”, (Gezi yazısı), Varlık, S. 434, (15 Temmuz 1956), s. 6-7.

Sayı: 436

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 436, (15 Ağustos 1956), s. 2.

Orhan, Tarık, “Kıbrıs’a Koşmalar”, (Şiir), Varlık, S. 436, (15 Ağustos 1956), s. 12.

Sayı: 437

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 437, (1 Eylül 1956), s. 2.

Sayı: 449

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S. 449, (1 Mart 1957), s. 2.

Sayı: 451

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.451, (1 Nisan 1957), s.2.

Sayı: 452

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.452, (15 Nisan 1957), s.2.

Sayı: 462

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.462, (15.09.1957), s.2.

Sayı: 463

Yaşar Nabi, “Partilerin Üstünde”, (Partiler, Hürriyet ve Demokrasi Hakkında), Varlık, S.463, (1 Ekim 1957), s.3.

Sayı: 464

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.464, (15 Ekim 1957), s.2.

Sayı: 465

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.465, (1 Kasım 1957), s.2.

Sayı: 466

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.466, (15 Kasım 1957), s.2.

Sayı: 469

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.469, (1 Ocak 1958), s.2.

Sayı: 472

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.472, (14 Şubat .1958), s.2.

Sayı: 473

Varlık, “15 Günün Olayları”, (15 Günün edebiyat ve sanat olayları hakkında), Varlık, S.473, (1 Mart 1958), s.2.

Burdurlu, İbrahim Zeki, “Kıbrıs Düşü”, (Şiir), Varlık, S.473, (1 Mart 1958), s.13.

Sayı: 474

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.474, (15 Mart 1958) , s. 2.

Sayı: 475

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.475, (1 Nisan 1958) , s. 2.

Sayı: 476

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.476, (15 Nisan 1958) , s. 2.

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 gü

nün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.476 , (15 Nisan 1958) , s. 2.

Özker Yaşın , “Kıbrıs Mektubu”, (Varlık Dergisi’nde yazdığı mektup hakkında) , Varlık, S.476, (15 Nisan 1958) , s. 11.

Sayı: 477

Varlık , “15 günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.477, (1 Mayıs 1958) , s. 2.

Sayı: 480

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün sanat ve edebiyat olayları hakkında) , Varlık, S.480, (15 Haziran 1958) , s.2.

Sayı: 482

Özker Yaşın , “Kıbrıs Mektubu”, (Mektup) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.9.

Dil, Şahinkaya, “Kıbrıs Türküsü”, (Şiir) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.12.

Özker Yaşın , “Mehmet”, (Şiir) , Varlık, S.482 , (15 Temmuz 1958) , s.13.

Sayı: 483

Özker Yaşın , “Kıbrıs’ta İki Osman”, (Şiir) , Varlık, S.483 , (1 Ağustos 1958) , s.12.

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.483, (1 Ağustos 1958) , s.2.

Sayı: 484

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.484 , (15 Ağustos 1958) , s.2.

Sayı: 485

Özker Yaşın , “Kıbrıs’ta Bayrak”, (Şiir) , Varlık, S.485 , (1 Eylül 1958) , s.13.

Varlık , “ 15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.485, (1 Eylül 1958) , s.2.

Sayı: 487

Varlık , “15 Günün Olayları”, (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.486, (15 Eylül 1958) , s.2.

, (15 Haziran 1958) , s.2.

Sayı: 488

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.488 , (15 Ekim 1958) , s.2.

Sayı: 492

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.492 , (15 Aralık 1958) , s.2.

Sayı: 493

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.493 , (1 Ocak 1958) , s.2.

Sayı: 495

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.495, (1 Şubat 1959) , s.2.

Sayı:496

Varlık , “15 Günün Olayları” , (15 günün edebiyat ve sanat olayları hakkında) , Varlık, S.496, (15 Şubat 1959) , s.2.

Sayı: 497

İmzasız, “15 Günün Olayları” (15 Günün Önemli Olayları Hakkında), Varlık, S. 497, (1mart 1959), s. 2.

Sayı: 499

Varlık, “15Günün Olayları” (15Günün Olayları Hakkında), Varlık, S. 499, (1 Nisan 1959),s.2.

Sayı: 500

Varlık, “15günün olayları”,(15 günün Önemli Olayları Hakkında),Varlık, S. 500, (15 Nisan 1959), s. 2.

Sayı: 501

İmzasız, “15Günün Olayları” (15Günün Olayları Hakkında),Varlık, S. 501, (1 Mayıs 1959), S. 2.

Yaşar Nabi Nayır, “Biz Neyiz” (Ülke Durumu Hakkında),Varlık, S.501, (1 Mayıs 1959), s.3.

Nayman, Oğuz Bülent, “Karanlığın Kötü Gücüne Karşı,” Gerileyişimizin Tablosu Hakkında), Varlık, S. 501, (1 Mayıs 1959), s.5.

Sayı: 517

İmzasız, “15 Günü Olayları”, (15 Günü Olayları Hakkında),Varlık, S. 517, (1 Ocak 1960), s.2.

Batu, Selahattin, ”Geçen Yılın Ardından”,(Geçen Yıl Hakkında), Varlık, S. 517, (1 Ocak 1960), s.3.

Sayı: 528

Varlık, “15 günü edebiyat ve sanat ayları hakkında”, Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s.1.

Damar, Arif, “Bir Ak Karanlıkta”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 1.

Yaşar Nabi, “Büyük Temizlik”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 3.

Yücel, Tahsin, “Kara Günlerin Ardından”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.4.

Tecer, Ahmet Kutsi, “28 Nisan”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.4.

Tecer, Ahmet Kutsi, “27 Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.4.

Özerdim, Sami N, “Laiklik Ne Olacak?”, (Darbe ve laiklik hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.5.

Ardağı, Adnan, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.5.

Başışgil, Ahmet, “Bir Bahçem Var” (Darbe ve yaşanan olaylar hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Cumalı, Necati, “27 Mayıs 1960” (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Batu, Selahattin, “Aydınlanan Gece”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Altümsek, Ahmet, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s.6.

Ertugay, M. Celâl, “Olaylar İçinde”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 7.

Apaydın, Talip, “Atatürk Yurdu Bir Daha Kurtardı”, (Atatürk politikaları hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 8.

Necatigil, Behçet, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 528, (1 Mayıs 1960), s. 8.

Erçin, Melih, “27 Mayıs İlerisi”, (27 Mayıs darbesi hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 9.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı” (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 9.

Dil, Şahinkaya, “19 Mayıs’tan 27 Mayıs’a”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 10.

Benice, Macit, “Aydın Kuvvetler”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 10.

Ergüven, Abdullah Rıza, “Hürriyet Türküleri”, Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 12.

Üstün, E. Faik, “Atatürk’e Selam”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 14.

Salihoğlu, Mehmet, “27 Mayıs” (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 15.

Şendil, Sabih, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 16.

Üstek, İsmet, “Hürriyet Marşımız”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 16.

Ünlü Şemsettin, “Devrimler Daha Gerçek”, (Atatürk devrimleri hakkında), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 17

Karakan, Hüseyin, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Yılmaz, M. Kemal, “Neden Olmasın?”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Kırdar, Ayhan, “Ata’nın ardından”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Fasihoğlu, Aysel, “Ölümsüz Vatan’a”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 19.

Kuruca, Zeki, “Hürriyet Şarkısı”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 20.

Ceylan, Faik Sabri, “Hürriyet İçindeki Eller”, (Şiir), Varlık, S. 528, (15 Haziran 1960), s. 20.

Sayı: 529

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 2.

Yaşar Nabi, “Gerçek Kurtuluş”, (Devrim ve darbe hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 3.

Kansu, Ceyhun Atuf, “Kaynağa Dönüş”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Teoman, Sebahatin, “Candan Gerekli”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Üstün, E. Faik, “Özgürlük Alanı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 4.

Güvemli, Zahir, “Devrimin İki Temeli: İlim ve Ahlak”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Birsel, Salâh, “Koltukname”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Ardağı, Adnan, “Haydi”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 5.

Yaşar Nabi, “Anayasa Komisyonu Anketi”, (Anayasa hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 6.

Uyguner, Muzaffer, “S.B.P. İçin”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 6.

Külebi, Cahit, “28 Nisan” (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 7.

Balaban, Memduh, “Önemini Bilmeyen Aydın”, (Aydınların görev ve önemi hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 8.

Hacıhasanoğlu Muzaffer, “Asil Kan”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

Ay, Behzat, “Gericilere Görev Vermeyelim”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı 2”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 9.

Yaşın, Özker, “Hürriyet Destanı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 10-11.

Toros, Aydos, “Devrimler ve İlköğretim”, (Devrim ve eğitim hakkında), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 11.

Yılmaz, M. Kemal, “Osmanım”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s.11.

Özay, Mahmut, “İhtilalin Şehidi”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s.12.

Karaca, Celil, “Kışlada 16 Haziran”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 12.

Tarcan, Mesut, “Türkiye Halkı Senelerdir”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 13.

Akalın, L. Sami, “Hürriyet Şehitlerinden Atatürk’e”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 14.

Uçkan, H. Vasfi, “Özgürlük Işığı”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 15.

Salihoğlu, Mehmet, “Yeni Türkü”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Tayiz, Adnan, “Unutmayın”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Koç, Kemalettin, “Merheba Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 17.

Zengin, Coşkun, “Biz Sana Hey Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 529, (1 Temmuz 1960), s. 19.

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 2.

Yaşar Nabi, “Neler Beklemiştik”, (Darbenin sebepleri hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 3.

Batu, Selahattin, “Aydınlığa Selam”, (Darbe sonrası hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 4.

Külebi, Cahit, “İkinci Cumhuriyet”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 4.

Bağışgil, Ahmet, “Ahlak Kahramanlığı”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 5.

Tecer, Ahmet Kutsi, “Büyük And”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 5.

Birsel, Salah, “Sisten Sonra”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 6.

Başaran, “Ovalar Dağlar Boyunca Çağrı”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 7.

Ertugay, M. Celal, “Çilemiz Bitti”, (Hürriyet ve özgürlük hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

Üstün, E. Faik, “Yirmi Yedi Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

İlhan, Attila, “Yarının Başlangıcı 3”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 8.

nl, Arslan, “zgrlk Savaşından”, (Hürriyet hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Apak, Rıza, “Ata’ya Mektup” (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

Tarcan, Mesut, “28 Nisan”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 9.

çncoğlu, Nabi, “Atatürküm”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Kuruca, Zeki, “Kanlı Günlerden”, (Darbe hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Solok, Mehmet Adem, “Hürriyet Bayramına Şiir”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Burdurlu, İbrahim Zeki, “Hürriyet”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Mesut, Suat, “Günaydın Türkiyem”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 10.

Unsal, M. Abdullatif, “Özgürlük Havası”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 11.

Bulak, Adnan, “Hepimiz”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 11.

Şendil, Sabih, “Hürriyetten Sonra”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 12.

Başaran, “Tonguç Baba Zaferi Nasıl Karşılamıştı?”, (Hakkı Tonguç’un darbeyebakışı hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 13.

Bulut, Recep, “Hürriyet Bayrakları”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 13.

Ünlü, Rüksan Türkan, “İlan-ı Aşk”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 14.

Örnek, M. Rasim, “O Benim”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 14.

Şamilgil, Mete, “İnkılap Ordusuna”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 15.

Dil, Şahinkaya, “Bahar Günlerinde Çağ”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 16.

Candır, Sabin, “Yeni Doğdun Küçüğüm”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 18.

Kırdar, Ayhan, “27 Mayıs 1960”, (Şiir), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 18.

Tanyol, Cahit, “Hürriyet ve Fikir Yoksulluğu”, (Hürriyet hakkında), Varlık, S. 530, (15 Temmuz 1960), s. 19.

Sayı: 531

Varlık, “15 Günün Olayları”, (Günün sanat ve edebiyat olayları hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 2.

Yaşar Nabi, “Ahlaktan Yana”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 3.

Kansu, Ceyhun Atuf, “Toplum Toprağı”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 3.

Somar, Dr. Ziya, “Tarihe Karşı Sorumsuzluk”, (DP Hükûmeti hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 4.

Şimşek, Hasan, “Akevrin Sabahı Bursadayım”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 4.

Takcan, Mesut, “Seni Çizdik”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 5.

Güvemli, Zahir, “Devrimin İlk Temeli Ahlak”, (Devrim hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 6.

Ünlü, Şemsettin, “Bir Uzun Gecenin İçinde”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 7.

Atmaca, Cevdet, “27 Mayıs Işığında”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 8.

Ergin, Melih, “Memleket”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 9.

Ütük, Etem, “Hürriyet Destanı’ndan”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 9.

Ayaşlı, İbrahim, “Nisan Ayında Yağmur”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Özay, Mahmut, “Alarm”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Ünlü, Rüksan Türkan, “Yaşamak”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Timur, Hakkı, “Ünleyiş”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 10.

Ceylan, Faik Sabri, “Duvarların Taşları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Somar, Nezahat, “Milli Değerlere Kayıtsızlık”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Hakkı, Ruşen, “27 Mayıs Köşebaşları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Aykan, Sezer, “Anıt”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Yalçın, Hayri, “Hürriyetin Sesi”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 11.

Toros, Aydos, “Devrimleri Halka Götürme”, (27 Mayıs hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 12.

Dil, Şahinkaya, “Aydınlığın Elleri”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 12.

Yeşiltepe, Cevdet, “Güzel Mayıs”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 13.

Coşkun, Arif, “Gene En Önde”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Toros, Zeynep, “Uzaklardan Oaraya”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Ertugay, M. Celal, “Ankara” (Ankara ve devrim hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 14.

Halıcı, Feyzi, “Hürriyet Şarkısı”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 15.

Yiğitler, H. Zekâi, “Savaş Boruları”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 16.

Köklügiller, Ahmet, “ Atatürk Yükseliş Demek”, (Şiir), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 17.

Uz, Mustafa, “Yaşasın Özgürlük”, (27 Mayıs Hakkında), Varlık, S. 531, (1 Ağustos 1960), s. 20.

Sayı: 875

Özerdim, Sami N. “Atatürk ve Politikacılar”, (Politikacıların tutumları hakkında), Varlık, (Temmuz 1980), S. 875, s. 3.

Sayı: 876

Özerdim, Sami N. “Atatürk’ten Ayrılış”, (Atatürk ve Atatürkçülüğün önemi hakkında), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 3.

Köklügiller, Ahmet, “Atatürk’ün Dumlupınar Konuşması”, (Yanlış bulunan siyasi davranışlar hakkında), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 4.

İncebayraktar, Özbek, “Memleket Çocuğu”, (Şiir), Varlık, (Ağustos 1980), S. 876, s. 4.

Sayı: 877

İmzasız, “Aydın Olayları”, (12 Eylül hakkında), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 1.

İncebayraktar, Özbek, “Atatürk’e”, (Şiir), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 3.

Bulut, Abdulkadir, “Gazete ve Dergilerden Yaankılar”, (Siyasi olaylar hakkında), Varlık, (Ekim 1980), S. 877, s. 7.

Sayı: 878

Girginsoy, Naci, “Atatürk’le”, (12 Eylül hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 3-4.

Solok, Mehmet Adem, “Atatürk’ü Çalışalım”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4.

Veziroğlu, İlter, “Üzgün Bakıyorsun Anıttepeden”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4.

Özerdim, Sami N. “Atatürk’e Yakarı”, (Atatürk’e özlem ve ihtiyaç hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.4

İmzasız, “İrazcanın Mustafa Kemal Hakkında Söyledikleri”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.5.

Demiray, M. Güner, “Geleceğin Yolcuları”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.5.

Köklügiller, Ahmet, “Kemal Atatürk’ün Aydın İzinden”, (Atatürk’ün liderliği hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 6.

Dil, Şahinkaya, “Atatürk İlkeleri”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.6.

Uyguner, Muzaffer, “Atatürkçülüğün İlkeleri”, (Atatürk ilkelerinin önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.7.

Erkekli, Osman Serhad, “Sonsuzlama”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.8.

Salihoğlu, Mehmet, “Atatürkçülüğün Anlamı”, (Söyleşi), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 9.

Salihoğlu, Mehmet, “O”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.9.

Erman, Nüzhet, “Atatürk 99 Yaşında”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 10-11.

İncebayraktar, Özbek, “Atatürk Üzgündü Öğretmenim”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.11.

Özturanlı, M. İskender, “İnsan Hakları Atatürkçülük ve Laiklik”, (Atatürk ilkeleri ve önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.12.

Yürek, Şevket, “Atatürk Bir Uygarlık Ustasıydı”, (Atatürk’ün uygarlığı hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 13.

Bektaş, Süleyman, “Atatürk’ün Bildirisi”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.13.

Şendil, M. Sabih, “Atatürk”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.14.

Ay, Behzat, “Bellek Yanıltmaları mı Diyelim”,(Atatürk’ün liderliği hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.14.

Kartal, Numan, “Atatürk ve Türk Gençliği”, (Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi ve önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.15-16.

Dündar, Ali, “Her Yol Kemalizme Varır”, (Kemalizmin önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.16.

Hikmet, Subutay, “Atatürkleme”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 17.

Gülvahaboğlu, Adil, “Yürüyen Atatürkçülük”, (Atatürkçülüğün önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.18.

Sonal, Abdullah, “Atatürkümüz Mavilerde Mustafa Kemal”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.19.

Aksoy, Yaşar, “Yeniden Atatürk”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 19.

Gürel, İnci, “Ben Bir Cumhuriyet Çocuğuyum”, (Cumhuriyet’in kadınlar için önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s.20.

Aksoy, Sadiye, “Atatürk’te Birleşmek”, (Atatürk’ün ilkelerinin devamlılığının önemi hakkında), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 21.

Aktan, Feriha, “Özlem”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 21.

Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.

Güler, Vedat, “Ata’m”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.

Ütük, Etem, “Türk Yazı Devrimi ve Yurtdışındaki Türklere Yansıması”, (Harf Devriminin önemi hakkında), Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 22.

Yağcıoğlu, Halim, “Atatürk’ün Aydınlığından”, (Şiir), Varlık, (Kasım 1980), S. 878, s. 23-24.

Sayı: 879

İmzasız, “Aydın Olayları”, (Kâğıt fiyatları hakkında), Güler, Vedat, “Atatürk’üm”, (Şiir), Varlık, (Aralık 1980), S. 879, s. 1.

Köklügiller, Ahmet, “Atatürkçü Eğitimin Temel İlkeleri”, (Eğitim durumu hakkında), Varlık, (Aralık 1980), S. 879, s. 4

1272

Erdem, Cengiz, "Alain Badiou'nun Olay Felsefesi ve Gezi Ruhu'nun Hakikati", (Gezi Olayları hakkında), Varlık, (Eylül 2013), S. 1272, s. 22.

Sayı: 1300

Alemdar, Korkmaz, “Medya Halleri Şaşkınlık ve Zavallılık”, (Medyanın durumu hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s. 52-54.

Çam, Aydın, “Gazetecinin Vatan Haini Olarak Portresi”, (Gazetecilerin tutuklanması hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s.56-60.

Tutal, Nilgün, “Medyanın Dehşeti ve Panik”, (Medyanın iktidara yönelik tutumu hakkında), Varlık, (Ocak 2016), S. 1300, s. 61-65.

Sayı: 1302

Alemdar, Korkmaz, “Kimlik Siyasetinin Açmazları”, (Kimlik siyasetinin yanlışlığı hakkında), Varlık, (Mar t2016), S. 1302, s. 66-68.

Sayı: 1306

Alemdar, Korkmaz, “Düğün”, (Sümeyye Erdoğan’ın düğünü hakkında), Varlık, (Temmuz 2016), S. 1306, s. 34-36.

Tutal, Nilgün, “Fransız Bakış Açısından Sümeyye Erdoğan’ın Düğünü”, (Sümeyye Erdoğan’ın düğün töreni hakkında), Varlık, (Temmuz 2016), S. 1306, s. 38-40.

Sayı: 1308

Enver, Ercan, “Varlık”, (Darbe girişimi hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s.1.

Dermir, Gökhan Yavuz, “Olağan ile Olağanüstünün Kavşağında Edebiyat”,(Olağanüstü durumda edebiyat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s.4-6.

Orhan, Selçuk, “İnsan Olmak Krizi Karşısında Edebiyat”,(Birey ve edebiyat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 7-12.

Bilsel, Şeref, “Zor Zamanda Dil ve Edebiyat”,(Tarihin zor zamanlarında edebiyatın yeri hakkında),Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 13-16.

Alemdar, Korkmaz, “Kim Ne Anlatacak”, (Girişimin edebiyata aktarılması hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 17-19.

Çam, Aydın, “Kriz ve Sinema”, (Olağanüstü durumlarda sanat hakkında), Varlık, (Eylül 2016), S. 1308, s. 20-23.

Sayı: 1309

Erbaş, Şükrü, “Kültür Gündemi: Necmiye Alpay, Aslı Erdoğan İçerideyse Hiçbirimiz Dışarıda Değiliz”, (Tutuklu sanatçılar hakkında), Varlık, (Ekim 2016), S. 1309, s. 88-92.

Sayı: 1310

Ercan, Enver, “Varlık”, (Girişim sonrası hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s.1.

Evren, Süreyya, “Olağanüstü’nün Sinsiliği”, (Olağanüstü hal hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 4-7.

Koptaş, Rober, “Yerimiz de Dar, Yenimiz de Dar: Ne Var!”, (Ülkenin siyasi durumu hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 8-11.

Tutal, Nilgün, “Biliyoruz ama Yine de Susuyoruz, İnaniyoruz Denklemi”, (Gazetecilerin tutuklanması hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 26-28.

Alemdar Korkmaz, “Söz Gümüş, Sükût Altınsa Kamuoyu Nedir?”, (Darbe girişimi hakkında), Varlık, (Kasım 2016), S. 1310, s. 30-32.

Sayı: 1311

Tutal, Nilgün, “Siyasetin Cinsiyeti”, (Siyasilerin kadınları önemsizleştirilmesi hakkında), Varlık, (Aralık 2016), S. 1311, s.58-63.

Alemdar, Korkmaz, “Mösyö”, (İktidarın kadınları küçük düşürmesi hakkında) Varlık, (Aralık 2016), S. 1311, s. 64-65.

Sayı: 1320

Ercan, Enver, “Varlık”, (Günün siyasi olayları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s.1.

Tutal, Nilgün, “AKP ve Kültürel İktidar”, (AKP’nin kültürel politikaları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 4-5.

Alemdar, Korkmaz, “Kültür ya da Hars: Her Neyse O!”, (AKP ve kültürel politikaları hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 6-8.

Tutal, Nilgün, “Pro Patria Mori”,(AKP ve cemaatin büyümesi hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 9-8.

Bedir, Umur, “AKP İktidarında Medeniyet Perspektifi ve Sivil Toplumun Rolü”, (AKP ve kamuoyu hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 19-22.

Keten, Emre Tansu, “ İslamcı popüler Kültür ve Mizah Dergileri”, (AKP ve İslamcı politikalar hakkında), Varlık, (Eylül 2017), S. 1320, s. 27-32.

Sayı: 1321

Tutal, Nilgün, “İktidarın Şiddeti, Bedenin Direnişi”, (AKP’nin sansür politikaları hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s. 4-6.

Tutal, Nilgün, “Organsız Bedenler Olup, Sis Gibi Yayılalım, Ot Gibi Yaşayalım”, (İktidar ve eleştiri hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.7-14.

Alemdar, Korkmaz, “Acıması Durumlar”, (Türkiye’de yaşanan idamlar hakkında) Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.19-21.

Depeli, Gülsüm, “Direnişin Bedeni: Çağırsak Gidenleri”, (İktidarlara direnenler hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s.22-26.

Durna, Tezcan, “Medyadaki Şiddet İle Siyasi İktidarın Şiddeti Arasındaki Paylaşımlar”, (İktidar ve medya ilişkisi hakkında), Varlık, (Ekim 2017), S. 1321, s. 27-30.

SONUÇ

Ele alınan dönemlerin hepsinde iktidar ve basın ilişkisi önem arz eder. İktidar partileri her dönemde basınla ilişkisini iyi tutmak için çaba sarf etmiştir. Bu ılımlı yaklaşımların olumlu sonuç verdiği dönemler olsa da ne zaman eleştiri okları hükûmete dönse, iktidar medyayı susturmak ve bastırmak için elinden geleni yapmıştır. Bu sebeple iktidar - basın ilişkileri her zaman hassas bir çizgide ilerlemiştir. Bu bağlamda Varlık dergisi incelendiğinde siyasi olayların derginin yayın hayatını etkilediği görülmüştür. Siyasi değişikliklerle beraber derginin sayfa sayısı, yazar kadrosu ve içeriği şekillenmiştir.

İhtilal dönemlerinde dergi, yayın akışına gerek içerik gerekse yayın politikası olarak dönemin siyasetine ve baskısına uyum sağlayarak devam etmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle ihtilalin yansımaları hem muhtevada hem de derginin fiyat ve sayfa sayısında görülür. Kâğıt problemi yaşandığı dönemlerde derginin zorunlu fiyat artışına gitmek zorunda olduğu veya sayfa sayısında azaltma yapmak durumunda kaldığı görülür.

İhtilalin gerçekleştiği dönemlere bağlı olarak bazen darbenin haklı ve gerekli görülerek savunulduğu tespit edilir. İncelenen sayılarda pek çok kutlama niteliğinde yazı ve şiire rastlanır. Yine dönemlere bağlı olarak iktidar karşıtı veya eleştirel söylemler açıkça yayımlanır.

İncelenen üç dönemde darbenin gerçekleşmesine bağlı olarak içeriğin şekillendiği görülür. En çok 27 Mayıs dönemiyle ilgili yayım tespit edilir. Bunun sebebi olarak o dönem derginin darbeyi destekleyen tutum sergilemesi gösterilebilir. O dönem çıkan sayılarda darbeyi destekleyen birçok yazı ve özellikle şiirin dergide yayımlandığı görülür: dergide adeta şölen havası gözlemlenir. 12 Eylül döneminde de yine kutlama havasında şiirlerin arttığı gözlemlenir. 15 Temmuz Darbe Girişimi'ne gelindiğinde ise daha çok düzyazı ve durum değerlendirmesi niteliğinde yazılar yayımlanır.

İncelenen sayılarda, darbe öncesi ve sonrası yaşanan olaylarla ilgili toplam 105 adet şiir bulunmaktadır. Ahmet Köklügiller, Sami Özerdim, Necati Cumalı, Kemalettin Koç, Arif Damar, Ahmet Kutsi Tecer, Attila İlhan gibi önemli şairlerin

kaleminden çıkan şiirlerde darbe dönemlerinin izleri görülür. Ele alınan dergilerde ihtilallerle doğrudan ilgili toplam 14 adet düz yazı bulunmaktadır. Darbelere önce ve sonra yaşanan olaylarla ilgili toplam 205 adet metin tespit edilmiştir. Bu metinlerden en çoğu toplam 171 yazıyla 27 Mayıs dönemiyle ilgilidir. Yazılardan 88'i şiir, 83'ü ise düzyazı türündedir. 12 Eylül dönemiyle ilgili 22 şiir ve 19 düzyazı olmak üzere toplam 41 metin tespit edilmiştir. Dergide en az yer bulan dönem ise 15 Temmuz Darbe Girişimi'dir, incelenen sayılarda yalnızca 21 düzyazı bulunmaktadır. Darbenin gerçekleşmemiş olması bu durumda etkilidir. İncelenen sayılarda darbe dönemleriyle doğrudan veya dolaylı olarak ilgili toplam 233 metin tespit edilmiştir.

	Şiir	Düz Yazı	Toplam
27 Mayıs 1960	88	83	171
12 Eylül 1980	22	19	41
15 Temmuz 2016	0	21	21

Sonuç olarak Varlık dergisi ülkede yaşanan hiçbir olaya kayıtsız kalmamış; ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda olan her türlü gelişmeyi sayfalarına yansıtmayı başarmıştır.

KAYNAKLAR

1.1. Kitaplar ve Dergiler

Açııcı, E. (2009). *1950-1960 Dönemi Türk Siyasi Hayatında Yaşanan Değişim Süreci Ve Demokrasi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Ankara.

Akbayır, M. (2018) . *Darbe Dönemlerinde Türk Medyası: 27 Mayıs, 12 Eylül Ve 15 Temmuz Örnekleminde Medya–Demokrasi İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Akşin, S. (2018). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.

Alemdar, K. (2016). *Söz Gümüş, Sükût Altınsa Kamuoyu Nedir?*, Varlık, 1310, 30-32.

Alemdar, K. (2016). *Kimlik Siyasetinin Açmazları*, Varlık, 1302, 66-68.

Alemdar, K. (2016). *Medya Halleri Şaşkınlık ve Zavallılık*, Varlık, 1300, 52-54.

Altümsek, A. (1960). *27 Mayıs 1960*, Varlık, 528, 6.

Altümsek, A. (1960). *27 Mayıs 1960*, Varlık, 528, 6.

Batu, S. (1960). *Aydınlığa Selam*, Varlık, 530, 4.

Bulut, S. (2009). *Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960): Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu*, Akademik. Bakış. 4 (2), 128.

Cemal, H. (2004). *Tank Sesiyle Uyanmak 12 Eylül Günlüğü*, Doğan Kitap: İstanbul.

Cumalı, N. (1960). *27 Mayıs 1960*, Varlık, 528, 6.

Çam, A. (2016). *Gazetecinin Vatan Haini Olarak Portresi*, Varlık, 1300, 56-60.

Çavdar, T. (2004). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, İmge Kitapevi Yayınları: Ankara.

Çıtak, Ş. Ö. (2007). *1980 Darbesinin Yazılı Magazin Basınındaki Yansıması Ve Basının Magazinleşmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Damar, A. (1960). *Bir Ak Karanlıkta*, Varlık, 528, 2.

Demir, Ş. (2012). *Adnan Menderes Ve 6/7 Eylül Olayları*, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 12, 56.

Dilan, H. (1995). *Sosyal Demokrasi ve CHP*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul.

Emiroğlu, A. (2011). *27 Mayıs 1960 İhtilali Ve Demokrat Parti'nin Tasfiyesi*, Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi, 1, 45.

Erbaş, Ş. (2016). *Kültür Gündemi: Necmiye Alpay, Aslı Erdoğan İçerideyse Hiçbirimiz Dışarıda Değiliz*, Varlık, 1309, 88-92.

Ercan, E. (2016). *Varlık*, Varlık , 1310, 1.

Erdem, C. (2013). *Alain Badiou'nun Olay Felsefesi ve Gezi Ruhu'nun Hakikati*, Varlık, 1272, 22.

Erdoğan, Ü. (2006). *Demokrat Parti ve 1960 İhtilali*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Niğde.

Gaytancıoğlu, S. (2011). *Demokrat Parti İktidarı Ve Vatan Cephesi*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Edirne.

Güvemli, Z. (1960). *Devrimin İki Temeli: İlim ve Ahlak*, Varlık, 529, 5.

Hakkı, R. (1960). *27 Mayıs Köşebaşları*, Varlık, 531, 11.

Han, E. (2019). *28 Şubat Süreci İle Türkiye Siyasetinde Muhafazakârlığın Dönüşümü Ve Ak Parti*, Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat..

İlhan, A. (1960). *Yarının Başlangıcı*, Varlık, 528, 9.

İmzasız, (1980). *Aydın Olayları*, Varlık, 877, 1.

İncebayraktar, Ö. (1980). *Atatürk Üzgündü Öğretmenim*, Varlık, 878, 11.

İncebayraktar, Ö. (1980). *Atatürk'e*, Varlık, 877, 3.

Kandemir, K. (2013). *Türkiye'deki Muhafazakâr Siyaset Ve Değişim İlişkisi: Ak Parti Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Sosyolojisi Ve Antropolojisi Anabilim Dalı, İstanbul.

Kaya, A. E. (2011). *Demokrat Parti Döneminde Basın- İktidar İlişkileri*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul.

Koç, K. (1960). *Merheba Hürriyet*, Varlık, 529, 17.

Koptaş, R. (2016). *Yerimiz de Dar, Yenimiz de Dar: Ne Var!*, Varlık, 1310, 8-11.

Köklügiller, A. (1980). *Kemal Atatürk'ün Aydın İzinden*, Varlık, 878, 6.

Köktener, A. (2004). *Bir Gazetenin Tarihi: Cumhuriyet*, Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.

Külebi, C. (1960). *28 Nisan*, Varlık, 529, 7.

Külebi, C. (1960). *İkinci Cumhuriyet*, Varlık, 530, 4.

Necatigil, B. (1960). *27 Nisan 1960 27 Mayıs*, Varlık, 528, s. 8.

Orhan, S. (2016). *İnsan Olmak Krizi Karşısında Edebiyat*, Varlık. 1308, 7-12.

Ortaylı, İ. (2018). *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, Timaş Yayınları: İstanbul.

Salihoğlu, M. (1960). *27 Mayıs*, Varlık, 528, 15.

Salihoğlu, M. (1980). *O*, Varlık, 878, 9.

Selâhattin, B. (1956). *İsraf Yangını*, Varlık, 428, 5.

TBMM, Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Cilt 1, Kasım 2012.

TBMM, Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Cilt 2, Kasım 2012.

Tecer, A. K. (1960). *27 Mayıs*, Varlık, 528, 4.

Tekin, A. (2006). *Türk Basınında Kayan Yıldız 'Haldun Simavi'Nin Günaydın'ı*, Doğan Kitap: İstanbul.

Tekin, N. T. (2001). *Anahatlarıyla Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Çantay Kitabevi: İstanbul.

Tekin, N. T. (2006). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Sözlüğü 1923-1980*, Ege Yayınları: İstanbul.

Tekin, N. T. (2014). *Çağdaş Dünya Tarihi*, Ege Yayınları, İstanbul.

Toker, M. (1990). *Tek Partiden Çok Partiye*, Bilgi yayınları, İstanbul.

Tutal, N. (2016). *Medyanın Dehşeti ve Panik*, Varlık, 1300, 61-65.

Türk, H., ve Bulut, G. (2017). *Meşale'den Varlık Dergisine Yedi Meşale Topluluğu*, The Journal of Academic Social Science Studies, 58, 543-549.

Uyguner, M. (1960). *S. B. P. İçin*, Varlık, 430, 6.

Varlık, (1958), *15 Günün Olayları*, Varlık, 492, 2.

Varlık, (1960). *15 günün edebiyat ve sanat ayları hakkında*, Varlık, 528, 1.

Varlık, (1956). *15 günün olayları*, Varlık, 432, 2.

Varlık, (1956), *Ayın Olayları*, Varlık, 428, 2.

Varlık, (1956). *Ayın Olayları*, Varlık, 430, 2.

Varlık, (1980). *Yolundayız Atatürk*, Varlık, 877, 1.

Veziroğlu, İ. (1980). *Üzgün Bakıyorsun Anıttepeden*, Varlık, 878,4.

Yıldız, N. (1996). *Demokrat Parti İktidarı (1950-1960) ve Basın*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Ankara.

1.2. Gazeteler

Ulus, 27-28 Mayıs 1960

Milliyet, 27-28 Mayıs 1960

Havadis, 27-28 Mayıs 1960

Hürriyet, 13-14 Nisan 1971

Milliyet, 13-14 Nisan 1971

Cumhuriyet, 13-14 Nisan 1971

Cemal, Hasan, Hürriyet, 1980.

Cumhuriyet, 29 Mayıs 2015

Bayramoğlu, Ali, Yeni Şafak, 4 Haziran 2015

Bayramoğlu, Ali, Yeni Şafak, 28 Kasım 2015

Akşam, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Aydınlık, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Birgün, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Cumhuriyet, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Evrensel, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Güneş, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Haber Türk, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Hürriyet, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Karar, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Milat, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Milliyet, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Sabah, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Yeni Akit, 16-22 Temmuz 2016, s.1.

Yeni Şafak, 16-22 Temmuz 2016, s.1

1.3. İnternet Kaynakları

BİRAND, Mehmet Ali, 12 Eylül Belgeseli, Gala Film ve Sanat Ürünleri, 1998.

- 1.
2. AK Parti Genel İcraatlar Kitabı, 2018: www.akparti.org.tr (20/03/2021’de alınmıştır.)
3. Demirkırat Belgeseli, 8. Bölüm, Darbe, 32. Gün Arşivi, <https://www.youtube.com/watch?v=DzNr4rwXsq4> (20/03/2021’de alınmıştır.)
4. https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss376_Cilt1.pdf (20/03/2021’de alınmıştır.)
5. https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss376_Cilt2.pdf (20/03/2021’de alınmıştır.)

